

LA JUGENDWEIHE

EL RITUAL D'INICIACIÓ

Sota el substantiu *Jugendweihe* (literalment, consagració de la joventut) s'entén el ritu d'iniciació que feien els joves de 14 anys de la RDA per deixar enrere la infantesa i iniciar una nova etapa de la vida: entraven en el món adult. No obstant aquesta definició, que és la que s'aproxima més a la d'alguns textos alemanys, n'he trobat una altra que, tot i ser lleugerament diferent, no és gens contradictòria amb l'esmentada, sinó que n'és complementària:

“La preparació per a aquesta consagració (es refereix a la Jugendweihe) –que és un ritu d'iniciació per a la incorporació al món socialista del treball– té un caràcter materialista i ateu.”³⁴⁰

Aquesta concepció s'acosta molt més al terme, car s'origina al final del segle XIX a Alemanya i no, com molta gent pensa, a l'Alemanya Oriental amb la introducció del socialisme.

La Jugendweihe era un ritu liminar o de marge, segons la tipologia realitzada per Van Gennep, i presa com a punt de referència per molts antropòlegs. Com aquest mateix autor esmenta, tots els ritus que s'inscriuen sota aquesta classificació es caracteritzen per disposar d'un període més o menys llarg de preparació (període liminar), durant el qual el neòfit és estimulat i induït a pensar en la seva societat, el seu cosmos i en els poders que el creen i el sustenten. És un període durant el qual el noi, o la noia, ha d'anar entrant progressivament en contacte amb totes les esferes de la societat, la qual –mitjançant el ritual– l'admetrà com a membre de ple dret i deure. Per tal d'assegurar que l'individu conegui aquest món i hi pugui actuar tal com li pertoca, se l'ha d'introduir i instruir sobre les regles del joc de la comunitat o societat en la qual viu.

La *Jugendweihe* era una festa alegre i serena que volia indicar la claredat, la frescor, l'alegria i la força de la joventut. Es festejava a la primavera, ja que:

“De la mateixa manera que la primavera és el principi d'un fort desenvolupament de la naturalesa, així es mostra la Jugendweihe com un principi del camí conscient, en el qual es dirigeixen els individus joves.”³⁴¹

---

³⁴⁰ Richter, K (1977): “Ritos y símbolos en la cultura industrial”, a *Concilium*, núm. 122, p. 227.

Els neòfits eren joves de 14 anys i això coincidia amb el fet que tots seguien la vuitena classe, atès que quan s'introduí el ritual l'escolarització obligatòria acabava justament al vuitè curs.

La preparació del ritual, tant des del punt de vista d'adoctrinament com des del punt de vista de l'escenificació, començava a la tardor, un cop els interessats ja s'havien inscrit,³⁴² i durava fins a l'entrada de la primavera. La regularitat amb què tenien lloc els preparatius i allò que es duia a terme ja s'exposarà a l'apartat de descripció de la festa.

El ritu que analitzo consta, fonamentalment, de tres parts (de durada i caire ben diferents):³⁴³ la primera anomenada *Jugendstunden* (hores dels joves –període liminar–), durava tot el curs i es dedicava a preparar intel·lectualment els nois i les noies per al dia de la cerimònia (és l'etapa de transmissió de la doctrina); la segona part era el que s'entén pròpiament per *Jugendweihe* (el nucli del ritu, i era una celebració que en cap cas tenia caràcter jurídic). La tercera part era la festa familiar que es celebrava el mateix dia del ritual i l'organització de la qual era molt lliure, ja que era a càrrec de cada família (i si aquestes es posaven d'acord, de tota la classe).

Es considerava que els joves, als 14 anys, ja havien culminat la transformació i el desenvolupament, tant fisiològics com psicològics. Es trobaven, doncs, al llindar entre la infantesa i el món adult i, a més, havien conclòs una etapa molt important dels estudis, per bé que la societat els havia de continuar exigint més.³⁴⁴ Aquest moment vital era considerat des de les altes instàncies tan important per al conjunt de la societat com per a cadascun

---

³⁴¹ Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1973): "Offen steht das Tor des Lebens". Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, p. 2.

³⁴² A la RDA, des del final dels anys 50 fins a la primera dels 60, la inscripció es feia automàticament, de manera que hom havia de manifestar explícitament –si és que així ho desitjava– que no volia prendre-hi part. És a dir, s'havia de fer l'esforç i "fer-se veure" en cas que no es volgués fer la *Jugendweihe*. Aquesta fou una raó força poderosa per desanimar els que no estaven d'acord amb el Règim però volien passar desapercibuts. Poca gent s'atrevia a fer aquest pas. D'altra banda, però, també he trobat algun individu que havia viscut el cas invers: els pares havien demanat una autorització per marxar a viure a l'Oest (feia un parell o tres d'anys) i, a partir d'aquell moment (lliurament del document), era el mateix Règim que prohibia al jove de fer la *Jugendweihe* (ni tan sols pogué assistir-hi com a espectador per veure els companys de classe).

³⁴³ Per bé que el Comitè d'Organització de la *Jugendweihe* donava instruccions per al desenvolupament de cadascuna de les parts i per bé que Van Gennep considera d'igual importància els diferents elements constitutius del ritual, a la RDA es posava l'accent a les dues primeres.

³⁴⁴ Això només fou cert fins el 1959. A partir d'aquest moment l'escolarització obligatòria s'estengué fins a la 10ª classe, mentre que la *Jugendweihe* la continuaren fent els joves de 14 anys.

dels joves, car aquests havien d'escollir –abans d'acabar el curs– el que volien fer “a la vida”: continuar estudiant per seguir una carrera universitària, entrar a la *Fachschule* (corresponent a la nostra Formació Professional) per esdevenir bombers, soldats... Per aquest motiu, durant aquest període, tant a l'escola com a les hores de preparació per a la cerimònia, s'havia de donar als joves la informació necessària que els permetés tenir prou elements com per decidir.³⁴⁵

HISTÒRIA DE LA *JUGENDWEIHE*

Breu introducció

La història de la *Jugendweihe*, insòlita però apassionant, és molt més complexa del que pot semblar a primera vista o, fins i tot, del que molts dels alemanys (tant si són de l'est com de l'oest, tant si han estat participants de l'acte com si només n'han sentit a parlar) poden arribar a imaginar. Per bé que tot plegat es remunta només a fa uns 150 anys, els meandres i les bifurcacions que ha anat seguint el ritu al llarg del temps són prou abundosos i, sovint, difícils de comprendre. Tanmateix, no em deixaré perdre pels camins i corriols que ha anat fressant la cerimònia i les preparacions pertinents per no desviar el tema de la investigació. El que sí que em proposo és exposar els punts principals d'aquest trajecte per il·luminar l'objecte d'estudi i, al mateix temps, posar en relleu la part de la història que permet comprendre millor la problemàtica que es posà sobre la taula a la República Democràtica Alemanya quan es volgué introduir el ritual. És curiós constatar que l'esmentada problemàtica és la que estimulà (encara que en contextos històrics i polítics diferents) l'origen de la *Jugendweihe*, de la mateixa manera que en determinà cadascun dels impassos amb què s'anà trobant al llarg del temps, fins avui en dia.

Hom pot tenir la sensació, en llegir aquest apartat, que m'he aturat excessivament al període en què Hitler fou al poder. La intenció subjacent és que la recerca, en el seu

---

³⁴⁵ Aquesta és l'explicació que es donava des dels diferents comitès d'organització de la *Jugendweihe*, els quals depenien del Govern. És curiós, això no obstant, que l'edat de 14 anys coincidís exactament amb l'edat de la confirmació, fixada des de feia segles. I és més curiós encara –i això es pot observar perfectament a les fotos o als joves de 14 anys d'ara– que gairebé la gran majoria dels nois encara no havien acabat l'etapa de creixement fisiològic i/o físic. Sobre la “maduresa” psicològica no en comento res, perquè –tot i que considero que a la nostra societat no s'acaba als 14 anys– és molt difícil de definir-la, de posar-hi límits i aquest no és l'objecte que he de desenvolupar aquí.

conjunt, busca com i per què la *Jugendweihe* s'imposaren a la RDA i, sobretot, en quin sentit es pot dir que aquesta era una forma d'adoctrinament de la *Weltanschauung* socialista que el Règim volia imposar. El sistema hitlerià, per la seva banda, es va imposar al mateix territori on després es creà l'Alemanya de l'Est (i la RFA...) –per tant, els dos règims es volgueren organitzar sobre un substrat de tradicions comunes. D'altra banda, Hitler i els seus seguidors també inventaren una cosmovisió pròpia, nova, i la volgueren imposar. Ambdós sistemes (no vull comparar en cap cas les repercussions de cadascun a la població o a altres poblacions, com tampoc no vull parlar aquí de la maldat o no d'aquests) es presentaren com a autoritaris, controlaven el monopoli de la força física, juntament amb el control que tenien dels camps polítics i culturals (el camp econòmic ja és una altra història). Finalment, el nacionalsocialisme –com es veurà– creà el seu propi enquadrament de la joventut i el seu ritu de pas per als adolescents de 14 anys. Tots aquests paral·lelismes em porten a afirmar que es pot arribar a entendre millor la *Jugendweihe* socialista de la RDA com a ritu d'adoctrinament, si es coneix la història d'aquesta república i, també, si hom s'atura en un punt d'aquesta història el qual és ple de paral·lelismes tant respecte de la societat-sistema on s'implantà, com respecte del ritual com a forma d'adoctrinament.

Segons comenta A. Döhnert a la seva tesi doctoral,³⁴⁶ abans del 1933 es pot parlar de tres etapes en la història de la *Jugendweihe*:

a) El pas de la confirmació a la *Jugendweihe* dins de les *Freireligiösen Gemeinden*³⁴⁷ es correspon amb la separació organitzativa de les esmentades *Gemeinden* (comunitats) i l'Església protestant institucionalitzada. Tot plegat rebé la influència dels esdeveniments que envoltaven la revolució del 1848.

b) Una segona fase de desenvolupament sorgí amb motiu de les lleis socials introduïdes per Bismark, quan molts socialdemòcrates varen reforçar el moviment dels *Freireligiösen*; tant en aquestes associacions com a les dels lliurepensadors, la *Jugendweihe* començà amb un caràcter antidogmàtic i s'anà desenvolupant com a acte polític de considerable importància. Fou precisament aquesta vinculació amb la política el que donà al règim de Hitler una excusa (si és que en necessitava cap) per prohibir totes aquestes cerimònies.

---

³⁴⁶ Döhnert, A. (1999): *Jugendweihe zwischen Familie, Politik und Religion*. Leipzig: Universitat de Leipzig. Facultat de Teologia. Tesi doctoral.

³⁴⁷ A mesura que aquests termes específics vagin sorgint en el text ja s'aniran comentant. Ara, per fer aquesta mirada panoràmica, ho deixo un moment de banda.

c) L'increment i l'enorme diferenciació entre la *Jugendweihe* dels lliurepensadors alemanys i les del moviment de treballadors dels anys 20 del segle XX s'origina a resultes dels canvis essencials polítics i culturals de després de la Revolució d'Octubre del 1917.

Per descobrir els tripijocs que amaguen cadascuna de les tres etapes s'ha de resseguir amb més detall la història global de la cerimònia.

Orígens

D'entrada faré un breu excurs per il·lustrar el significat *in strictu senso* del mot. *Jugendweihe* és un substantiu compost de dos termes: 'Jugend' i 'Weihe'. Pel que fa al primer, 'Jugend' (joventut), n'hi ha prou amb la traducció literal. Més complex és, però, de traduir 'Weihe' (literalment consagració, benedicció). Aquest terme –com passa sovint a qualsevol llengua– no té només una acceptació i, a més, les connotacions afegides han anat variant parcialment al llarg del temps. En el *Das Bertelsmann Lexikon*,³⁴⁸ llegim que la 'Weihe' té dos significats: un de més ampli i l'altre de més restrictiu. La primera acceptació considera el terme com a "benedicció de persones, animals, plantes o coses amb la utilització festiva de punts, banderes...". El segon sentit, el que més interessa aquí, és més restringit i remet l'origen del concepte a l'església catòlica definint-lo com a:

*"Acte litúrgic per mitjà de l'execució del qual en el lloc sagrat (ex. església) una persona (ex. capellà), una cosa (aigua beneïta, altar, campanes) és retirada de l'àmbit profà i és determinada per al culte."*³⁴⁹

A mitjan segle XX el mateix substantiu, ja més despul·lat de les vestimentes originàries, s'usà en un sentit molt més ampli –i encara s'usa– per bé que manté el caràcter de quelcom sagrat.³⁵⁰

Ara ja es pot retornar al concepte sencer: *Jugendweihe*, el qual traduït literalment seria "consagració de la joventut" i en aquest cas joventut significa tenir 14 anys, ja que, exceptuant una o dues ocasions a la RDA en què el Règim ho concedí per fomentar l'expansió del ritual i poder implantar així la cerimònia, no he trobat enlloc el cas d'algú que

---

³⁴⁸ *Das Bertelsmann Lexikon*. 6 vol. p. 770. Gütersloh: Ed. C. Bertelsmann Verlag, 1964.

³⁴⁹ *Das Bertelsmann...* Obra citada. 6 vol. p. 770.

³⁵⁰ Actualment, hi ha derivacions del mot com *Einweihung* (en relació amb un pis per designar-ne l'estrena, la celebració d'un canvi) que no té res a veure ni amb l'Església ni amb cap dels sagraments que aquesta preveu. En aquest cas, la derivació del mot s'ha profanitzat totalment.

hagués fet la celebració a una altra edat. També fóra interessant aclarir per què un terme provinent de l'església catòlica passa a ser –en forma de nom compost– exclusivitat de l'església protestant.³⁵¹ Més sorprenent és el següent pas: l'adquisició del terme *Jugendweihe* per part de moviments ateus primer i ateus proletaris després, el qual apareix en un context religiós protestant en un moment en què el concepte *Weihe* estava impregnat només de connotacions al llarg de l'eix de sagrat - profà.

Els orígens del mot es desenvoluparen en un context històrico-social ben concret del qual no podem prescindir: la primera vegada que apareix el nom *Jugendweihe*³⁵² és el 1852 en una prèdica feta per un pastor protestant Wilhelm Eduard Balzer, en el marc d'una *Frei evangelische Gemeinde*³⁵³ (Comunitat protestant lliure).

Després d'haver fet l'excurs en la recerca de les arrels etimològiques del concepte, no puc deixar de formular-me la següent qüestió: per què individus de la mateixa religió (protestants) tingueren la necessitat de designar altrament el mateix ritu de pas, la mateixa cerimònia d'acollida a la comunitat? La resposta, segurament, té més a veure amb l'evolució de les diferents maneres d'entendre el protestantisme i la religiositat, que no pas amb el ritual en si, car aquest no deixava d'utilitzar-se com a tret d'identificació/distinció d'una col·lectivitat. Així, en el moment en què una part de la comunitat es vol diferenciar de l'altra, ha de crear els propis símbols, ritus... La pregunta, doncs, no l'he acabada de formular correctament, en el sentit que no es tracta de l'entrada a la mateixa comunitat i, per tant, cal modificar, per part dels líders espirituals –ni que sigui lleument– el ritu. És a dir, no és que hi hagi unes persones de la mateixa comunitat que vulguin canviar un ritu, sinó que hi ha una tendència dins una col·lectivitat que es vol desmarcar del lloc on ha sorgit i busca, per diferents vies, la manera de fer-ho.

---

³⁵¹ En qualsevol cas, actualment, i suposo que des de ja fa temps, el terme *Jugendweihe* és acceptat pels alemanys com a bloc, sense analitzar les paraules que el formen. Així, el mot s'associa o amb el socialisme o amb la tradició proletària... Però ningú no s'atura, a hores d'ara, a analitzar-ne els components. Per tant, en la ment dels individus no apareix com a substantiu compost, sinó com a substantiu associat ja a una imatge, la qual no té res a veure ni amb l'església catòlica o protestant, ni amb cap tipus de sacralitat. L'associació directa és amb la RDA o, fins i tot amb la post-RDA.

³⁵² Chowanski, J. & Dreier, R. (2000): *Die Jugendweihe. Eine Kulturgeschichte seit 1852*. Edition ost, Berlín. p. 259.

³⁵³ Les *Freien evangelischen Gemeinden* eren comunitats protestants que es volien distanciar de l'Església evangèlica institucionalitzada. D'aquesta en sorgiren els "*Protestantischen Freunde*" (amics protestants) i una escissió d'aquests darrers es consolidà en el que s'anomenà comunitats lliures (és a dir, lliures de l'estructura massa rígida –al seu parer– imposada per l'Església protestant alemanya). En una enciclopèdia trobem la següent definició de les esmentades comunitats: "Associacions de protestants que viuen les seves conviccions de fe sense una confessió general i independentment de l'Església institucionalitzada. Es crearen el 1846." *Das Bertelsmann Lexikon*, 6 vol. Gütersloh: Ed. C Bertelsmann Verlag, 1964. p. 1.329.

No es troben textos on s'expressin reflexions i/o es donin explicacions d'aquest canvi i, per bé que no es pugui respondre clarament a la pregunta plantejada, sí que es pot mirar d'explicar per què s'agafà aquest substantiu per designar el ritual i no un altre. Meier aposta per la següent argumentació:

“El concepte ‘Weihe’ estava en aquella època molt de moda, motiu pel qual l'ús del terme (el contingut del qual era força vague) no molestava a ningú, donava a l'acte un caràcter religiós.”³⁵⁴

Es mantenia la religiositat de l'acte, sense que se sospitessin gaire explícitament els punts de desacord amb l'església protestant institucionalitzada.

A principi dels anys 80 del segle XIX s'empra, ja amb regularitat, el terme ‘Jugendweihe’ per denominar els ritus d'iniciació dels *Freireligiösen*³⁵⁵ i cada vegada l'ús del terme es va estenent més tant en aquest com en d'altres contextos. Malgrat que l'acte dels *Freireligiösen* no tenia cap connotació religiosa, s'usava el nom ‘Weihe’ per amagar la paganitat de la cerimònia.

Una cerimònia del moviment treballador alemany

Saber per quina raó els diversos moviments d'esquerres de finals del segle XIX prengueren un terme originat en el marc de la religió protestant per introduir un ritual que els permetés precisament distingir-se de qualsevol religió fins aleshores institucionalitzada, és força obscur.³⁵⁶ Suposo que els qui pensaven més en el nom que en el contingut del ritual eren els que intentaven evitar designar la celebració pel substantiu *Jugendweihe*. Així, les citacions que es troben anomenen algunes vegades el ritual com a *Schulentlassung* (celebració dels alumnes del darrer curs escolar) o com a *Jugendweihe* indistintament.

El 14 d'abril del 1889 té lloc el que es considera la primera *Jugendweihe* proletària (en aquest cas socialista) també anomenada “*Feier der Jugendaufnahme*” (celebració de

---

³⁵⁴ Meier, A. (1998): *Jugendweihe- JugendFEIER*. Deutscher Taschenbuch Verlag, Munic. p. 125

³⁵⁵ *Freireligiösen Gemeinden*: “Comunitats religioses creades el 1840, que s'escindiren de la *Landeskirche* (església institucionalitzada protestant). Exigien poder autodeterminar lliurement en tots els aspectes religiosos els coneixements propis i reclamaven el foment de l'alliberament dels dogmes en la vida religiosa”. *Das Bertelsmann Lexikon*, Obra citada, p. 1335.

³⁵⁶ Una possible explicació seria el fet que la primera *Jugendweihe* celebrada per partits d'esquerres (foren els socialistes SPD) fou establerta i organitzada per un individu que provenia d'associacions de *Freireligiösen*.

l'acolliment dels joves). El senyor que va dirigir la cerimònia i que en féu la presentació i l'allocució, Ewald Vogtherr, havia estat mestre de religió en algunes escoles de Berlín per als fills dels *Freireligiösen*. Des del 1888 exercia un càrrec polític com a membre del Partit Socialista Alemany (SPD). A l'acte es va citar Schiller, es parlà del fet que l'ésser humà és una part de la naturalesa i es va comentar que: “el nucli de la nostra religió es pot resumir en les tasques econòmiques i morals de la vida humana”.³⁵⁷

És força evident que la *Jugendweihe*, ja des de l'origen, era un ritu substitutiu de la *Konfirmation*,³⁵⁸ i això s'esdevenia en un doble sentit: d'una banda, calia substituir l'acte religiós per als individus no creients; d'una altra banda, era una manera d'introduir els neòfits a la comunitat proletària, ja que:

“(E)ls proletaris organitzats volien, per mitjà de la cerimònia de la *Jugendweihe*, que els joves treballadors participessin en aquestes festes per fer el pas a la vida d'adult dins la pròpia comunitat.”³⁵⁹

Era l'època en què els proletaris necessitaven, més que mai, unir-se i crear el que Marx anomenà la consciència de classe. Per aquest motiu, la classe treballadora organitzada s'escarrassava, sobretot durant la República de Weimar, per elaborar (primer), donar (després) una contracultura de la vida que servís als seus membres per continuar defensant els seus ideals. Segons Meier va ser així que “mitjançant la *Jugendweihe* molts volgueren prendre part a la biografia proletària”.³⁶⁰

L'any següent, en un diari del SPD, *Hamburger Echo*, apareix una crida que aquest partit feia a tots els pares, els fills dels quals acabaven el període d'escolarització obligatòria (8ª classe) i que no volien que els seus fills passessin per l'església. Aquesta crida pretenia incitar els joves a celebrar la *Jugendweihe* (en aquest cas anomenada *Schulentlassungsfeier*). Per mitjà d'aquesta:

---

³⁵⁷ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 144.

³⁵⁸ Mantinc el substantiu *Konfirmation* en alemany, perquè no es confongui amb el que els catòlics del nostre país denominen confirmació i que és un sagrament posterior a la comunió. La *Konfirmation* és una cerimònia protestant que es realitza, generalment, als 14 anys. El seu significat és el de reafirmar la pertinença de neòfit a la comunitat protestant. L'església catòlica alemanya disposa de dos rituals, després del bateig, per afirmar i reafirmar la voluntat d'acceptació i convicció per part del creient: *Komunion* i la *Firmung* (aquesta darrera sí que és el que denominem confirmació; de fet, el nom alemany ho indica tant com el llatí). Així, l'església protestant redueix els dos rituals comunió i *Firmung* en un de sol, que és la *Konfirmation*.

³⁵⁹ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 145.

³⁶⁰ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 145.

“Tots els joves que no estaven confirmats aconseguien celebrar el punt àlgid d’un canvi significatiu i puntual en les seves idees, de manera que no se sentissin aïllats –la qual cosa passa sovint en aquesta edat– pel fet que la majoria dels pares feien confirmar els seus fills.”³⁶¹

Això darrer és potser menys per pròpia convicció que per consideració a la societat o potser per la comoditat de no nedar contracorrent. Els socialistes prenen aquest ritual per evitar que l’automatisme de la tradició i/o manca d’alternatives conduïssin la gent a fer quelcom sense estar-hi d’acord. Amb tot, aquest partit polític no estava pas actuant desinteressadament, sinó que tractava d’escombrar cap a casa creant actes d’utilitat per als individus a fi d’augmentar el nombre de membres a favor de la pròpia causa.

La quantitat de joves que participaven activament en l’esmentada celebració no era gaire elevada. A Hamburg, per exemple, a la primera d’aquestes cerimònies hi havia 23 joves. En els discursos que s’hi realitzaven es parlava de: “superstició i ciència”, “la vida després de l’escola” i/o de “la importància de la *Konfirmation*”. Amb tot, el gran boom d’aquest darrer tipus de *Jugendweihe* s’esdevingué en el període d’entre guerres, època de la República de Weimar. Durant els anys 20 del segle XX coexisteixen tres tipus de *Jugendweihe*: la dels *Freireligiösen*, la dels socialistes i la dels comunistes (les quals tractaré tot seguit). No és que hi hagi una baralla entre aquests grups per apropiarse de la cerimònia o del nom d’aquesta, però no es vol que es mesclin les festes. Així, el Partit Comunista Alemany (KPD), per exemple, en un document intern defensa que “més val una petita, però revolucionària cerimònia, que una de més gran i petitburgesa celebrada conjuntament amb el Partit Socialista Alemany (SPD)”.³⁶²

El 1922 té lloc la primera *Jugendweihe* comunista. És organitzada per un antic militant del partit socialista. En una tesi d’una conferència de la I Internacional del setembre del 1922 a Berlín s’enuncia: “les *Schulentlassungen* (també anomenades *Jugendweihe*) a diferents països són un treball de camp important pels grups d’infants comunistes”.³⁶³ La denominació d’aquest ritual no va acabar de quedar fixada.

---

³⁶¹ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 145.

³⁶² *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 151.

³⁶³ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 150.

Les *Jugendweihen* comunistes estaven rigorosament organitzades i estereotipades. Pel que fa a continguts, es donava a conèixer la doctrina del Partit:³⁶⁴

“Els temes que s’havien de tractar en el curs de la preparació eren els següents:

- 1. Introducció en la comprensió de l’actual diferència de classes socials.*
- 2. Les contraposicions de classes.*
- 3. La lluita de classes i la seva importància històrica.*
- 4. La forma de producció com a base del desenvolupament social.*
- 5. El desenvolupament de la societat.*
- 6. La classe treballadora i la seva lluita actual (sindicats i partits).*
- 7. La Internacional Comunista.*
- 8. La joventut comunista i la seva missió històrica.”*³⁶⁵

Meier afegeix: *“les Jugendweihen es realitzaven sempre de manera provocativa paral·lelament a la Konfirmation el Diumenge de Rams”*.³⁶⁶ El que distingia aquesta cerimònia d’altres organitzades per altres grups era, sobretot, la part simbòlica i de continguts. Els comunistes decoraven la sala del ritual amb la bandera roja, fotos de personatges rellevants de la seva història ideològica... Normalment, a les *Jugendweihen* comunistes la sala de festes estava ornamentada amb símbols revolucionaris i del partit.

“Al principi de la celebració hi havia sempre una cantada col·lectiva. Seguien l’exposició d’un dels joves que acabava el període escolar, la presència a la tribuna d’algun dels dirigents de la Joventut Comunista i la resposta d’un dels militants de la Joventut Comunista com a salutació de benvinguda a l’ingrés dels nous lluitadors a les files de la Joventut Proletària. Recitacions, música i de vegades també petites obres de teatre acompanyaven les xerrades d’un dels membres del partit. Amb una cantada col·lectiva, generalment era la Internacional, es finalitzava la cerimònia. Sovint es donava als joves algun petit llibre d’obsequi”.³⁶⁷

L’esmentat ritual representava l’ingrés a la cosmovisió comunista del món institucionalitzada per mitjà del *Kommunistische Jugend Verband Deutschlands* (Unió dels joves comunistes d’Alemanya). Aquest era el primer pas per poder –posteriorment– ser militant del partit. D’aquí prové la denominació també emprada de “Festa de benvinguda”.

---

³⁶⁴ Ja es veurà més endavant que gran part d’aquests temes foren els mateixos que els que es tractaven a les *Jugendstunden* (preparació de les *Jugendweihen* a la RDA).

³⁶⁵ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 151.

³⁶⁶ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 151.

³⁶⁷ Així descriu Wolfgang Billerbeck el transcurs de les *Jugendweihen* durant els primers anys de la República de Weimar, en el “Die Jugendweihe - eine revolutionäre Tradition der deutschen Arbeiterklasse”. A la revista: *Pädagogik*. Núm. 17. Any, 1963, pàg. 261.

Meier considera que “a la Jugendweihe proletària la utopia socialista esdevé per uns moments suposadament realitat”.³⁶⁸ Aquest comentari ens remet a les descripcions que fa M. Eliade quan comenta que la forma de fer presents les cosmogonies, és a dir, allò que passava *in illo tempore* (al començament del temps), es manifesta, es reactualitza precisament mitjançant els rituals. En el cas de les societats a les quals es refereix aquest autor, el ritual és un parèntesi dins el present per transportar-se al passat i reviure'l, ja que és aquest el que dóna el sentit de la vida.³⁶⁹ En el cas del socialisme o del comunisme, seria emprar el ritual per fer present el que es vol que s'esdevingui, fer present un futur desitjat, un futur pel qual es lluita.

Ja tenim una cerimònia sorgida en el si d'unes institucions, en part per contradir-les (la *Jugendweihe* dels *Freireligiösen*), que s'introdueix dins un moviment en el qual precisament la religió (en el sentit de *Church-oriented*) és més que criticada (*Opium für das Volk* –opi del poble–). D'altra banda, hi ha unes altres organitzacions, de caràcter polític, que introdueixen aquest ritual com a símbol i adoctrinament del moviment de treballadors. Aquest ritu constitueix un veritable camp de batalla (sembla que aquest sigui la condició de la seva existència, fins i tot avui és tema de discussió), ja que dins dels grups d'esquerres hi havia, com a mínim, dues maneres de voler-se'l apropiari: la dels socialistes i la dels comunistes.³⁷⁰ En els tres blocs dels quals s'acaba de parlar s'emprava la *Jugendweihe* com a instrument per guanyar nous membres, noves consciències i propagar llurs cosmovisions respectives.

Sota el règim republicà amb seu a Weimar s'anaren multiplicant les associacions religioses de diferents tipus, com també els partits d'esquerres. Max Sievens (representant de la *Verein der Freidenker für Feuerbestattung* –Associació dels lliurepensadors per a incineracions–) escriu un article a la revista *Vorwärts* el 7 d'abril. L'article s'anomenava “Procurar noves cerimònies”. Ell aquí no té problemes per parlar obertament de *substitució* de rituals ja existents en una altra cosmovisió:

---

³⁶⁸ Jugendweihe-JugendFEIER... Obra citada, p. 153.

³⁶⁹ Vegeu Eliade, M. (1959): *Initiation, rites, sociétés secrètes*. Éditions Gallimard, Paris i també del mateix autor (1998): *Das Heilige und das Profane*. Insel Verlag, Frankfurt am Main.

³⁷⁰ Per bé que ambdós partits (SPD i KPD) eren d'esquerres, la rivalitat recíproca tenia tanta història com l'existència de cada organització. Per resumir molt breument: els comunistes eren d'un tarannà i una ideologia molt més revolucionària que els socialistes.

“Cal procurar, organitzar quelcom que substitueixi les cerimònies religioses. Les festes paganes han de perseguir l’objectiu d’oferir la preparació d’una Weltanschauung llibertina i la creació d’una nova moral. Com més ànimes paganes estiguin involucrades en aquest procés de més ajuda seran totes per al moviment socialista.”³⁷¹

Tots els plecs i replecs de la història de la *Jugendweihe* són més o menys explícitament la voluntat de portar a la pràctica el que escriu Sievens, ja sigui per avivar una cosmovisió o bé una altra. Les comunitats de lliurepensadors proletaris actuaren de tal manera que, com manifesta Meier:

“L’atea doctrina marxista es convertí lògicament en una religió política. Ja en l’entusiasme científic del segle XIX, hi havia molta teologia amagada (...). Era una mena de religió de l’ateisme.”³⁷²

Per tal de situar millor ambdós termes, sobretot el de religió política, seria convenient veure, de nou, el marc conceptual.

La vida de l’Alemanya del segle XIX, tant pels lliurepensadors com per tots els diferents partits d’esquerres, es trobava dominada ja fos socialment o estatalment per l’Església luterana protestant. La idea de tots aquests grups antagonics a l’esmentada església era substituir la dominació eclesiàstica per la de l’esperit racional. Amb tot, no hi hagué cap tipus de concreció política per articular la negació, ja que cadascun dels grups lliurava la pròpia batalla per fer-se un lloc a la societat; no feren un front comú.

La *Jugendweihe* nacional corporativa i la popular

Aquesta mena de corporació respecte a la *Jugendweihe* és una més de les diferents tendències que anaven sorgint amb les respectives *Weltanschauungen* i que anaven buscant un tipus de ritual propi que servís als seus joves per entrar a l’edat adulta bo i fent-los partícips de la seva manera de veure la vida i el món.

Durant el darrer quart del segle XIX es desenvoluparen, paral·lelament a les *Jugendweihen* de lliurepensadors i proletaris, unes altres de més familiars amb pretensions

---

³⁷¹ Jugendweihe-JugendFEIER... Obra citada, p. 156.

³⁷² Jugendweihe-JugendFEIER... Obra citada, p. 158.

nacional-corporatives. Aquests darrers grups no es trobaven gaire allunyats, pel que fa a les conviccions, dels lliurepensadors (i també els lliures d'esperit, *Freigeistiger*). Sorgiren com a conseqüència de l'esclat del nacionalisme alemany.³⁷³

El 1913 es fundà la *Germanische Glaubens-Gemeinschaft* (comunitat de culte germànic). Als estatuts d'aquesta associació s'hi pot llegir:

“El següent és obligatori per a tots els nostres membres:

- 1. La confessió envers la sang germànica*
- 2. La conversió envers la creença/fe germànica*
- 3. La no pertinença a una altra comunitat religiosa*

(El dret de vot el té tothom, homes i dones, que ja hagin complert els 18 anys).”³⁷⁴

Les *Jugendweihen* nacional-corporatives foren les menys freqüentades de totes les descrites fins ara i no tenien el caràcter polític-reivindicatiu de les proletàries. Tenien com a cosmovisió les conviccions nacionals que havien anat triomfant durant el segle XVIII i el segle XIX. La *Weihe* seguia el mateix estil i protocol de les que ja s'han esmentat. En aquest cas, però, es posava l'accent a les maneres germàniques, se citaven els poetes nacionals i es posava tot en relació al Cosmos, una part irrisòria del qual és l'ésser humà. El context més ampli en el qual s'erigiren aquestes organitzacions era el de la defensa de la igualtat entre nacions. D'alguna manera, argumenta Meier, la religió institucionalitzada volia ser substituïda per la germànica (només cultura alemanya, només noms alemanys, calendari no des del naixement de Crist sinó del naixement històric del Germanisme...). Pel que fa a l'aspecte biogràfic, és a dir, el pas a la nova etapa de la vida, era més clar i evident. Aquest pas permetia l'entrada al món del poble amb tots els ets i uts. Ara bé, és difícil definir el contingut i la preparació que requeria per part dels joves.³⁷⁵

El nacionalsocialisme

Amb l'arribada de Hitler al poder, va canviar tota l'atmosfera que havia governat al llarg de la República de Weimar. El 1932 comencen les represàlies i prohibicions: s'aprova un

---

³⁷³ Entès aquest d'una manera molt diferent de la que propagava Hitler.

³⁷⁴ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 165.

³⁷⁵ Sobre aquest tipus d'associacions i les respectives *Jugendweihen*, en tinc molt poca informació. De fet, si hi he dedicat aquestes ratlles no és pas per la significació que tingueren més endavant a la RDA, sinó primerament perquè en quedi constància (formen part de la història de la *Jugendweihe*) i, segonament (però no per això menys important), per la relació que tingueren amb el nazisme.

decret llei que prohibeix totes les *Jugendweihen* comunistes i els partits, les organitzacions i les associacions d'esquerres. El moviment lliurepensador tingué un llarg estira i arronsa amb el govern nacionalsocialista. Des del febrer de 1933 fins al juny del mateix any hi hagué una quantitat significativa de confiscacions, tant als grups de lliurepensadors com als de *Freireligiösen*, 53 prohibicions de classes de religió, 11 prohibicions de *Jugendweihen* ja programades i planejades...

Les organitzacions citades a l'apartat anterior –les que feien del poble germànic una cosmovisió, una religió– no tingueren, si més no d'entrada, gaire problema amb el govern dels nacionalsocialistes. Quedava per veure fins a quin punt al Règim li interessava propagar aquesta manera de concebre allò germànic.³⁷⁶ Es pot dir, en qualsevol cas, que aquestes organitzacions i les corresponents *Jugendweihen* no comprometien els nazis, encara que un cop els ideòlegs del partit nazi definiren ben bé el que anhelaven, imposaren la seva pròpia manera de fer i celebrar. (Però ara no m'antico més, ja es parlarà del cas unes línies més endavant.)

Paral·lelament a l'organització de caràcter nacionalista esmentada, en sorgí una altra, amb trets semblants però que s'apropava més al règim hitlerià: la *Volksbund für Geistesfreiheit* (Organització Popular per la Llibertat d'Esperit), que no dubtava a anomenar la seva religió germànico-catòlica. Ho argüien de la següent manera:

*“El nom alemany-catòlic significa també alemany-en-general i s'oposa a la doctrina romano-catòlica-en-general i a la greco-catòlica. En el nom de la nostra organització s'hi troba l'origen germànic i també la voluntat alemanya. La religió alemanya, la creença alemanya ha de reivindicar l'atenció davant els altres tipus de creences a Alemanya”.*³⁷⁷

Durant aquesta època –com ja succeïa durant la República de Weimar–, les organitzacions i associacions de diferents tipus apareixien i desapareixien amb la mateixa facilitat que les ones del mar s'emporten els castells de sorra. No continuaré, per tant, esmentant el moviment del teixit associatiu, ni perseguiré la seva vinculació amb la *Jugendweihe* (o intent de substitució). Convé saber, tanmateix, que el vaivé era notable i que en presència del nacionalsocialisme, les prohibicions i traves anaven *in crescendo*.

---

³⁷⁶ Aquestes organitzacions no parlaven amb els termes de raça ària, ni tampoc amb els d'enaltir un poble per sobre dels altres...

³⁷⁷ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 169.

Durant els primers anys del Tercer Reich hi hagué una gran quantitat de celebracions a l'escola amb l'objectiu d'adoctrinar els alumnes, fet que provocà una mena de "cansament de festes". El Comitè de Propaganda prou sabia que era en els infants i joves on havia de posar l'accent adoctrinador; i el 1940 va alentir el ritme en la qüestió de cerimònies: l'excés (ja se n'adonaren) també pot provocar l'efecte contrari al desitjat. El govern alemany del moment, liderat pel NSAPD (Partit nacionalsocialista obrer alemany), com ja havia fet Mussolini, feien i farien Franco, Stalin i tants d'altres dictadors, intentà fer de l'escola el centre de gravetat del camp educatiu.

El 1938 l'associació de professors del nacionalsocialisme s'ocupà a la revista *Die deutsche Schulfeier* (les festes escolars alemanyes) de la "Celebració de finals d'estudis" (celebració que també s'havia fet sota el nom de *Jugendweihe*):

*"Aquesta és una oportunitat per a tota la comunitat de reunir-se el diumenge al matí abans de final de curs. És més que una xerrada tradicional en el marc de la comunitat de l'escola. Educadors, continueu les celebracions de finals d'estudis per mitjà de l'acte d'ingrés al poble treballador. (...) Es jurarà la Promesa de posar la pròpia vida al servei del poble: Parlament d'un alumne, Promesa dels joves i ingrés al poble treballador són els passos formals de la cerimònia."*³⁷⁸

Helmut Fuchs aclareix, dins la mateixa revista i en un article titulat "Schulentlassung als Feier des Lebenskreises" (Cerimònies de fi d'estudis com a festes de cicle vital):

*"La Jugendweihe és el nucli invariable de les cerimònies de final d'estudis en el sentit que proporciona l'educació general del nacionalsocialisme (...). El símbol de la (...) Jugendweihe és la flama. La proclamació de la flama de la joventut ha de ser apagada pels joves mateixos, per la qual cosa aquí els membres de la Hitler-Jugend (joventuts hitlerianes) han de resar."*³⁷⁹

En aquestes celebracions l'ornamentació física i cultural girava a l'entorn de la figura de Hitler i la seva doctrina: creu gammada, pintures d'herois germànics, 5ª Simfonia de Beethoven, joves uniformats amb la vestimenta de les joventuts hitlerianes, membres del SA i del SS i, al final, la cançó del *Heilige Vaterland* (Pàtria santa).

---

³⁷⁸ Seibold, K. (1938): "Sinn und Gehalt der deutschen Schulentlassungsfeier" en la revista *Die deutsche Schulfeier*. Ed. Reichsverwaltung des NS-Lehrerbundes, p. 2-3.

³⁷⁹ Extret de l'obra ja citada de Meier, A.. *Jugendweihe-JugendFEIER...*, p. 176.

La suara esmentada cerimònia no era res més –com ja havia anat esdevenint al llarg de la seva història– que un acte ben emmarcat i palpable, portador de tota una cosmovisió la qual, mitjançant aquesta festa, es volia implantar per sobre les altres. És en aquest marc que cal entendre l’afirmació de Döhnert:

“El desenvolupament del nacionalsocialisme cap a una ‘religió política’ i cap a una extensa Weltanschauung donà molt de valor a l’ensenyament/formació de la generació adolescent. La influència i escolarització nacionalsocialista havien d’assegurar les existències del sistema en el futur.”³⁸⁰

De fet, és el mateix que s’esdevingué més tard a l’Alemanya Oriental. Considero, per tant, que és bo d’aturar-m’hi una mica per poder observar –més endavant– els paral·lelismes existents entre ambdós règims així com la utilització que feren cadascun del ritual en qüestió.

Hom es pot preguntar fins a quin punt es pot parlar de *Jugendweihe* durant aquest període i, de fet, hi ha dues maneres d’entendre la resposta: una a favor del “no” perquè té en compte que els nazis prohibiren, en apoderar-se del govern, les esmentades celebracions, les quals no es restabliren fins després de la Segona Guerra Mundial. Una altra és la que remarca la continuïtat de la celebració.

Els primers argüeixen que totes les cerimònies que es dugueren a terme durant aquest període no foren sinó un abús del poder marró (hitlerià) envers la tradició humanística de la *Jugendweihe*. En aquest punt, es topa de nou amb la competència entre dos universos simbòlics, fet que palesa la següent afirmació:

“Per assegurar el domini i augmentar la influència sobre els obrers, els nacionalsocialistes intentaren fer-se seves tota una sèrie de tradicions culturals del moviment treballador alemany i reutilitzar-les en un sentit feixista. A causa del caràcter ambivalent respecte a l’Església, els feixistes intentaren introduir celebracions com la ‘Jugendweihe alemanya’, la ‘Jugendleiter’ (direcció de la joventut), ‘Jugendweihe nacionalsocialista’ o ‘Verpflichtungsfeier’” (de la qual es parlarà més endavant).³⁸¹

D’altra banda, B. Hallbeg i d’altres investigadors defensen la continuïtat de la *Jugendweihe* durant aquest període. Ambdós posicionaments sorgeixen de dues tradicions

---

³⁸⁰ Jugendweihe zwischen... Obra citada, p. 84.

³⁸¹ Extret de la tesi doctoral d’Albrecht Döhnert. *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 64.

diferents: mentre els primers atribueixen la *Jugendweihe* al moviment proletari, a la tradició treballadora, l'altre autor recalca més la festa com a període de transició dins la vida de l'individu, al mateix temps que no cedeix, amb l'exclusivitat de la cerimònia, a un sol moviment o grup. A més de Hallbeg, hi hagué altres autors que, malgrat la manca de revistes i escrits sobre la *Jugendweihe* durant aquest període, s'ocuparen de recopilar el material de la *NS-Weltanschauung*,³⁸² NS-rituals i NS-Propaganda durant el Tercer Reich.

Els nazis s'inventaren i introduïren la pròpia manera de fer "el pas a l'edat adulta" i d'enquadrar la joventut. El seu ritual no aparegué fins el 1940. Abans d'aquesta data, les diferents associacions organitzadores de *Jugendweihen* anaven fent el que podien: algunes amb contingut més "neutre", d'altres més feixistes i, per descomptat, les dels moviments comunistes i socialistes havien desaparegut del mapa tan ràpidament com s'havien prohibit aquestes organitzacions.

La Jugendweihe nazi: "Verpflichtung der Jugend" (1940-45)

La traducció d'aquest terme és "Compromís de la joventut". La cerimònia s'introduí amb el decret A 14/40 del 15.2.1949³⁸³ com a forma duradora i uniforme de ritual per a l'ingrés a l'enquadrament dels joves —els nois a la Hitler-Jugend (HJ) i les noies a la Bund Deutscher Mädel (BDM, Associació de les noies alemanyes).

Les *Jugendweihen* oficials del partit de Hitler com a festes de canvi d'etapa de la vida (*Lebenswendefeiern*) calia que s'unifiquessin (fins llavors s'havien emprat múltiples noms per designar el ritus: *Schulentlassungsfeiern* (acte de comiat dels alumnes del darrer curs de l'escola), *Lebenswendefeier* (canvi d'etapa vital), *Jugendleiter* (dirigir els joves), *Jugendweihe*... Aquesta unificació i, sobretot, el canvi de nom es justificava amb l'argumentació que "aquest concepte (*Verpflichtung der Jugend*)³⁸⁴ havia de despertar el mínim possible la sensació que la cerimònia fos la contraposició a la *Konfirmation* o a la comunió cristiana".³⁸⁵

---

³⁸² NS és l'abreviació de Nationalsozialisme / nacionalsocialista.

³⁸³ Segons comenta Albrecht Döhnert a la seva tesi doctoral: *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 94.

³⁸⁴ Més endavant es canvià el *Verpflichtung der Jugend* (Compromís de la joventut) per *Verpflichtung der Hitler-Jugend* (Compromís de la joventut hitleriana).

³⁸⁵ La cita es troba en el mateix decret citat anteriorment. Döhnert, A., obra citada, p. 94.

El fet de posar en relleu aquesta formulació mostra, precisament, la intenció purament propagandística anhelada, al mateix temps que es presenta com a forma de dir que es vol evitar el que, malgrat tot, s'està perseguint. La cita que Döhnert extreu del decret A 14/40 és prou significativa:

*“La ‘Verpflichtung der Hitler-Jugend’, l’acte de comiat dels alumnes del darrer curs escolar i l’entrada en el món laboral, representen per als joves un pas important a la vida. Durant els darrers anys, el Partit i els seus òrgans s’han esforçat a donar el significat adequat a aquest canvi d’etapa vital mitjançant cerimònies honorables. Com que els grups confessionals i tot tipus de sectes són molt actius justament en aquest àmbit, cal que el Partit i els seus òrgans ofereixin per a aquesta ocasió un acte uniforme per organitzar aquestes festes”.*³⁸⁶

No és l’ingrés a les organitzacions del nacionalsocialisme l’objectiu únic, sinó la celebració del canvi d’etapa, com a tal, la qual cosa mostra la clara intenció del Règim de fer del “Compromís de la joventut” un ritu de pas.

El decret esmentat aguditzà la competència ja existent entre l’Església protestant, altres organitzacions i el Partit. Tanmateix, no es pot deduir de la resolució que a partir d’aquest moment les NS-*Feiergestaltungen* (celebracions del nacionalsocialisme) s’introduï ssin uniformement arreu. Tampoc no es pot desprendre que no se celebressin més confirmacions o altres múltiples tipus de cerimònies que constituï en el ritu de pas dins de cadascuna de les diferents comunitats.

Una altra cita provinent dels “pensadors-organitzadors” hitlerians torna a topiar amb la voluntat de deixar ben clar que no es buscava una substitució ni de la *Jugendweihe* ni de la *Konfirmation*:

*“El nacionalsocialisme no es pot presentar, de cap manera –tal com el Führer sempre accentua– com una substitució d’actes eclesiàstics o religiosos. El nacionalsocialisme és una visió del món fundada científicament que manté lluny de si tot allò místic i religiós... Les nostres cerimònies han de mantenir, per aquest motiu, una fisonomia que es correspongui amb lleis fonamentals de la vida, de la Weltanschauung nacionalsocialista i que serveixi al treball i a la lluita del poble Alemany.”*³⁸⁷

---

³⁸⁶ Jugendweihe zwischen... Obra citada, p. 94.

³⁸⁷ Jugendweihe zwischen... Obra citada, p. 96.

Sembla que tota aquesta preparació i discussió a les altres instàncies no arribà al mateix moment a la població, fet que provocà (juntament amb l'encara multiplicitat existent d'aquest tipus de cerimònies) que el 1942 es tornés a començar amb el "Verpflichtung..." amb gran luxe i desplegament. Es pretenia, amb la recreació i reintroducció de la celebració, que no tan sols els joves participants i les famílies respectives visquessin l'acte, sinó que també els pobles i les ciutats participessin de l'esdeveniment. La premsa i tots els mitjans de comunicació se'n feren ressò: van informar dels rituals, del nombre de participants... Curiosament, en el diari *Neue Leipziger Tageszeitung* (23 de març del 1942) prengueren com a títol "Weihetag der deutschen Jugend" (dia de la *Weihe* de la consagració de la joventut alemanya), tot i que el mot "*Weihe*" no s'esmentava en cap dels fullets on es prescrivia la preparació de les *Verpflichtungen*.

El mateix any, els organismes competents havien detallat les normes i formes per a l'acte, que foren obligatòries fins el març del 1945. Una ràpida llambregada al desenvolupament de la cerimònia ens mostra els elements semblants als de la *Konfirmation* i la *Jugendweihe*: entrada dels joves, xerrades, promesa, encaixada de mans, lliurament del document de record, lliurament d'un llibre. La forma romanica semblant i el que variava era el marc simbòlic del protocol (creu gammada, símbols exclusivament germànics, música wagneriana, "culte al *Führer*", el llibre d'obsequi era el *Mein Kampf* "La meua lluita"...) i el contingut (integració dels nous membres a la nova comunitat i promesa). Reprodueixo la part central del discurs fet pel líder del Hitler-Jugend:

*"Als meus i a les meves camarades! En aquest moment, us acceptem –la vostra líder (era la 'directora' de les noies) i jo– a les files de la Hitler-Jugend i de les Bund Deutscher Mädel. Davant vostre s'obre un camí d'obligacions i treball per servir el Führer i el Reich. Amb la mirada al Führer, el qual en aquesta hora us empeny a entrar al vostre camí de la vida. Com a mostra d'aquesta promesa, jureu ara i repetiu amb mi: (...) juro seguir la Hitler-Jugend en tots moments el meu deure, amb amor i fidelitat al Führer i a la nostra bandera."*³⁸⁸

A partir del 1943 s'afegí a l'acte una part d'homenatge als soldats caiguts al front. El departament de Propaganda donà especial importància –com també s'esdevingué més endavant a la RDA– a fer una festa familiar per culminar i cloure el ritu. En el Reglament de

---

³⁸⁸ Discurs extret de l'obra de Döhner, A. *Jugendweihe zwischen...Obra citada p. 99.*

com calia organitzar-ho tot s'hi afegia un apartat en el qual es donaven consells per a la festa de després de la cerimònia oficial. Pel que fa a la preparació del ritual (contingut de la *Weltanschauung*), s'havien establert els temes següents per tractar:

*“1. Adolf Hitler, biografia i personalitat; 2. La forma de commemoració: contingut i significació; 3. Els treballadors alemanys joves (també les treballadores). Despertar d'una bona convicció envers el treball i la voluntat de rendiment, amb relació amb directrius pràctiques respecte el valor del coneixement, el comportament en el treball, vacances, disciplina laboral... 4. La paraula del Führer: 'heu de ser lleials, coratjosos, valents i heu de desenvolupar una bona relació de companyonia entre vosaltres'”.*³⁸⁹

Comptat i debatut, la Commemoració de la Joventut fou un ritual que durà quatre anys i en el qual participaren aproximadament uns 4 milions de joves.

El *Verpflichtung der Hitler-Jugend* pot ser analitzat com a intent d'imposar, des de dalt, un ritual poítico-religiós i, per tant, perfectament religiós-civil. La participació havia d'obligar/commemorar els joves a introduir-los a la ideologia de l'Estat Nacionalsocialista. D'altra banda, era una manera de minimitzar les influències eclesiàstiques i, a llarg termini, fer-les desaparèixer.

L'Alemanya dividida (1945-89)

Després de la desfeta del Tercer Reich i de la Hitler-Jugend era impensable la continuació del “Compromís de la joventut”. Hi hagué grups anomenats “alemanys-creients” (ja existents abans i durant la Segona Guerra Mundial) que s'agruparen i establiren organitzacions de seguidors. Les seves celebracions de la joventut jugaren un rol cada vegada més irrisori a l'Alemanya de l'Oest i totalment inexistent a l'Alemanya de l'Est. Paral·lelament, alguns activistes del moviment de la *Jugendweihe* d'abans del 1933 i *Freireligiösen* començaren a organitzar aquestes cerimònies a l'estil d'abans de l'expansió del nacionalsocialisme.

A la RFA hi ha hagut, d'ençà del contenciós bèl·lic, una certa tradició, per bé que no gaire coneguda, de festejar les *Jugendweihen* en el sentit més humanístic del terme (hereus dels lliurepensadors) o bé concebant-les com a ritus de pas per als moviments més d'esquerra.

---

³⁸⁹ Extret de la Tesi doctoral de Döhnert, A. *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 100.

Potser la ciutat on durant el període 1945-1989 es congregaren més organitzacions que oferien aquesta cerimònia va ser Hamburg, on es fundà, el 1946/47, l'*Arbeitsgemeinschaft Jugendweihe* (Comunitat de treball de la *Jugendweihe*). Aquesta oferta tingué una molt bona acollida durant els anys posteriors (es podria parlar d'èxit i tot) i el 1953 s'arribà al punt àlgid, amb una participació de 3.020 joves (representava un 14% dels joves de la 8ª classe, al mateix moment que el 85%, aproximadament, van fer la *Konfirmation*).³⁹⁰ El mateix any, a Berlín, s'oferiren cerimònies d'aquest tipus preparades per organitzacions de lliurepensadors del Partit Socialista i del Comunista, tant a l'est com a l'oest de la ciutat (parlant en termes geopolítics).

La pausa política del 1945, com també la crisi de l'any 1953³⁹¹ mostren fins a quin punt la *Jugendweihe* depenia del marc polític-social i anava més enllà d'una pura celebració festiva. Des que la *Jugendweihe* es va introduir oficialment a la RDA el 1954, ha anat tenint més i més importància tant en l'àmbit científic com en el social. La política atea del SED (Partit Socialista Unificat) posava sovint la celebració com a instrument de lluita contra l'església. La instrumentalització d'aquesta cerimònia en el sentit de la política eclesiàstica que practicava el SED és irrefutable i constatable, fonamentalment, a les actes del Partit (avui a l'Arxiu de l'Organització de Masses).

Jugendweihe a la RFA (1945-89)

La dictadura hitleriana havia proclamat i introduït la seva pròpia ideologia, visió del món i valors, al territori alemany fins acabada la II GM. Els moviments polítics d'esquerres, els sindicals, els dels lliurepensadors i, en general, tots els que tenien una entitat pròpia, foren abolits i perseguits ja el mateix dia que el nacionalsocialisme arribava al poder. La institució eclesiàstica, per bé que no fou acollida ni amb eufòria ni amb la complicitat franquista (a Espanya), es salvà de la persecució a ultrança.

L'Alemanya occidental, la zona d'ocupació dels aliats anglesos, francesos i americans (RFA) es va poder refer amb més rapidesa que la soviètica, gràcies a tots els ajuts rebuts i, bàsicament, al Pla Marshall. Segurament, també va contribuir a la rapidesa del suar esmentat desenvolupament el fet que el règim econòmic-polític-social era el mateix que

---

³⁹⁰ Dades extretes de la tesi doctoral de Döhnert, A. *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 106.

³⁹¹ Vegeu l'apartat de la història de la RDA.

havia funcionat fins aleshores. Es tractava, fonamentalment, de reinstaurar les institucions, entitats, partits polítics... d'abans de l'arribada de Hitler al poder (1933). S'intentà no caure en els "errors" de la República de Weimar, però no calgué partir de zero, és a dir, no calgué "crear" des del no-res.

Berlín i Hamburg havien estat, ja des dels anys 20, centres importants d'agrupaments i organitzacions humanistes, de lliurepensadors i d'entitats que encarnaven el que sovint ha estat anomenat com a procés de desacralització.³⁹² No és d'estranyar que fossin precisament aquestes dues ciutats les que reprenguessin amb més celeritat l'activitat fruit del llegat ateu. El 1954 amb la reintroducció de la *Jugendweihe* a la RDA els qui organitzaven la cerimònia a l'Alemanya de l'oest es trobaren en una situació força compromesa perquè se'ls identificava ara i adés amb el règim socialista del Bloc de l'Est.

Per legitimar la diferència entre ambdues formes de *Jugendweihe* calgué la confirmació de l'antic representant de la fracció del CDU/CSU.³⁹³ La creixent ressonància que anà prenent la *Jugendweihe* de la RDA més enllà de les pròpies fronteres posà en entredit el contingut ideològic de la celebració a l'Alemanya de l'oest. Així, en el marc de la Guerra Freda, el moviment de la *Jugendweihe* i dels seus grups organitzadors com ara la DFV (Deutsche Freidenker-Verband, Associació alemanya de lliurepensadors) es trobaven lluitant contra dos corrents: d'una banda, aquells en contra de la qual havien sorgit (l'Església protestant), al final del segle XIX. D'una altra banda, s'intentaven separar del gran contingut ideològic de la *Jugendweihe* de la RDA. Amb tot, d'ençà de la prohibició el 1956 del KPD (Partit Comunista Alemany) és cert que algunes organitzacions dels lliurepensadors mantenien posicions d'esquerres. El ventall era ampli, però hi havia representants de la branca més pro-RDA.

Les picabaralles polítiques que es desencadenaven a l'entorn de l'organització de *Freireligiösen* per determinar fins a quin punt aquesta era successora del partit comunista conduïren (entre altres esdeveniments) a una escissió el 1958 de l'Associació alemanya de lliurepensadors. A partir d'aleshores, l'una tingué la seu a Berlín i l'altra a Dortmund. A Hamburg es produí una situació semblant que durà fins a mitjan anys 70.

---

³⁹² Sovint, però no necessàriament, els processos de laïcització de mitjan i final del segle XIX anaven acompanyats dels moviments obrers i treballadors.

³⁹³ Cita de la tesi d'Albrecht extreta de l'obra de B. Hallberg, p. 133.

“A l’entitat *Arbeitsgemeinschaft Jugendweihe* es visqué un conflicte entre generacions i concepcions polítiques diferents. També s’acabà amb la separació del moviment de les *Jugendweihen*: la *Jugendweihe Hamburg e. V* volia entendre aquesta cerimònia com quelcom obert i com a alternativa espiritual de la *Konfirmation*. A més, en ressaltava el caràcter del treball neutral quan a posicionament polític partidista.”³⁹⁴

D’altra banda, i en certa manera en contraposició a aquesta associació, hi havia la que es quedà amb el nom antic i que tenia ambicions polítiques en el sentit d’oferir alternatives d’esquerres. A l’època de la República de Weimar i en el context del moviment de treballadors la *Jugendweihe* representava un símbol en contra del dominant conservadorisme en matèria de religió, moral i cultura. Després del 1945 aquesta cerimònia no pogué reprendre la funció que s’acaba d’esmentar a la part occidental d’Alemanya. Si ho intentava queia en una mena d’isolació política i social de petits grupuscles d’esquerres. Al seu torn, tampoc no es podia considerar l’església com l’enemic que havia estat anys abans:

“no existeix cap més milieu treballador polititzat en el qual la *Jugendweihe* sigui una forma de protesta evident en contra de la institució Església...”³⁹⁵

Resumint, si bé a la RFA també es reprengueren les *Jugendweihen* aquestes foren organitzades i canalitzades per associacions reduïdes, poc influents i que no aconseguien esbossar un marc ideològic i d’acció mínim a fi d’implantar-se ostentosament a la societat. El llegat teòric sobre el qual s’erigeixen és el dels lliurepensadors i *Freigeistiger*.

La reorganització de les *Jugendweihen* a la SBZ/RDA

Ben aviat, després de la Segona Guerra Mundial, activistes del moviment de la *Jugendweihe* d’abans del 1933 començaren a fer les primeres gestions per reintroduir de nou el ritual. Paral·lelament, comunitats de *Freireligiösen* que havien pogut moure’s amb certa llibertat durant el Tercer Reich començaren, ja el 1946, a efectuar les cerimònies. Per dur-les a terme cercaren el contacte de l’experiència, reunida per comissions, de la fase tardana de l’època de la República de Weimar i volgueren mantenir, a distància, la disgregació del panorama de la *Jugendweihe*. Les relativament elevades dades de

---

³⁹⁴ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 134.

³⁹⁵ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 134.

participació del 1947 mostren fins a quin punt hi havia una necessitat de celebrar la cerimònia com a substitució de la *Konfirmation*.

Entre els anys 1948 i el 1950 tingueren lloc, a la SBZ, diverses celebracions de la joventut fora dels marcs eclesiàstics i que es realitzaven malgrat la manca de suport del SED³⁹⁶ (provenien més de la tradició humanística i proletària). Aquests actes es desenvoluparen, sobretot, a Berlín, Magdeburg i Leipzig (anava a càrrec de les comunitats de *Freireligiösen*). Els familiars dels joves que es sotmetien a la cerimònia eren, en la seva major part, militants del SED, els quals trobaven –en l’acte– una substitució de la *Konfirmation* i, segurament, un seguiment del moviment treballador del segle XIX (W. Ulbricht, per exemple, havia celebrat de jove la *Jugendweihe* dins una organització proletària, fet que no es deixà d’aprofitar per legitimar la introducció de la *Jugendweihe* a la RDA –però això s’esdevingué més tard).

Durant la mateixa època, es desenvolupà un nou tipus de festa: la *Jugendfeier* (celebració dels joves), que no tenia tradició. Calia fornir-li un bon contingut. Això es féu, se suposa, per tal de substituir la *Konfirmation* (dins d’aquestes esferes), però sense buscar-hi la substitució d’un ritual establert i conegut. Es volia començar de nou, car el Règim i la societat també ho eren. A Saxònia, bàsicament, s’intentà d’aquesta manera desplaçar la política associativa dels SED cap al terreny de la “Celebració dels alumnes de finals d’escola” i de les acabades de citar *Jugendfeier*. Com que durant aquest nou Règim era l’Església que estava en desigualtat de condicions (en el sentit de no tenir el reconeixement estatal, sinó més aviat el contrari), la necessitat per part del govern i/o de les associacions d’esquerres o simplement atees d’enfrontar-se a la *Konfirmation* com a substitut no era gaire rellevant. Les cerimònies dels alumnes de finals d’estudis es feien per acollir els joves a les “files de les forces democràtiques”.

Els actes que prenién el final d’escolarització com a motiu de festa s’anaren desenvolupant cada vegada de forma més natural i sense oposicions ni resistències (si més no a Saxònia), ja que algunes eren organitzades per la FDJ (Joventut Alemanya Lliure, enquadrament dels joves dependent del SED) i s’introduïren ja de ple dret el 1949 a l’esmentada regió de Saxònia. En altres indrets de la SBZ també foren introduïdes aquestes celebracions, per

---

³⁹⁶ El Partit, en aquests moments, estava molt més preocupat per la reorganització interna, per les relacions entre la RDA i la RFA, per un costat, i les de la RDA i la URSS, per un altre, que no pas per començar a desenvolupar la tàctica per imposar la seva *Weltanschauung* als ciutadans.

bé que el nom a vegades canviava una mica (per ex. “*sozialistische Jugendfeierstunde*”, és a dir, “Hora de celebració socialista dels joves”). Aquest darrer nom s'utilitzà, sobretot a Thüringen. En una declaració dels organitzadors es tematitza la “situació de pas”:

“El nou nom, ‘sozialistische Jugendfeierstunde’, encara és poc usat. És una ‘hora del coneixement en el primer canvi d’etapa de la vostra vida’, el comiat de la vida infantil (dependent i despreocupada) i final, també, del període escolar juntament amb una preparació interna envers els anys de joventut plens de joia i d’esperança entre la infantesa i l’etapa adulta, a l’acostament del temps d’increment de responsabilitats socials. (...) Aquesta nova Alemanya (es refereix a la que s’estava ‘creant’ sota la tutela russa) desplegarà totes les forces saludables per tal de superar la necessitat econòmica i espiritual del poble alemany. Mai més no us heu de deixar trobar en un ordre social on regnin les diferències de classes i on vosaltres sigueu individus de ‘segona categoria’. Mai més no us haureu de doblegar sota un Führer totpoderós que pot determinar la vida i la mort de pobles sencers.”³⁹⁷

Aquesta cerimònia no estava organitzada directament pel govern però sí per simpatitzants del nou Règim i introduïren un nou nom per evitar confusions. Una nova denominació permetia als organitzadors donar el caràcter desitjat a la celebració sense donar peu a altres interpretacions.

El nou nom havia de reencarnar una programàtica dels joves del tarannà comú. La cita evidencia la proximitat dels anys de guerra i l'intent d'evitar parlar del *pathos* de la lluita cultural de la *Jugendweihe* proletària. El camí saxó, l'any 1949, d'organitzar les “celebracions democràtiques dels joves” com a festes del darrer curs escolar també trobà suport a Berlín, de manera que el 13.2.1950 el secretariat del *Politbüro* del SED va decidir en el punt 36 de l'ordre del dia el següent:

“1. Des del Partit, els sindicats, la FDJ, etc. no es poden introduir o continuar les Jugendweihen en els sentit que li atorguen les organitzacions de Freidenker. (...) 2. En comptes d'això, la FDJ –en contacte amb els responsables de l'educació del poble– ha d'organitzar festes de celebració de final del període d'escolarització les quals seran abonades per les organitzacions del Partit, el Freier Deutscher Gewerkschaftsbund (FDGB, Associació Lliure Sindical Alemanya) l'associació cultural i el Demokratischer Frauenbund Deutschlands (DFD, Associació democràtica de dones a Alemanya). 3. Els departaments d'Ensenyament i de cultura

---

³⁹⁷ Schönlinks, B. (1948): *Material für sozialistische Jugendfeierstunde*. El març del 1948. Editat pel SED-Kreissekretariat Altenburg, Leipzig.

són responsables que aquestes resolucions siguin donades a conèixer promptament a tots els sectors del Partit.”³⁹⁸

Com es pot constatar seguint la cronologia, a mesura que el Règim anava solucionant les qüestions de política exterior i les tenia més assentades podia dedicar-se més al que havia d'esdevenir dins el país.

El govern, ja des del 1946 i fins ben entrat el 1950 no estava gens interessat a tenir l'Església com a contrapoder efectiu, entre d'altres motius perquè en aquells anys aquesta encara era present en la mentalitat i tradició de molts individus i, consegüentment, jugava un rol rellevant dins el capital simbòlic del camp de poder. Així, lluny d'organitzar celebracions paral·leles (o substitutives) o bé de prendre decisions que poguessin afectar les relacions entre ambdues institucions, el SED gairebé prohibí les *Jugendweihen*, organitzades per associacions diverses, per potenciar les “Festes d'alumnes del darrer curs d'escola” que anaven a càrrec de l'Estat. Aquestes, en comptes de molestar els representants de l'Església, desencadenaren algun desengany dins el mateix Partit, com també esperonaren les corresponents respostes. També es veieren afectats per aquesta tàctica política la comunitat de *Freireligiöse*, la qual –en ser atea– no havia de tenir, en principi, problemes amb el Règim. No fou així i les relacions es tensaren encara més a partir del 1950 quan el govern prohibí les *Jugendweihen*. Una de les entrevistes als anomenats testimonis privilegiats fou realitzada a un *Freireligiöse*, el qual argüí que, per bé que tant la seva associació com el Règim eren ateus, els primers pensaven “altrament”, tenien una visió més crítica i més oberta del món, la qual cosa no era gens ben vista per un sistema autoritari descobridor i ostentador de “la veritable cosmovisió”, “la veritable raó de ser”, “la veritable interpretació de la història” (ja fos passada, present o futura). Amb tot, fins el 1954 l'estratègia adoptada per l'Estat envers els *Freireligiösen* no fou gaire clara, ni definida *a priori*.

Les bones intencions que havia mostrat el Règim envers l'Església no duraren gaire, car hi hagué una resovietització a la RDA que desembocà en la “Creació de les bases del Socialisme” (1952) i a un desplegament de mesures algunes de les quals afectaren directament, i en sentit negatiu, l'Església. Es confiscaren, per exemple, instal·lacions d'assistència social pertinents a l'Església, s'intentaren abolir les associacions juvenils

---

³⁹⁸ Protocol de treball del SED citat a la tesi doctoral *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 108.

protestants i catòliques... Aquest gir copernicà no pogué ésser interpretat sinó com un atac frontal contra les institucions cristianes (tant les protestants com les catòliques).

El 6.7.1954 es signa, a l'Assemblea del *Politbüro* del SED, la resolució definitiva per a la preparació de la realització de la *Jugendweihe*, que –segons es comenta– havia de garantir una certa qualitat literària. Concretament, es creà un *Zentral Ausschuss für Jugendweihe* (Comitè Central per a la *Jugendweihe*, CCJ) i s'organitzaren comitès dependents d'aquest a diferents ciutats i pobles del país.³⁹⁹ L'esmentat Comitè tenia per objectiu ocupar-se de tot el que feia referència a l'organització formal i de contingut de la cerimònia: havia de dictaminar-ne el sentit, l'estructura, la forma... També havia de preparar els fullets per tal que els representants de cada escola i comitè local sabessin què era la celebració, què es pretenia i com s'havia de dur a terme... Paral·lelament, havia de publicar tot el material que havien de rebre els mestres d'escola, els representants de la FDJ i els dels comitès locals. Aquests materials (que m'han anat molt bé perquè és on es troba la intencionalitat d'adoctrinament amb tot el que es pretenia i el que s'havia de tenir en compte) eren de tipus molt divers: tan aviat es comentava el que era el marxisme, el socialisme... com es parlava de l'origen de l'Univers, la Terra, la vida... i dels temes a tractar durant les *Jugendstunden* (també hi havia la descripció i el contingut de cadascun dels temes). Fou feina del Comitè, també, preparar la redacció i publicació del llibre que es lliurà als joves que havien participat en el ritu.⁴⁰⁰ Com que tot plegat implicava molta feina i coneixements molt diversos, es creà una Comissió de preparació del Pla d'Estudis de les *Jugendstunden*. Les primeres celebracions oficials havien de dur-se a terme per l'abril del 1955 i s'havien de tenir en compte tots els detalls: des de la roba fins als regals, les flors... (la qual cosa implicava, per un sistema econòmic centralitzat, preveure la quantitat de vestits, sabates, etc. que calia fabricar per a l'ocasió).

---

³⁹⁹ Per bé que les actes del Partit estan plenes de les discussions internes sobre si calia o no celebrar les *Schulentlassungsfeiern*, o bé les *Jugendfeiern*, fins a quin punt la confirmació era o no una “nosa” i calia “substituir-la”... no ho he pogut trobar enlloc (tampoc en els llibres els autors dels quals han treballat amb les mateixes actes), per què en un moment donat el SED decideix apostar per reintroduir de manera oficial i “des de dalt” una cerimònia que havia prohibit: la *Jugendweihe* (una cerimònia el nom del qual té connotacions religioses). A partir d'aquest moment (sobretot 1949-50) sembla que es van mitigant les disputes internes respecte del present tema i que s'introdueix, sense argumentar-ne el perquè, el que a partir d'aquest moment serà la cerimònia socialista encarregada de celebrar el pas entre la infantesa i l'edat adulta: la *Jugendweihe*. D'ara endavant, a més, s'acaben les disputes no solament sobre el tipus de celebracions, sinó també les que concernien la problemàtica dels noms (*Schulentlassungsfeier*, *Jugendfeier*...). Es funda el Comitè Central de les *Jugendweihen* i aquesta s'imposa, en ben poc temps, en el si de la societat de la RDA. Ben aviat esdevé, per a molt individus, quelcom donat per descomptat (això dura fins a la caiguda del Mur de Berlín).

⁴⁰⁰ En total, des de la implantació de la *Jugendweihe* fins a la desaparició de la RDA es feren quatre versions d'aquest llibre d'obsequi: una, si és que s'arribà a donar, no durà –com a tal– més d'un any.

Els mitjans econòmics provindrien del Ministeri de Cultura i serien traspassats directament al CCJ. Un cop establerta l'esmentada organització, W. Ulbricht escriu una carta, el 2.11.1954, als encarregats de totes les disposicions:

“(...) El Partit acull amb complaença aquesta iniciativa i en considera el seu suport com a tasca de tots els grups i militants del Partit. Els representants dels Kreise (circumscripcions administratives de la RDA) s’han d’ocupar, així que aparegui la proclamació pública, que els camarades influents i competents en la matèria cooperin en aquests comitès i, en cas de necessitat, que també prenguin la iniciativa, juntament amb d’altres persones, per a elaborar-los. Ells hauran de continuar influint la feina d’aquests comitès en un futur.”⁴⁰¹

Després de totes les sessions, preparacions i discussions internes dels òrgans clau del Partit, apareix el 12.11.1954 el Comitè Central per a la *Jugendweihe* a la llum pública (el ventall de documents publicats pel Comitè, els interessos i la direcció del SED en tot el procés roman ocult). Cada vegada més –per tal d’aconseguir aquesta “invisibilitat”–, es deixa per a la nova etapa de la vida dels joves a les escoles i als desigs del jovent i dels seus pares, tot i prenent com a excusa “celebrar festivament aquest pas tan bonic ple de significat a la nostra vida, tal com es fa a tot Alemanya”.⁴⁰² Això no obstant, també s’afirmava que “la joventut ha de poder prendre part en la Weltanschauung que se li ofereix”.⁴⁰³ Se sobreentén que aquesta darrera és la socialista, és a dir, materialista-dialèctica-atea o, com també l’anomenava el Règim, la visió “Marxista-leninista.”

---

⁴⁰¹ Jugendweihe zwischen... Obra citada, p. 114.

⁴⁰² Proclamació del Zentralen Ausschusses für Jugendweihe. Article del periòdic *Neues Deutschland*, del 13 de novembre del 1954. Organ des ZK der SED, Berlín.

⁴⁰³ Proclamació del Zentralen Ausschusses für Jugendweihe. Obra citada, 13.11.1954.

Any	Xifra	Percentatge
1955	52.322	17,7%
1956	64.343	23,7%
1957	64.666	26,4%
1958	107.186	44,1%
1959	139.830	80,4%
1960	113.275	87,8%
1961	142.144	
1962	154.774	
1963	170.742	
1964	203.314	
1965	216.504	88,9%
1966	225.138	
1967	224.910	
1968	227.898	
1969	234.371	
1970	235.142	92,2%
1971	231.763	
1972	233.291	
1973	244.113	
1974	267.729	
1975	279.725	96,8%
1976	282.597	
1977	284.683	
1978	284.586	
1979	273.259	
1980	265.447	97,7%
1981	249.326	
1982	237.073	
1983	229.158	
1984	223.810	
1985	224.636	97,4%
1986	219.127	
1987	174.485	
1988	169.076	
1989	168.559	
1990	153.000	87,2%

Participació a la Jugendweihe des del 1955 fins el 1990

FONT: *Elaboració pròpia.*

En total 7.272.002 nois i noies prengueren part a les *Jugendweihen* de la RDA.

L'estratègia del Partit de quedar-se darrere la *Jugendweihe* de manera encoberta no acabà de funcionar del tot: la seva influència era massa evident. Es volia suggerir la "neutralitat de cosmovisió" de la nova celebració tot i que les *Jugendstunden* (hores de preparació de la *Jugendweihe*) i les cerimònies primaverals estiguessin impregnades i fossin concebudes de i per la part polític-ideològica del Règim. A més, les relacions que s'establiren entre l'escola, la FDJ, l'Associació de Dones, els sindicats de les empreses, el mateix CCJ, els militars... per elaborar les *Jugendstunden* eren més que delatores del que i qui hi havia darrere el ritu. Les declaracions polítiques de la proclamació continuaren impregnades de patriotisme.⁴⁰⁴

*"Els joves havien de construir les seves vides bo i cooperant amb la societat i l'Estat (...) posant llurs capacitats al servei de la pàtria..."*⁴⁰⁵

O, altrament dit, la cerimònia havia de convertir-se en un esdeveniment en el qual es proporcionés la consciència i la força necessàries com a fonts d'energia per al desenvolupament posterior dels joves.

Al llarg del curs escolar 1957/58 la *Jugendweihe* va rebre una orientació obertament pro-atea i socialista-partidista (el Partit ja no tenia res per amagar respecte de les seves intencions). Ara s'admetia, per primera vegada a la RDA, que aquesta cerimònia no tan sols era una qüestió de la societat, sinó també de l'Estat i dels seus òrgans. Així l'al·locució sobre la tolerància de les cosmovisions esdevingué bastant més agressiva i, en comptes de dir:

*"Sense considerar (ni conèixer) la seva Weltanschauung", ara s'expressà "independentment de la Weltanschauung que els seus pares tenen o en la qual ells mateixos han estat educats fins ara".*⁴⁰⁶

Un fullet especial de la *Jugendweihe* es posà a mans dels responsables de les cerimònies i en una assemblea del CCJ el 4.11.1957 fou repartit sota el títol "*La Jugendweihe és tant una 'professió de fe' envers el nostre Estat de Treballadors i Camperols com envers la nostra causa del socialisme*".⁴⁰⁷ Aquesta reorientació implicà una modificació de la

---

⁴⁰⁴ Tal com ho havien estat algunes realitzades per certes associacions "germàniques" sota la República de Weimar i com es féu durant l'època hitleriana.

⁴⁰⁵ Proclamació del Zentralen Ausschusses für Jugendweihe. Obra citada, 13.11. 1954.

⁴⁰⁶ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 119

⁴⁰⁷ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 119.

Promesa (no de la forma sinó del contingut) que els joves havien de formular dalt la tribuna en l'acte de la *Jugendweihe*.

Amb el nou accent ideològic, les mesures de Propaganda i les publicitàries s'incrementaren. D'ara en endavant, les relacions i els contactes que s'havien establert entre la *Jugendweihe* i l'escola, els òrgans del Partit i les organitzacions de masses ja es pogueren desplegar públicament tot apareixent, així, en primer pla. El treball publicitari i de propaganda (agressiu i amenaçador) amb motiu de la introducció del ritu infringia el lloc que li pertocava, segons consideraven les persones no conformes amb el sistema. En els anys següents, el desenvolupament de la fina xarxa de mesures propagandístiques s'estengué enormement (gairebé en proporcions geomètriques). Quasi totes les instàncies de la societat en formaven part. Més concretament, la xarxa estava constituïda per òrgans del SED: les escoles, els sindicats de les empreses, la premsa escrita, la ràdio i, finalment, l'organització d'enquadrament dels joves (FDJ) i de les dones (DFD). L'escola ostentava una posició privilegiada dins d'aquesta xarxa (pel que fa, concretament, a la preparació de la *Jugendweihe*), ja que era allí on els joves estaven arreplegats i "classificats per quintes". A més, la gran majoria de responsables de les *Jugendstunden* foren mestres d'escola.

Allà on les inscripcions per fer la *Jugendweihe* no eren prou elevades o no es consideraven suficients, s'hi feien campanyes extres de propaganda i conscienciació tal com ho il·lustra la cita següent:

*"Iniciativa exemplar: hi havia disputes ideològiques entre els professors d'escola, per la qual cosa el representant del Consell del Kreis prengué part en les sessions pedagògiques del Consell. Es feren assemblees de pares i visites als pares. Molts treballadors de l'aparell estatal intercediren a favor de la Jugendweihe... El resultat fou que les xifres de participació en aquesta cerimònia a Osterburg (ciutat de l'Alemanya de l'Est) s'incrementaren del 17% el març a més del 60% el 14 d'abril."*⁴⁰⁸

En les empreses –durant aquests primers anys d'introducció del ritu i de donar-lo a conèixer– hom es dirigia sistemàticament als pares per parlar de la conveniència d'enviar els fills a fer la *Jugendweihe* i fins i tot se'ls "convencia" donant-los diners.⁴⁰⁹ El tipus de "propaganda" que anava passant de boca en boca tot afirmant que només els alumnes que

---

⁴⁰⁸ De la revista ja citada *Jugendweihe*, 4. Llibreta 5,7. Zentralen Ausschuss für Jugendweihe in der DDR, s.l.

⁴⁰⁹ Aquesta afirmació l'he estreta de l'obra ja citada de Döhnert. Jo no he trobat, però, cap document ni cap individu que fes aquest darrer comentari.

acabaven el curs podrien tenir el lloc de treball desitjat (i per tant el d'estudis) si feien la *Jugendweihe* s'aplicà no solament en forma d'amenaça, sinó mitjançant algun cap de turc que servia per ser exposat com a cas exemplar.⁴¹⁰

La pressió exercida des de les instàncies del poder envers la població augmentà considerablement a partir d'aquest moment, ja que l'Estat ja no es veia obligat a seguir estratègies encobertes per no topar amb l'Església o amb els ciutadans i pogué desencadenar una forma més oberta i agressiva que el Comitè de Central de la *Jugendweihe*. L'any 1958 la quantitat de participants va passar d'un 26% a un 44,8%. El SED no es donava per satisfet amb aquestes xifres, de manera que el CCJ en el V Congrés del Partit (10-16.7.1958) proclamà el següent:

“Com a mínim hem d'aconseguir guanyar la meitat dels nois i les noies que s'inscriuen per a la celebració del darrer curs d'escola per tal que prenguin part a les Jugendstunden, com a preparació per a la Jugendweihe del 1959.”⁴¹¹

Es va establir una mena de concurs entre ciutats i *Kreise* per veure qui aconseguia augmentar més les xifres de participació a la cerimònia. Ben aviat aparegué en algunes ciutats el compromís d'augmentar l'assistència a un 60, 70, 80 i fins i tot a un 90%. Poc després de l'esmentat Congrés del Partit es constatà que ja s'havia traspassat el llindar del 50% de participació, per la qual cosa es proposaren arribar, amb poc de temps, al 100%. És certament dubtós que les xifres corresponguin del tot a la realitat, ja que totes provenien d'una mateixa font que, per cert, era molt interessada. El que sí que és segur (la font ara és la dels fulls de matrícula de l'Oficina d'Inscripció a la *Jugendweihe*) és que entre el setembre del 1957 i el de l'any següent un 80% dels joves de 14 anys s'havien inscrit a les *Jugendstunden*.

L'espectacular creixement d'inscripcions del 1958 va sorprendre persones i col·lectius de diverses procedències, però el més curiós és que va sorprendre i, de ple, el mateix SED, de tal manera que no tingueren en dipòsit prou llibres d'obsequi impresos (*Weltall-Erde-Mensch*).⁴¹² D'altra banda, i relacionat amb el concurs d'inscripcions, la *Jugendweihe*

---

⁴¹⁰ Aquestes eren les “lleis no escrites, ni publicables”, però que, *de facto*, funcionaven tant o més que la lletra impresa.

⁴¹¹ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 119.

⁴¹² “Durant aquestes darreres setmanes... hi ha hagut un creixement tan elevat d'inscripcions per a la *Jugendweihe* (...) 85.000 exemplars del llibre *Weltall-Erde-Mensch* no són suficients...” Extret d'una carta de W. Neugebauer adreçada a W. Ulbricht escrita el 6.3.1958. BA-SAPMO NY 4182/930.

prengué ben ràpidament una dinàmica pròpia. Quan més de la meitat dels alumnes d'una classe ja estava apuntada a la cerimònia socialista s'augmentava la pressió política i social respecte a la resta de joves i les seves famílies.

A partir de principis dels anys 60 tota la feina de preparació de creació i d'introducció del ritual estava pràcticament acabada. Calia mantenir els nivells de "publicitat" i "vigilància" i ben aviat la *Jugendweihe* formà part de la vida quotidiana de la RDA, de la mateixa manera que ho era passar per les organitzacions de l'enquadrament dels infants i joves o gairebé de la mateixa manera que hom sabia que havia d'anar a escola. Durant els anys 70 i fins a la fi del Règim i del país la gran majoria d'adolescents no es preguntaren més si volien o no fer la cerimònia, el sentit que tenia... de la mateixa manera que en l'àmbit familiar va deixar de ser tema de discussió, va passar a ser per tothom com quelcom evident. Sempre hi hagué una petita minoria que no participà de la celebració, fou una minoria molt convençuda no tant del seu "ser-anti-règim", sinó de la seva fe en la religió catòlica, protestant o els dels Testimonis de *Jehovà*. Aquests individus, independentment de les notes que traguessin a l'escola, no pogueren accedir a l'EOS (el nostre Batxillerat) i, per tant, no pogueren estudiar a la universitat ni pogueren formar part de la intel·liguència del país.

Caiguda del Mur

Tot just s'inicia el curs de preparació per a la *Jugendweihe* del 1989/90 (*Jugendweihejahr*), que la fugida en massa dels ciutadans de la RDA va prenent proporcions alarmants. De primer, s'escull Hongria i Polònia com a territori de pas i, mesos més endavant, l'actual Txèquia. Al final de setembre s'afegeix a la inestabilitat del país, conseqüència en part de les desercions, la provocada per les anomenades "manifestacions del dilluns" (*Montagdemonstrationen*). Quan el 9 d'octubre del 1989 el Mur cedeix, l'agradable sorpresa i la il·lusió envaeix molts gent, al mateix temps que la por i la ràbia s'apoderen d'uns pocs.

L'any següent, amb diversos canvis de govern, les primeres eleccions lliures... i l'anada cap a la reunificació (culminada el 3 d'octubre del 1990), l'eufòria de la gent per veure's deslliurats del jou de l'Estat totalitari provocà una caiguda en picat dels participants a la *Jugendweihe*. D'un moment a l'altre, és a dir, amb el canvi de Règim, la cerimònia deixava de ser per a molts individus un fet donat "per descomptat". Les xifres següents il·lustren, clarament, aquest procés:

Any	Jugendweihe		Konfirmation	
	Participació	Percentatge	Participació	Percentatge
1989	168.000	95,8%	25.755	14%
1990	158.000	87,2%		
1991	86.000	41,6%	37.715	18%
1992	50.000	23,5%	33.207	15,6%
1993	70.000	32,4%	33.023	15,3%
1994	80.000	35,6%	31.856	14,2%
1995	90.000	41,3%	31.832	14,6%
1996	88.000	39,8%	30.754	13,9%
1997	90.000	41,8%		

FONT: *Elaboració pròpia.*⁴¹³

Entre els anys 1991 i 1993 molts ciutadans de la RDA (que ja havia deixat d'existir com a país), embolcallats per l'eufòria del “s’ha acabat el malson de la dictadura, del no poder viatjar...”, ja no veieren la necessitat de fer la *Jugendweihe* i més quan aquesta havia hagut de canviar de contingut, car ara ja no es podia parlar de la lleialtat envers el País del Treballadors i Camperols ni de treballar pel socialisme. S’havia hagut de canviar la forma de preparació tant de la celebració com del que fins llavors s’havia anomenat *Jugendstunden*, havien anat desapareixent les estructures que fins aleshores havien donat suport i organitzat la cerimònia... i, per sobre de tot, la *Jugendweihe* deixava d'implicar quelcom que “cal fer” per poder estudiar, per “fer carrera laboral”...

Les xifres de participació disminuïren dràsticament. I, malgrat tot, el que ha preocupat certs científics socials ha estat precisament el contrari, és a dir, el fet que la cerimònia no desaparegués del tot amb el desmantellament de l'Estat i els seus fonaments. Aquesta preocupació intel·lectual s'incrementà quan a partir del 1993-94 es constatà la tendència contrària a la que funcionava fins aleshores i a l'esperada per tothom: no tan sols la

⁴¹³ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 150.

Jugendweihe no deixava d'existir, sinó que de mica en mica anava recuperant quotes d'assistència, mentre que la *Konfirmation* –tal com també reflecteix el quadre– no registrava els mateixos canvis substancials.

Pastors i pastores protestants, gent del carrer, periodistes i, com ja s'ha dit, científics socials, es pregunten –encara avui– per què la *Jugendweihe*, que ja no té gaire a veure amb el comunisme, que ha perdut (diuen els que s'ho miren des de fora) tot el seu sentit perquè no hi ha “cap societat que aculli aquests individus com a membres”..., continua existint i, a més, ho fa amb una força poc esperada. La sociòloga alemanya B. Wolbert es mostra més que intrigada pel significat de la celebració en els joves actuals quan, tal com afirma, “aquesta ha perdut el seu caràcter inicial. És una cerimònia buida de contingut”.⁴¹⁴ No és pas la meua intenció dedicar-me a analitzar per què actualment i independent del socialisme real existent hi ha encara joves i famílies que atorguen a la *Jugendweihe* tal importància. Això seria un altre tema d'investigació que, de fet, és el que ha impulsat el ja citat A. Döhnert a fer la seva tesi doctoral. El darrer capítol de la present recerca sobrevola l'esmentada problemàtica. L'únic que avançaré ara és que tant periodistes com alguns científics o intel·lectuals (B. Wolbert, A. Meier)⁴¹⁵ són del parer que aquest increment de la cerimònia es deu a l'anomenada “*Ostalgie*” (nostàlgia –després dels temps d'eufòria– envers tot el que era l'est, la RDA) i que, per tant, el ritual els confereix una certa “identitat de l'est”.

El 3 de març de 1990 es celebra un congrés especial del CCJ en què es discuteixen noves posicions respecte a una reforma de la cerimònia ateses les circumstàncies polític-jurídiques ambientals tan veloçment canviants. S'aboleix la promesa, les *Jugendstunden* i es renuncia al llibre d'obsequi. Es condemna qualsevol vulneració del principi de voluntarietat i s'acorda la ruptura amb una direcció centralitzada de la *Jugendweihe*. S'aprofita el mateix congrés per esbossar i discutir l'elaboració d'uns estatuts d'una confederació d'interessos en pro de les *Jugendstunden*. Uns dies més tard, el 27 del mateix mes, es registra al districte Berlín Mitte l'associació Ausschüsse für *Jugendweihe* e.

---

⁴¹⁴ Wolbert, B (1995): “Jugendweihe. Zur Transformation einer rituellen Praxis”, a *Kuckuk* vol. 10, núm. 2. Notizen zur Alltagskultur und Volkskunde, Berlín.

⁴¹⁵ Mentre B. Wolbert parla “d'una cerimònia sense contingut” per la manca de Promesa o d'adherència a una “confessionalitat”; A. Meier en el llibre seu ja citat, més que investigar, més que preguntar-se per les causes polític-psicològic-socials del ritual, afirma que aquest no té cap tipus de sentit avui en dia. Cal afegir, però, que mentre la primera és professora d'Etnologia Europea, el segon és un periodista de professió, historiador de formació i molt pròxim a l'Església evangèlica, per tant, les seves anàlisis poden no ser del tot rigoroses pel que fa a la interpretació.

V. (Comitè per la *Jugendweihe*, associació registrada). Uns dies després, concretament el 9 de juny, l'assemblea del Comitè Central de la *Jugendweihe* de la RDA decideix traslladar el Comitè registrat el 27 de març dins l'organització *Interessenvereinigung Jugendweihe e. V.* (Unió d'interessos de la *Jugendweihe*, associació registrada). Així és com es dissol el *Zentralen Ausschusses für Jugendweihe der DDR* (CCJ de la RDA), òrgan estatal del govern socialista, i es converteix en una associació no governamental i sense ànim de lucre.

Malgrat tot, el 1990 l'organització que s'encarregava de preparar la *Jugendweihe* va rebre encara diners del Ministeri de Cultura de la RDA (amb independència del nom que adquirís i de la forma jurídica que anés adoptant). Va ser, tanmateix, el darrer any que va funcionar amb finançament estatal.

A partir d'aquest moment i fins al dia d'avui, aquestes cerimònies (que es presenten bàsicament com a celebracions tradicionals dels moviments treballadors o humanistes) s'han tornat a "descentralitzar", de manera que a Berlín, per exemple, hi ha dues associacions que ofereixen les festes i cadascuna empra un nom diferent per designar-les: mentre els uns persisteixen amb el terme de *Jugendweihe*, els altres es volen desmarcar més de la tradició del socialisme que fins feia poc havia abraçat tot l'est europeu i aposten per una nova designació del ritual: *Jugendfeier* (Celebració dels joves). Les associacions organitzadores són respectivament: *Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und Jugendweihe* (Associació d'interès pel treball humanitari del joves i les *Jugendweihe*), *Deutscher Freidenker-Verband e. V.* (Federació alemanya de lliurepensadors).

LA JUGENDWEIHE: VISIÓ I VOLUNTAT DE L'ESTAT

Introducció oficial de la cerimònia

La *Jugendweihe* es reimplantà oficialment a la RDA el 1954: "Es féu en part com a estratègia política amb la finalitat de controlar els infants, ja que l'Església volia aliar-se amb els pares per tal d'obtenir el control dels infants".⁴¹⁶ Aquí cal recordar que el 1953 (primera

---

⁴¹⁶ Borneman, J (1992): *Belonging in the two Berlins*. Cambridge, New York, Oakleigh (Cambridge University Press), p. 129.

i última revolució del poble “contra” el Règim) hi havia hagut una topada significativa entre l'església (fonamentalment la protestant) i l'Estat, perquè, entre d'altres motius, ambdues institucions volien tenir sota les seves mans el domini de la cosmovisió “veritable i vàlida” davant la ciutadania. A aquesta contraposició de cosmovisions Berger i Luckmann l'anomenen “confrontació de dos ‘universos simbòlics’”,⁴¹⁷ fet que provoca, normalment, més problemes al que té unes institucions legitimadores més febles.⁴¹⁸ A resultes de l'esmentat enfrontament, i per tal d'anar implantant el “nou sistema”, el govern decidí d'instaurar una sèrie de rituals, entre els quals el que s'està tractant ara, a fi d'enquadrar els infants i poder-los instruir amb una visió molt concreta de la “transcendència existencial” i diferent de la que fins llavors havia prevalgut: la cristiana.

La resolució del SED de tornar a introduir la *Jugendweihe* va anar acompanyada de la creació del *Zentralen Ausschuss für Jugendweihe* (Comitè Central per a la *Jugendweihe*, CCJ). Aquest comptava amb personal de diferents ministeris del govern (Educació, Cultura), personal del sindicat de les empreses (dependent del SED), algun representant de la Joventut Alemanya Lliure (FDJ), com també de la Unió de Dones Alemanya (DFD) i representants d'altres organismes estatals (sobretot els que el Règim anomenava organitzacions de masses). A més, el citat Comitè tenia petits comitès a cada indret (poble, llogarret, ciutat) de la RDA, els quals estaven en contacte permanent amb el CCJ “per dalt” i amb les escoles, l'ajuntament i altres instàncies locals “per baix”.

El 1955 el CCJ començà a publicar una revista denominada igual que la cerimònia i que servia tant per fer propaganda de l'esdeveniment, com per informar tots els que tenien la tasca de preparar alguna o altra part de l'acte... també era una revista en què els joves podien escriure, se'ls donaven consells i, atesa la intensa interrelació de diferents òrgans del país, es parlava d'actes realitzats per les Joventuts Lliures Alemanyes i altres organitzacions.⁴¹⁹ La revista servia, en última instància, per exposar certs models de roba

---

⁴¹⁷ En el llibre *La construcció social de la realitat* (vegeu bibliografia), es parla d'universos simbòlics en el sentit que jo dono a la cosmovisió, a la *Weltanschauung* o, fins i tot, a la religió. Aquest darrer mot, entès també com a univers simbòlic, és el que empra Luckmann en el seu llibre *La religió invisible* (vegeu la bibliografia).

⁴¹⁸ Això és així ja sigui pel capital cultural del qual es disposa, ja sigui, i potser més important encara, pel capital polític amb el qual es compta, car aquest és el que legitima les regles del joc del camp propi i dels altres.

⁴¹⁹ De fet, aquest enquadrament de les joventuts (FDJ) estava tant o més unit a les *Jugendweihen* com l'escola (tal com s'ha especificat pel que fa al darrer cas).

juvenil per anar donant idees i informació de com es podien vestir els neòfits el dia de la “posada de llarg”.

L'interès que el govern mostrà per a la introducció “oficial” de la *Jugendweihe* es pot constatar a partir de diferents fets: d'una banda, tots els costos que representava tant la preparació (excursions, anades al cinema, teatre, visites a empreses) com la realització d'una celebració d'aquest tipus anaven a càrrec directament o indirecta de l'Estat: “no es preveïen contribucions econòmiques per part dels pares. La celebració va ser oferta com una mesura social de caràcter estatal als seus ciutadans”.⁴²⁰ D'altra banda, la creació del Comitè Central per a la *Jugendweihe* i la seva relació envers altres esferes de la societat il·lustren ben clarament la voluntat del Règim.

Caràcter jurídic de les *Jugendweihen*

És remarcable que el caràcter jurídic de les *Jugendweihen* es trobava a la corda fluixa entre la legalitat i la il·legalitat. No hi hagué mai una llei que determinés qui i com havia d'organitzar les cerimònies o, fins i tot, que prescrivís què era i com estava constituït el mateix Comitè Central per a la *Jugendweihe*. Aquest estava interrelacionat amb els òrgans del Partit i comptava, en el seu si, amb un representant de diversos ministeris del govern. Cada ciutat, poble... tenia el seu Comitè local, el qual depenia directament del CCJ i era constituït per representants de les diferents instàncies de l'indret, sobretot, de les escoles. Tot plegat només s'especificà en una única llei que no aparegué fins a mitjan anys 70 i que fou denominada “*Llei sobre la participació de la joventut a la formació de la societat socialista desenvolupada i sobre les seves diverses exigències en la República Democràtica Alemanya*”, del 28 de gener de 1974. Al tercer capítol de l'esmentada llei, paràgraf 19 i sota el títol “Formació i educació dels alumnes”, es pot llegir:

“Els òrgans estatals, els directors de les escoles, els mestres i les Juntes Directives abonem els comitès per a la Jugendweihe i les organitzacions de base de l'escola de les FDJ per a la realització dels programes de les Jugendstunden i per a la creació de dignes celebracions de la Jugendweihe.”

Com que enlloc no s'explicitava l'obligatorietat fàctica de l'assistència a l'acte, hom es podia fer certes preguntes sobre l'actuació del Règim en aquest àmbit o bé el tema

---

⁴²⁰ *Jugendweihe-JugendFEIER...*Obra citada, p. 196.

quedava en certa manera obert i permetia “interpretacions” de tot tipus. G. Eisler, per exemple, es planteja la qüestió següent: “La Jugendweihe és una obligació jurídica? (i ell mateix respon): No hi ha cap projecte de llei al respecte i no hi ha pas la intenció de canviar res”.⁴²¹

D'altra banda, l'ambigüitat jurídica de la cerimònia permetia al Règim vanagloriar-se de la seva “tolerància i magnificència” (sobretot durant els primers anys i en relació a l'Església). A la pràctica, aquells alumnes que no passaven pel ritual podien ser omesos de la llista de candidats per entrar a l'EOS bé llurs pares podien trobar-se amb problemes a la feina. Com que, de totes maneres, només un 15% dels alumnes podia anar a l'institut (els altres feien diferents tipus de formacions professionals) era difícil de distingir les causes per les quals un individu havia estat acceptat o no a l'institut (sempre es podia camuflar l'argument real i dir que els altres eren millors o que el que els altres volien estudiar era precisament el que més convenia al Sistema). La pressió que es feia bàsicament sobre els millors alumnes (que eren molt cobejats pel Règim) era sempre en forma de recomanacions i xerrades amb els pares. No s'estalviaven pressions crues i, si malgrat tot s'arribava a l'amenaça directa, era quelcom que quedava només dit, però gairebé mai es presentava per escrit. Il·lustro el to i la forma d'una intimidació d'aquest darrer tipus:

“Estimada Margit!

Els joves que faran la Jugendweihe el 1958 viatgen el 3 de gener de l'esmentat any cap a Bleicherode... Encara no sabem segur si podràs ser acceptada a l'institut. La Comissió es decidirà aviat sobre la teva sol·licitud. La presa de decisió no serà pas fàcil per a la comissió ja que hi ha moltes més sol·licituds que no pas places existents.

Pels treballadors de Kerspleben sabem que tots els altres alumnes prendran part a la Jugendweihe. Suposem que tu també has reflexionat sobre aquesta qüestió tan important i que n'has parlat amb els teus pares. Desgraciadament no tenim constància que ja t'hagis matriculat per a la Jugendweihe. Moltes de les coses que aprenem a les Jugendstunden et seran de ben segur de molta utilitat durant el proper curs escolar. És per aquest motiu que donem molta importància al fet que tots els nostres futurs alumnes de la 9ª classe hagin participat de les Jugendstunden i a la Jugendweihe. (...)

---

⁴²¹ “Junge Welt” del 11 i 12 de gener del 1964. Títol de l'article: “Offene Worte”. Núm. 10 B.

Espero poder-te conèixer personalment el dia 3 de gener i que puguem passar conjuntament un bon dia.

Et desitjo a tu i als teus pares molta sort, salut, felicitat i èxit per al proper any 1958!

Camarada, Kinzel.”⁴²²

Sentit oficial de la cerimònia (adoctrinament)

Per iniciar l’anàlisi de la significació que el Règim donà a les *Jugendweihen*, cedeixo la paraula al teòleg Döhnert:

*“En primer lloc, les celebracions de la Jugendweihe constitueixen un comiat digne i alegre de la infantesa. Reflecteixen d’una manera festiva tot allò bo i ple de valor que s’ha donat als nois i a les noies a casa, a les organitzacions dels Pioniers, a l’escola i que es donarà a les Jugendstunden. En segon lloc, en les celebracions de la Jugendweihe s’uneix el jove i el vell en la declaració envers el nostre Estat de Treballadors i Camperols, envers la pau, envers l’amistat entre els pobles i envers el socialisme. En tercer lloc, deu mil treballadors resten impressionats en veure com es celebren de bé i dignament d’una nova forma, plena de sentit. Es queden impressionats en veure la manera socialista de festejar aquests actes. Les celebracions de la Jugendweihe comporten essencialment els criteris pels quals els individus es poden fer conscients d’una nova ètica i moral socialista.”*⁴²³

El 24 de novembre del 1954 Wilhelm Schneller féu una proclamació per recalcar la funció de la *Jugendweihe*. Proclamació que tingué lloc al Ministeri per la Formació del Poble i dels Sindicats:

*“Els organitzadors de la cerimònia saben que el caràcter de la nostra Jugendweihe ha de ser un altre que el de les proletàries de finals del segle XIX i de les de la República de Weimar. Els nostres joves poden mirar amb optimisme el futur. El nostre Estat de Treballadors i Camperols els garanteix un futur feliç i lliure de preocupacions. Per això la nostra Jugendweihe no tindrà el caràcter d’oposició d’antany, sinó el d’estar preparat i de comprometre’s a treballar conscientment per la construcció de la vida, de la societat i de l’Estat.”*⁴²⁴

---

⁴²² Carta escrita el 29 de desembre del 1957 per un dels membres del CCJ a una adolescent de la 8ª classe. La carta de *Vieselbach* es troba a ACDP VII-013-1534.

⁴²³ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 125. Extret del llibre *Die Jugendweihe in der DDR*. Heinz, A. (1961) *Die Jugendweihe in der DDR. Materialsammlung*. Deutscher Zentralverlag, Berlín.

⁴²⁴ Protocol del *Politbüro*. núm. 15/54. Assemblea del *Politbüro* del ZK del SED del 14.3.1954 a SAPMO I IV 2/2- 353.

Amb aquesta declaració, Schneller i el govern intenten “desemascarar-se” de tots els meandres seguits pel ritu al llarg de la seva història, amb la voluntat de donar-li el toc d'especificitat que es vol que tingui. Això no obstant, tots els fullets, pamflets, llibrets i revistes de la *Jugendweihe* per als joves, recalquen, precisament, la continuïtat de la cerimònia de la RDA respecte de les comunistes.⁴²⁵

Durant l'any 1954, any de creació del Comitè Central per a la *Jugendweihe* i any d'introducció oficial d'aquesta cerimònia, hi hagué alguns debats dins el Comitè sobre el sentit que havia de tenir el ritual. Els documents d'aquestes discussions en mostren el caràcter. Segons el CCJ la tasca de la *Jugendweihe* és:

*“Un acte públic segons el qual, en nom de tot el poble, s'acull la joventut a la vida social completa, d'una manera festiva. Hom pot dir que les forces democràtiques de la societat s'expliciten i es comprometen respectivament davant els joves de la següent manera: ‘nosaltres t'acollim a les nostres files bo i ajudant-te, protegint-te, desenvolupant-te i tu promets emprar la teva força per l'evolució de la societat humana’. La Jugendweihe ha de segellar aquesta promesa.”*⁴²⁶

Segons l'esmentat Comitè el dia de l'acte esdevenia punt d'inflexió en la vida dels participants, ja que:

*“Després de la Jugendweihe, a la persona que l'havia feta li esperava una vida joiosa i sense preocupacions, la qual cosa desembocà en l'intent d'organitzar la cerimònia d'una forma relativament nova a la RDA en el sentit d'orientar-se més a les característiques, capacitats i trets personals dels “nous éssers humans.”*⁴²⁷

No és que el Règim argumenti el perquè d'aquesta felicitat en relació amb el ritual, però se suposa que els comentaris van més destinats a fer propaganda de la cerimònia i, per extensió, de la cosmovisió que representa.

---

⁴²⁵ Si no fos això, o fins i tot –malgrat ser així–, no acabo d'entendre per què s'escollí un nom amb connotacions eclesiàstiques (per la part de “*Weihe*”) per designar un ritual d'una *Weltanschauung* que s'enfrontava obertament amb el cristianisme. L'explicació d'aquest fet no l'he poguda trobar enlloc. A l'Arxiu d'Organització de Masses tampoc no hi ha actes del SED on es justifiqui aquesta decisió. Allà hom pot constatar un salt de dates entre el 1949-1950 i el 1954, fet que em porta a suposar que l'afirmació de Meier sobre la destrucció d'actes del SED i del CCJ pot explicar aquesta manca d'informació.

⁴²⁶ Material intern del CCJ (1954): *Diskussions- und Referentenmaterial des Zentralaussschusses*, del 20.12.1954, a SAPMO DY 21/1, BL, 21.

⁴²⁷ Material intern del CCJ (1954): *Diskussions- und Referentenmaterial des Zentralaussschusses*, del 20.12.1954, a SAPMO DY 21/1, BL, 21.

El ritual marcava el punt culminant d'un procés d'adoctrinament que havia començat set o vuit mesos abans, en forma del que s'anomenaven *Jugendstunde*. Es considerava que tant el procés de gestació com l'esdeveniment en si “havien d'ajudar els joves en el seu desenvolupament a aportar la seva personalitat –en tots els sentits– al socialisme. Amb la *Jugendweihe*, els joves s'incorporen al Poble Treballador”.⁴²⁸ Més endavant, encara es recalca que, una vegada celebrada la cerimònia, “els joves ja són conscients del món que els envolta en tant que individus que saben per què quelcom es modifica i cap on va el viatge”.⁴²⁹

*“L'amor envers la pàtria,
la voluntat de prendre part en la construcció activa
d'estar disposat a la competició per l'increment
de la productivitat,
l'afirmació d'allò nou en contra del que és vell i reaccionari,
la confiança en el desenvolupament progressiu,
la voluntat de lluitar per la pau i de defensar
els èxits democràtics d'honestetat i companyerisme.”*⁴³⁰

Aquest era, al mateix temps, tal com afirma Meier i tal com he intentat de reflectir en el capítol sobre les formes d'adoctrinament, el mateix objectiu que perseguia l'escola com a institució (a banda, és clar, dels coneixements específics que aquesta darrera ha d'impartir):

*“El més decisiu és que les preguntes sobre la vida, la natura i la societat siguin considerades i parlamentades en el moment particular de la vida de l'adolescent justament quan ell deixa enrere un període vital per entrar-ne en un altre. No hi ha cap altre moment al llarg de la biografia de l'ésser humà en què es necessiti tant l'amistat i la confiança com per fer preguntes i rebre respostes enmig d'una atmosfera semblant. La societat ha de donar, doncs, l'oportunitat perquè això pugui esdevenir-se.”*⁴³¹

La *Jugendweihe* i l'escola socialistes estaven molt unides, de manera que molts dels mestres foren també oradors a la cerimònia o bé explicaren als alumnes la matèria de les *Jugendstunden*. Aquest vincle s'il·lustra en una publicació del Sindicat d'Ensenyament i Formació que es donà a conèixer en una xerrada del seu representant sota el títol “Com

---

⁴²⁸ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 2.

⁴²⁹ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 2.

⁴³⁰ Material intern del CCJ (1954): *Diskussions- und Referentenmaterial des Zentralausschusses*, del 20.12.1954, a SAPMO DY 21/1, BL, 22.

⁴³¹ Fulllet del Zentralvorstandes der Gewerkschaft Unterricht und Erziehung die Jugendweihe als Bestandteil der sozialistischen Erziehung (febrer del 1958), p. 6. Leipzig.

afavoreix el Sindicat d'Ensenyament i Formació a la *Jugendweihe* en tant que component de l'educació socialista?”. En aquesta conferència, celebrada a Leipzig, s'expressà el següent:

“La *Jugendweihe* és una part més de l'educació socialista, ja que la cerimònia, com l'escola, prepara per la vida en el socialisme. La *Jugendweihe* està destinada a recuperar ràpidament allò que l'escola ha negligit per a la preparació envers la vida socialista.”⁴³²

Una frase així deixa pocs dubtes sobre l'entreteixit existent a la RDA, en aquest cas, entre les diferents instàncies. A més, l'adoctrinament, com més homogeni i omnipresent sigui, més possibilitats té de reeixir (que és el que buscava el govern bo i incidint, especialment en les noves generacions).

El Comitè Central, per tal d'implantar les festes que interessaven al Règim i fer-les compatibles amb les “tradicional” que no es podien canviar perquè estaven massa arrelades, determinà que la *Jugendweihe* es faria durant el mes de març i, sobretot, abril (coincidint amb l'esclat de la primavera). La “Celebració dels alumnes del darrer curs escolar” se celebrava al juliol. D'aquesta manera ni les festes se solapaven ni els pares es trobaven excessivament carregats en una època de l'any de celebracions, preparacions d'aquestes i les corresponents despeses que requeria. També es dictaminà, des del Comitè, el dia de la setmana per fer les cerimònies: el diumenge. L'argumentació era que “els dissabtes hi ha relativament força treballadors que són a la feina i, d'altra banda, és els diumenges els dies en el quals es produeixen la majoria d'actes i de trobades de comunitats religioses”.⁴³³ Manifestament es concebia la cerimònia com a competidora de les celebracions eclesiàstiques, per bé que volgués conservar el seu caire “voluntari” i per bé que no es “prohibís” als joves de celebrar ambdós actes.⁴³⁴

Els dirigents del Règim s'adonaren que el fet que aquesta cerimònia fos d'entrada completament voluntària provocava que, al principi, només entre un 10 i 17% dels

---

⁴³² Fullet de la Junta directiva central del Sindicat d'Ensenyament i Formació (1958): “Com afavoreix el Sindicat d'Ensenyament i Formació a la *Jugendweihe* com a component de l'educació socialista. Editat pel Sindicat d'Ensenyament i Formació, Leipzig, p. 6.

⁴³³ Presentació del Comitè del *Bezirk* pel Secretariat del SED-Bezirksleitung. (1986): *Abschulssbericht Jugendweihe*. Publicat a BLHA. Rep. 601-8257, Frankfurt/Oder.

⁴³⁴ En aquest darrer cas, però, era la *Konfirmation* i no la *Jugendweihe* la que havia de passar a celebrar-se l'any posterior.

adolescents hi prenguessin part. Per aquest motiu, i a mesura que les relacions amb l'Església esdevenien més tibants, els ideòlegs decidiren obstaculitzar els qui no havien participat a la *Jugendweihe*.⁴³⁵ Conseqüentment, tot i que sobre el paper el ritual continuà essent voluntari, a la pràctica només pels volts d'un 1% dels joves que tenien l'edat per celebrar el ritual acabaren resistint-se a inscriure-s'hi. En poc temps, la celebració socialista prengué una envergadura decisiva, que hauria estat impensable un parell d'anys abans: "La Jugendweihe es convertí en la cerimònia institucional per excel·lència en la socialització del ciutadà de la RDA".⁴³⁶ Els materials interns del CCJ ho expressen així:

*"Amb motiu de la Jugendweihe apareix la totalitat dels organismes que hi ha: el poble, la societat. La cerimònia és una organització social. És prohibit qualsevol comparació entre aquesta (pel que fa al contingut i a l'objectiu) i qualsevol altre tipus de celebració d'antany o actual. Fóra sectari si nosaltres no possibilitéssim la seva participació a tots els joves."*⁴³⁷

En molts articles de diaris es repetí una i altra vegada que "a la *Jugendweihe* hi pot participar tothom". Aquesta frase és extreta del diari *Berliner Zeitung* del 25 de gener del 1955; el 17 de febrer del mateix any i en el mateix diari s'hi adjunta el següent: "les *Jugendweihen* d'avui no estan organitzades per anar en contra dels sentiments religiosos d'individus creients, sinó que porten l'esperit de la tolerància". Es constata, així, la voluntat del govern de mostrar-se obert, democràtic i tolerant al mateix temps que mitjançant mecanismes de 'legalitat dubtosa' i, sobretot, en contra del que es predicava, es constrenyia al poble a seguir una sèrie de passos concrets independentment de la seva voluntat.

LA DOCTRINA

W. Ulbricht havia fet "resumir" en forma de decàleg els grans principis ètics que havien de guiar els ciutadans de la RDA. Aprofitant que les *Jugendstunden* eren sessions "comprimides", per bé que a voltes divertides, d'adoctrinament, s'aprofitaven per impartir les lleis marc d'actuació en el socialisme i pel socialisme.

El 1955 un dels membres del Comitè Central del SED explicà als adolescents de Suhl que "el socialisme necessita nous individus". Amb aquesta finalitat va especificar "Els deu

---

⁴³⁵ Sobre el caràcter d'aquestes "traves no jurídiques però fàctiques" se'n parla més endavant.

⁴³⁶ Wolbert, B. (1995): "*Jugendweihe. Zur Transformation einer rituellen Praxis*", a *Kuckuck*. vol. 10, núm. 2. Notizen zur Alltagskultur und Volkskunde. Berlín, p. 26.

⁴³⁷ Materials interns de discussió del CCJ (1954): *Diskussions- und Referentenmaterial des Zentrales Ausschusses für Jugendweihe*, del 20.12.1954, a SAPMO DY 21/1.

principis de la moral socialista” i digué: “Aquestes també són les lleis que us han d’inculcar en les hores de preparació per a la Jugendweihe per tal de, posteriorment, viure i actuar d’aquesta manera”.⁴³⁸ Els adjunto, car eren una peça més però molt significativa de tot l’engranatge ideològic:

“Els deu principis de la moral socialista:

- 1. Has d’estar disposat, en tot moment, a treballar per la solidaritat de la classe treballadora i de tots els treballadors, com també per la unió irrompible dels països socialistes.*
- 2. Has d’estimar la teva pàtria i estar sempre preparat per dipositar totes les teves energies i capacitats per la defensa del poder dels treballadors i camperols.*
- 3. Has d’ajudar a anorrear l’explotació dels éssers humans envers els éssers humans.*
- 4. Has de realitzar bons actes per al socialisme, car el socialisme condueix cap a una vida millor en benefici de tots els treballadors.*
- 5. Has de treballar per la construcció del socialisme en l’esperit de l’ajuda mútua i del treball comú entre companys, estar atent al col·lectiu i prendre seriosament la seva crítica.*
- 6. Has de protegir i augmentar la propietat del poble.*
- 7. Has d’aspirar contínuament a millorar els teus rendiments, a ser estalviador i a consolidar la disciplina de treball socialista.*
- 8. Has d’educar els teus fills en l’esperit de la pau i del socialisme i formar-los tant físicament com intel·lectualment (inclòs el caràcter).*
- 9. Has de viure de forma decent i neta així com has de respectar la teva família.*
- 10. Has de practicar la solidaritat amb els pobles que lluiten pel seu alliberament nacional i per la defensa de la seva independència nacional.”⁴³⁹*

No s’amaga, ni s’intenta mitigar la intencionalitat adoctrinadora. Cal tenir en compte que els principis citats normalment també s’impartien a l’escola, concretament a l’assignatura de *Staatsbürgerkunde* (cultura ciutadana estatal).

Seguint la tradició bíblica de l’*Antic Testament* d’escriure clarament i concisa els 10 manaments, els partidaris i dirigents del SED també buscaren, elaboraren i impartiren el seu codi moral. Aquest és, al seu torn, comparable amb d’altres codis d’altres grups o comunitats que tinguin una cosmovisió ben definida, estructurada i explícita. És el cas, per exemple, de l’escoltisme català, si més no dels anys setanta. Com veurem, també els

---

⁴³⁸ AAVV (1958): *Deutsche Lehreszeitung*, del 26 de setembre del 1958, article de K. Hager.

⁴³⁹ AAVV (1971): *Staatsbürgerkunde: Einführung in den dialektischen und historischen Materialismus*. Dietz Verlag, Berlín.

escoltes reduïren a 10 frases el seu *credo*, el qual havia de ser après de memòria per poder fer, posteriorment, la promesa:

“Llei escolta:

- 1. Cal confiar sempre en l'honor de l'escolta.*
- 2. L'escolta és lleial.*
- 3. L'escolta és útil i servicial i cada dia fa la bona obra.*
- 4. L'escolta és amic de tothom i germà dels altres escoltes.*
- 5. L'escolta és ben educat i cavallerós.*
- 6. L'escolta estima les bestioles i les plantes i veu en la natura l'obra de Déu.*
- 7. L'escolta és disciplina i obeeix els seus superiors sense replicar.*
- 8. L'escolta està sempre de bon humor i somriu i xiula davant les dificultats.*
- 9. L'escolta és treballador i estalviador.*
- 10. L'escolta és pur de pensament, paraula i obra.”⁴⁴⁰*

Sense aturar massa la vista en cada punt, hom pot adonar-se de les similituds entre la llei escolta i els principis de la moral socialista. Les semblances no solament afecten el contingut, sinó també l'aspecte formal i/o estructural, que és el que han seguit moltes altres institucions arran de l'impacte dels manaments bíblics, en gran nombre de societats. Es busca un estil directe, frases curtes, sense matisos ni concessions, però expressades en positiu (aquí, en aquest darrer punt, és on hi ha la diferència més gran amb el decàleg de l'*Antic Testament*, on es pot llegir el famós “No mataràs”, és a dir, la llei expressa la prohibició, no l'acció).

Seguint un esquema formalment i estructuralment diferent, però tenint també com a objectiu resumir el fons, l'essència del que era la seva manera d'entendre el món i d'actuar-hi, els lliurepensadors i *Freireligiösen* (lliures de religió)⁴⁴¹ alemanys de principis del segle XIX exposen el seu *credo*:

“Tesis dels lliurepensadors i dels Freireligiösen (1905):

Nosaltres som lliurepensadors i Freireligiösen perquè hem rebut de la naturalesa la força per pensar i perquè usem aquesta darrera de manera lliure. No deixem que ningú ens ordeni o ens prohibeixi el que hem de pensar i creure i el que no. Les

---

⁴⁴⁰ *Dels moviments d'església a la militància política*. Costa, J. Editorial Mediterrània, Barcelona, 1997. p. 101.

⁴⁴¹ Més que lliures de religió, que seria la traducció literal del terme, es designen com a lliures d'haver de creure en allò que algú, des de fora, els vol imposar.

nostres reflexions ens condueixen al coneixement de les necessitats vitals (...) És aquest coneixement i al d'allò que és adequat a la vida el que conforma la nostra religiositat:

- 1. Per tal de mantenir la nostra vida i salut cal que nosaltres siguem nets i ordenats amb el nostre cos i les nostres coses, moderats en el menjar i el beure, zelosos, però també prudents en el joc i en la feina.*
- 2. Estimem i honorem els nostres pares i els estem agraïts per totes les assistències que ells ens mostren.*
- 3. Els som obedients perquè reconeixem que ens volen el bé i que ells saben més i millor del que nosaltres puguem entendre el que és bo o dolent, útil o perjudicial.*
- 4. Estimem els nostres germans, els ajudem si ens necessiten. Ens mantenim fidels a ells en l'alegria i la pena.*
- 5. Respectem els nostres professors com també els nostres pares. Els estem agraïts per tot allò de bo i de bonic que ens ensenyen i que demostren tant a l'escola com fora mitjançant bones conductes, atenció, aplicació i puntualitat.*
- 6. Tractem els nostres companys d'escola com a germans i germanes; envers ells som amigables, complaents i participem de les seves hores serioses i les alegres.*
- 7. Quan ens emancipem de l'escola escollim una feina perquè cal que tot ésser humà i ple de salut treballi a fi que s'arribi a produir tot el que els individus necessiten per viure. És injust viure i gaudir d'allò que els altres han realitzat sense que un mateix hi hagi contribuït.*
- 8. Per tal de fer quelcom d'eficient volem ser respectuosos, aplicats, fidels i científics tant en l'aprenentatge com després en la realització de la nostra feina.*
- 9. Volem ser sempre solidaris i anar mà a mà amb els nostres companys de treball, és a dir, volem fer tot el que calgui per afavorir-los i evitar allò que els perjudiqui.*
- 10. Volem conèixer les lleis de la nostra pàtria, no solament per comprendre el que les administracions de la nostra ciutat, regió i l'imperi disposa, sinó també perquè nosaltres puguem actuar per mitjà de consells i accions i per al bé de tothom allà on pertanyem.*
- 11. Considerem cada ésser humà que sigui d'un altre rang, país i que parla una altra llengua que no sigui la nostra, com a germà o germana, és a dir, ens trobem amb tothom amicalment i honradament i ajudem –fins on les nostres energies arribin– aquell qui es troba en necessitat o en perill.*
- 12. Encara que estimem més la nostra llar, la nostra pàtria que els països estrangers (la naturalesa i el costum així ho comporten), desitgem, però, només el Bé per als altres països: pau, benestar i saludable prosperitat.*
- 13. Veiem en totes les eternes lleis fixes que governen la naturalesa molta bellesa i estimació, la qual ens serveix per a la pròpia conservació i la dels animals, plantes, aigua... Això ens ensenya a respectar i estimar la natura i a estar-li agraïts de manera que nosaltres no danyem res del que no és directament pernicios ni ho ferim lleugerament o amb malícia. Això ens ensenya a admirar i estimar el que és bonic, tant si és gran com si és petit, les flors i el paisatge muntanyenc i tot allò que és viu.*

14. Al costat de la necessitat de treballar i del gaudi per la natura volem dedicar-nos a la formació de totes les nostres forces, disposicions naturals i habilitats; conèixer els tresors de l'art i del coneixement i intentar elaborar constantment el nostre esperit i els nostres sentiments.

15. Ens esforcem contínuament a reconèixer la veritat i a fer el que és correcte i evitar el que és dolent segons ens dicten els nostres coneixements.

Si aconseguim tot el que s'acaba d'esmentar, llavors és que som veritables lliurepensadors i Freireligiösen; ja que aquesta és la nostra religió."⁴⁴²

Els lliurepensadors no es van deixar encotillar per la forma i van permetre que el contingut s'expressés amb els matisos que calgués. A més, i a diferència dels escoltes i dels socialistes, no han buscat la frase curta i senzilla fàcilment memoritzable, sinó que a la introducció, fins i tot, s'hi explicita per què hom forma part del grup. El subjecte deixa de ser el "tu" per passar al "nosaltres", com si encara s'hagués de convèncer els propis membres del que són i del perquè. Per bé que s'aposta per la frase afirmativa, apareixen alguns elements negatius que contrasten amb la primera part de l'oració.

Malgrat la diversitat de cosmovisions a les quals es refereixen les tres bases programàtiques, hi ha quelcom que no es pot passar per alt: l'aparició dels mateixos mots a tots els documents: solidaritat (ja sigui entre persones o entre pobles, nacionalitats i/o comunitats), estimació (a la pàtria, a la naturalesa, als individus), bones obres (actes pel socialisme, ser útil i servicial), treball dur (per la col·lectivitat, sigui la que sigui), puresa, decència, netedat (física i psíquica) i respecte. Això ens mostra fins a quin punt, tots els universos simbòlics requereixen les mateixes pautes, l'expressió de les quals si no és exacta sí que és força semblant.

El nucli de la cerimònia: la Promesa

La finalitat última i nucli essencial de la *Jugendweihe* és que els joves, en pujar a la tribuna, prometin –amb tota solemnitat de l'acte i ben conscients del que fan– la col·laboració i l'assentiment envers la República Democràtica Socialista Alemanya. Era per aquesta Promesa, i pel que aquesta implicava, que els joves s'havien estat preparant durant tot el curs.⁴⁴³ A. Meier no va gens desencaminat en asseverar que:

---

⁴⁴² *Die Jugendweihe. Eine Kulturgeschichte seit 1852.* Chowanski, J. i Dreier, R. 2000. Hungria, p. 30.

⁴⁴³ Si més no aquest era l'objectiu perseguit pel Comitè Central per a les *Jugendweihen*.

“La promesa de la Jugendweihe era tant el mitjà com el fi del treball instructiu i de formació. Es correspon amb el contingut de les exigències que posa el desenvolupament de la societat socialista a la RDA, sobretot pel que fa als objectius de classe i, encara més particularment, a la formació i a l’educació polític-ideològica i de la cosmovisió.”⁴⁴⁴

La promesa tampoc no és un acte exclusiu del socialisme, sinó que és quelcom de constituït u de la major part dels ritus d’iniciació. J. Costa fa el següent comentari a propòsit de la promesa escolta:

Promesa escolta

“La promesa constituïa tot un ritus. Quan algun company de la colla feia la promesa era tot un esdeveniment. Normalment la promesa tenia lloc en els campaments i anava precedida d’una vetlla el capvespre anterior a la promesa. En la vetlla, el noi que feia la promesa passava una estona sol reflexionant sobre el compromís que prendria l’endemà davant de tota la secció amb presència dels caps i del consiliari.

*Pel meu honor i amb la gràcia de Déu, prometo fer tot el que pugui per:
complir els meus deures envers Déu i la Pàtria
ajudar tothora l’altra gent
obeir la llei escolta.”⁴⁴⁵*

A fi de copsar la significació socialista de la *Jugendweihe*, crec que és important traduir i reproduir el document de la Promesa que era lliurat als joves un cop l’havien assentit, des de la tribuna, davant de tots els presents. Per més dictatorial que sigui un règim no implica, en absolut, que en aquest hi hagi absència de moviment, de canvis històrics ja que, d’una banda, ha d’anar responent als estímuls-problemes de l’exterior i, d’una altra banda, els ciutadans van modificant els seus comportaments, van vivint i, per tant, van alterant certs aspectes que poden consolidar o fer trontollar l’*status quo* de cada instant. Una manera d’anar veient els moviments del govern és estudiant, per exemple, les transformacions a les quals el Comitè va sotmetre la promesa (nucli central del ritus d’adoctrinament socialista). O, si es vol parlar en termes més dialèctics: la promesa havia d’anar reflectint cada escomesa o nou canvi d’estratègia del govern i a l’inrevés.⁴⁴⁶ Aquí tenim les diferents versions que el CCJ en va redactar:

---

⁴⁴⁴ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada, p. 204.

⁴⁴⁵ *Dels moviments d’església...* Obra citada, p. 157.

⁴⁴⁶ Les modificacions no s’esdevenen pràcticament mai de forma aïllada, ni la realitat canvia d’un dia per l’altre. En el cas d’aquesta investigació podem anar resseguint les novetats o bé amb les modificacions de la promesa (tal com acabo de comentar) o bé contrastant les diverses edicions del llibre d’obsequi de la *Jugendweihe*, o bé, d’una manera ja més allunyada, amb el canvi de Constitució produït el 1968.

Primera versió de la Promesa (1955)

“Estimats joves amics!

Esteu preparats a dipositar totes les vostres forces per tal de defensar la pau fins al final i conjuntament amb tots els individus pacífics?

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a dipositar totes les vostres forces per tal de lluitar conjuntament amb tots els patriotes per una Alemanya unida, pacífica, democràtica i independent?

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a dipositar totes les vostres forces per a la construcció d'una vida joiosa per a l'evolució de l'economia, la ciència i l'art?

Sí, ho prometem.

Hem acollit la vostra promesa. Rebeu ara la paraula de la comunitat dels treballadors del nostre poble, la qual us protegirà, afavorirà i ajudarà a fi que pugueu aconseguir l'objectiu que us heu proposat.”⁴⁴⁷

Segona versió de la promesa

Tradueixo la vairant del 17 de febrer del 1955, redactada pel Zentralen Ausschuss für die Jugendweihe:

“Estimats joves amics!

Esteu preparats a dipositar totes les vostres forces de cara a una vida joiosa per als individus treballadors i per a l'evolució econòmica, científica i artística?

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a dipositar totes les vostres forces per una Alemanya unida, pacífica democràtica i independent?

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a viure en l'esperit d'amistat entre els pobles i a dipositar totes les vostres forces a assegurar i defensar juntament amb totes les persones pacífiques la pau fins el final?

Sí, ho prometem.

---

⁴⁴⁷ Jugendweihe zwischen... Obra citada. Annex 5, p. IV.

Hem acollit la vostra promesa. Us heu fixat un objectiu elevat. Nosaltres, el conjunt de tots/totes els/les treballadors/es, us prometem suport, protecció i ajuda. Amb totes les forces unides, endavant!”

Tercera versió de la promesa

El 1957 el CCJ canvia el text de la promesa, ja que també la societat es modifica. Tercer text de la Promesa (1958)

“Estimats joves amics!

Esteu preparats com a fills i filles fidels del nostre Estat de Treballadors i Camperols, a treballar i lluitar per una joiosa vida de tot el poble alemany?, responeu:

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a dipositar conjuntament amb nosaltres tota la vostra energia per la gran i honorable causa del socialisme?, responeu:

Sí, ho prometem.

Esteu preparats a treballar per l'amistat dels pobles i a assegurar i defensar la pau amb la Unió Soviètica i tots els individus pacífics del món?, responeu:

Sí, ho prometem.

Hem acollit la vostra promesa. Us heu fixat un objectiu elevat i noble. Us heu incorporat a la milionària multitud de persones que treballen i lluiten per la pau i pel socialisme. Festivament, us acollim a la comunitat de tots els treballadors de la nostra República Democràtica Alemanya i us prometem suport, protecció i ajuda. Amb les forces unides; endavant!”⁴⁴⁸

Quarta i darrera versió de la Promesa (1969)

“Estimats joves amics,

Esteu preparats, com a joves ciutadans de la nostra República Democràtica Alemanya, a treballar i lluitar conjuntament amb nosaltres, fidels a la Constitució, per a la gran causa del socialisme i honrar l'herència revolucionària del poble?, responeu:

Sí, ho prometem.

---

⁴⁴⁸*Jugendweihe-JugendFEIER* Obra citada, p. 200-201. Extret de la revista CHRONIK publicada pel Comitè Central per a la Jugendweihe.

Esteu preparats, com a fills i filles del nostre Estat dels Treballadors i Camperols, a aspirar a una cultura i formació elevades, a esdevenir mestres de les vostres especialitats, a aprendre resoludament i a posar tot el vostre saber i poder a disposició de la realització del nostre ideal humanista?, responeu.

Sí, ho prometem.

Esteu preparats, com a dignes membres de la comunitat socialista, a treballar sempre conjuntament amb els camarades, a tractar-vos recíprocament amb atenció i ajuda i a unir sempre la vostra felicitat personal amb la lluita per la felicitat del poble?, responeu:

Sí, ho prometem.

Esteu preparats, com a patriotes, a continuar aprofundint la sòlida amistat amb la Unió Soviètica, a reforçar la germanor amb els països socialistes, a lluitar amb l'esperit de l'internacionalisme proletari, a protegir la pau i defensar el socialisme contra cada escomesa imperialista?, responeu:

Sí, ho prometem.

Hem sentit la vostra promesa. Us heu fixat un objectiu noble i elevat. Festivament us rebem a la gran comunitat del poble treballador, la qual s'erigeix, sota la direcció de la classe treballadora i del seu partit revolucionari, units en la voluntat i en l'acció com a societat desenvolupada socialista de la RDA. Nosaltres us transferim una gran responsabilitat. En tot moment us ajudarem amb consells i fets per tal de formar creativament el futur socialista.

Pel dia festiu de la Jugendweihe et desitgem

.....(nom de la persona)....

Molta sort i molt d'èxit en la teva vida futura i per la nostra RDA."⁴⁴⁹

Al llarg de l'existència de la RDA i, des del moment que s'introdueix la *Jugendweihe* fins el 1989,⁴⁵⁰ es succeeixen quatre versions diferents del text de la promesa. Si es té en compte que la darrera i definitiva versió fou redactada i aprovada el 1969 es pot observar que els quatre canvis es produeixen, a la pràctica, en un interval relativament breu de 14 anys.

---

⁴⁴⁹ Text traduït directament i íntegrament de *Jugendweihe Urkunde* (Document que es lliurava als joves participants de la *Jugendweihe* juntament amb el llibre).

⁴⁵⁰ El 1990, per bé que es continuaren celebrant *Jugendweihen*, desapareix entre altres components de l'acte, la promesa.

Analitzem les variacions: les dues primeres versions són molt semblants, gairebé iguals, i el canvi més substancial és d'ordre dels paràgrafs, no de matís. Hom es compromet a destinar la seva energia a la defensa de la pau, de l'Alemanya unida, democràtica i independent i a una vida feliç que permeti l'evolució de l'art i la ciència. Dos anys més tard, quan es modifica el text, es manté el mateix esquema que fins llavors, però apareixen alguns termes nous. D'entrada, s'introdueix el punt de referència dels destinataris, és a dir, es parla als "fills i filles fidels del nostre Estat de Treballadors i Camperols". Apareix el terme socialisme i l'honorabilitat d'aquesta causa, al mateix temps que es relaciona la pau amb la presència de la URSS. Fins ara, tampoc no havia comparegut el nom d'aquest Estat en el text.

El 1969 es presenta el cos definitiu de la promesa. És la variant més extensa i completa. A cada paràgraf s'especifica qui són els destinataris del text, de la qual cosa es dedueix que aquests han de reunir totes les condicions citades: "Els destinataris són els joves ciutadans de la nostra República Democràtica Alemanya (és la primera vegada que apareix el nom del país), els fills i filles del nostre Estat de Treballadors i Camperols i els dignes membres de la comunitat socialista i els patriotes". Acte seguit, s'especifica el marc legal en el qual cal canalitzar les energies: la constitució. Fins llavors no s'hi havia fet referència però aquí cal afegir que l'any abans, el 1968, s'havia efectuat un canvi important en la llei fonamental. L'aspecte més important que es volgué modificar va ser el de tancar les portes a la possibilitat de reunificació entre les dues Alemanyas i, com a reacció, dirigir la mirada i els esforços a la relació amb la Unió Soviètica. Ambdós aspectes queden reflectits en el text de la promesa.

La part d'acollida també sofreix les seves petites transformacions: a les dues primeres versions l'orador enuncia haver acollit la promesa i la comunitat ajudarà a l'assoliment del que els joves s'han proposat. La tercera versió també és la promesa la que és acollida, però ja s'inicia als neòfits que s'acaben d'incorporar "a la milionària multitud de persones que treballen i lluiten per la pau i pel socialisme". En la fase posterior ja se'ls comunica, a més, que se'ls acull a la comunitat dels Treballadors de la RDA. La quarta i darrera versió comença comunicant als joves que els han estat escoltant, i és després que se'ls rep obertament, festivament a la societat desenvolupada socialista de la RDA.

"La Promesa és coordinada i acordada per les lleis del Thälmann-Pioniere (enquadrament dels infants dels 6 als 14 anys), per l'Estatut de la FDJ (Joventut Alemanya Lliure) i per l'encàrrec de formació i l'educació de les escoles socialistes. Tot plegat, però, dins l'àmbit del Comitè Central per a la Jugendweihe."

Període liminar: *Jugendweihejahr*

En aquest apartat no es descriurà només la *Jugendweihe* pròpiament dita, sinó també allò que hi està intrínsecament relacionat, és a dir, tot el que constitueix el “període liminar”. L’esmentat període fou anomenat pels socialistes *Jugendweihejahr* (any de la *Jugendweihe*) i abraçava diferents actes: fase de publicitat, festa d’inauguració de l’“any” (no es refereix a un any natural, ni tampoc a un d’acadèmic, és el període que anava des de setembre fins a març-abril), *Jugendstunden* (hores dels joves, preparació per a la *Jugendweihe*, moments àlgids de l’adoctrinament), pre-festa (prova-celebració que es feia el dissabte abans de la cerimònia), la *Jugendweihe* oficial i, finalment, la celebració familiar de l’acte, més informal però no per això menys important.

Comento breument, els aspectes que no es tractaran per separat més endavant: la fase de publicitat fou molt important, sobretot al principi de la introducció del ritual (és a dir, al final dels anys 50 i a principis dels 60). Llavors –un cop tot ja es donava més ‘per descomptat’– la publicitat, per bé que es continuà fent, va canviar de rumb, per abandonar el caràcter més incisiu i prendre un caire més festiu. Però, tornem al principi, en aquells moments es volia incrementar al màxim possible la xifra de participació, bo i intentant que les “mesures coercitives” fossin com més visibles i perceptibles millor. Per tant, calia fer conèixer la cerimònia i fer-la atractiva. Es van distribuir anuncis als diversos mitjans de comunicació (que estaven tots centralitzats), es van posar grans cartells a les empreses, als carrers... finalment es va parlar directament i sistemàtica amb els joves (a les escoles) i amb els seus pares (a les empreses o llocs de treball) sobre la importància i la conveniència de celebrar la *Jugendweihe*. Com ja s’ha dit, el ritu –en el terreny jurídic– es trobava en un terreny més relliscós, motiu pel qual el govern preferia continuar mostrant el seu caràcter tolerant i la “voluntarietat” de la festa abans que ensenyar els instruments coercitius dels quals disposava. Això feia encara més necessària la fase de publicitat, car com més bé funcionés, “més clar” era que el Règim no “obligava” a efectuar la cerimònia, sinó que aquesta era buscada, volguda, desitjada, pels mateixos participants (no solament adolescents de 14 anys, sinó també pels diferents membres de les respectives famílies). Juntament a aquesta fase hi havia el període d’inscripció per als joves que havien de començar el curs escolar de la 8ª classe. Aquesta –a principis dels anys 70– es feia de manera automàtica, gairebé des de l’escola, sense que els pares o joves haguessin de preparar res.

Respecte de les *Vorfeier* (pre-festes), només cal dir que tenien lloc el dissabte abans de la *Jugendweihe* (la qual s'esqueia sempre en diumenge) i que es feien a partir de les 6 de la tarda. S'aprofitava l'avinentesa per fer un assaig general del desenvolupament del ritual, sobretot de com, quan i per quin ordre serien cridats els joves a la tribuna i què s'esperava que fessin allà dalt.

El setembre es realitzava una celebració d'inauguració de l'"any de la *Jugendweihe*". Les inauguracions s'introduïren, com a molt tard, el 1960, any en què el ritual ja satisfieia tots els passos esmentats i, per tant, ja s'adeïa molt més a la descripció de Van Gennep dels ritus d'iniciació.⁴⁵¹ En aquestes es recalca la vàlua de les *Jugendstunden* i de la cerimònia com a culminació d'aquestes. Normalment, es convidava els nois i les noies que s'havien inscrit juntament amb els seus pares, germans i potser algun amic. L'obertura de l'any tenia un caràcter eminentment familiar. Els pares portaven cafè, te, pastissos i, en molts indrets, els alumnes que havien fet la cerimònia el curs anterior lliuraven als neòfits la seva "Crònica de la *Jugendweihe*" (llibreta on havien anat escrivint els actes, els comentaris, les opinions i tot el que els havia semblat important d'esmentar sobre el propi "període liminar" i la celebració). Llavors, si era possible, el mateix orador que havia de parlar en la cerimònia a la primavera saludava el públic i donava la benvinguda a la preparació de "l'any de la *Jugendweihe*" als adolescents presents. Es podia donar el cas – tot i que no calia que fos així – que l'orador fos la mateixa persona que dirigís les *Jugendstunden* del grup. Més endavant, es presentava el programa a tots els assistents i els professors que les havien d'impartir es comprometien, davant els assistents, a desenvolupar la seva tasca amb el màxim rigor i dedicació. La sala estava ornamentada amb motius socialistes (del passat i del present) i del Règim. L'acte acostumava a realitzar-se dins l'aula magna de la mateixa escola.

---

⁴⁵¹ Cal tenir en compte que no es poden prendre al peu de la lletra les descripcions de Van Gennep i aplicar-les a una societat com la RDA, ja que és diferent tractar els ritus en comunitats relativament petites, que funcionen amb una cosmovisió ancestral i única o analitzar, amb els mateixos termes, una societat més extensa, més complexa en la qual –malgrat el Règim– conviuen més d'una cosmovisió. Aquest és un dels motius pels quals M. Eliade, en el seu llibre *Initiation, rites, sociétés secrètes*, considera que els ritus d'iniciació han desaparegut amb el pas del temps de manera que ja abans del segle XIX i a l'anomenat món occidental hom no pot emprar més aquests conceptes. En l'apartat del marc conceptual, ja s'ha vist que aquí no se segueix la línia traçada per Eliade i, com que ja he definit els termes que ara empro, m'abstinc de fer més comentaris i argumentacions sobre el tema perquè aquesta "polèmica" no és objecte del present estudi.

LES JUGENDSTUNDEN

Les *Jugendstunden* s'iniciaven el setembre coincidint amb l'inici de l'escola. Els nois i les noies de la vuitena classe (tenien 13 o 14 anys) s'inscrivien a la mateixa escola per participar a la *Jugendweihe* i, per tant, a totes les preparacions que aquesta comportava.

Les *Jugendstunden* eren 10 sessions repartides al llarg del curs en què es tractaven diferents temes l'objectiu dels quals era equipar els joves dels coneixements necessaris per desenvolupar-se adequadament a l'etapa adulta de la vida. A la pràctica eren unes hores plenes de transmissió político-ideològica de la *Weltanschauung* marxista-leninista canalitzada pel SED.

El mateix setembre els nois i les noies de cada classe escollien un parell o tres de representants, els quals, juntament amb els professors de la classe, alguns membres de la Joventut Alemanya Lliure i funcionaris del Registre Civil del *Bezirk* (demarcació administrativa pròpia de l'Alemanya Oriental), decidien qui els havia "d'apadrinar": una empresa estatal (i quina), l'exèrcit, un col·lectiu de funcionaris o de treballadors, etc. L'empresa escollida (*Patenbrigade*), l'exèrcit o qualsevol altre grup no es podien negar a fer la tasca que se'ls demanava i estaven obligats a aportar, com a mínim, un representant al grup de gent que s'encarregava de preparar les jornades. Al mateix temps, havien de proporcionar una quantitat indeterminada de diners per a la classe i havien d'ensenyar als alumnes l'empresa i el sistema de producció pel qual aquesta es regia. Les *Patenbrigaden* també es veien constretes a proporcionar contactes amb altres esferes de la societat: cinemes, teatres, altres empreses... a fi que els joves en poguessin gaudir bo i fent-hi una visita a un preu mòdic, o bé gratuïtament. Una de les entrevistades, professora durant cinc anys de la vuitena classe, comentà que en el seu centre normalment escollien l'exèrcit com a padrí perquè aquest tenia molts diners i es podia permetre el luxe de finançar generosament les classes que li ho demanaven, la qual cosa repercutia en la vistositat de les *Jugendstunden*.

Un cop reunits tots els encarregats de preparar les *Jugendstunden* i la *Jugendweihe* (alumnes, professors, membres de la FDJ, funcionaris estatals i representants de la *Patenbrigade* escollida), elaboraven la programació que havien acordat seguir des del setembre fins el mateix dia de la cerimònia. Es decidien els dies i les hores en què es realitzarien les *Jugendstunden* (normalment es feien a la mateixa escola i després de dinar). Cada sessió durava un parell o tres d'hores, depenent de l'activitat. També

s'escollia la freqüència de les reunions i sessions (n'hi havia que feien una sessió al mes d'altres que dues i, finalment, uns darrers que en feien cada tres setmanes). Per acabar, elaboraven els continguts del programa (xerrades, visites a fàbriques o a empreses, anades al cinema o al teatre... i concretaven els títols de les obres que es volien veure, el nom de les empreses on anirien a conèixer “la producció socialista”, etc.

Objectiu de les Jugendstunden

La crítica de l'Església envers el govern s'encengué encara més en veure els continguts de les *Jugendstunden*, sobretot quan copsaren el caràcter ateu d'aquestes i de la *Jugendweihe*. Molestava, particularment, el tarannà constitutiu de les hores de preparació pel que fa al continu tractament científic i tècnic de tots els temes, que donava una visió del món materialista, completament contrària a la que predica el cristianisme. Ara bé, ja des del 1953, la política eclesiàstica del SED s'havia orientat, respecte del seu contingut, a donar una visió marcadament científic-natural i materialista (que era el rerefons de la polèmica). El punt més roent de la disputa era el que concernia a la creació (a l'origen de l'Univers), pels uns deguda a “l'Explosió inicial” (*Big Bang*) postulada per una gran majoria de físics i, pels altres, deguda a la intervenció divina, i el consegüent desenvolupament del món segons cadascuna de les dues creences. Segons Döhnert, les *Jugendstunden* “es connecten tant pel que fa a la forma com pel que fa al fons, amb els cursos que feien els *Freireligiösen* i lliurepensadors abans del 1933”.⁴⁵²

Bàsicament, els objectius d'aquestes sessions eren instruir els joves amb la finalitat que el dia de la *Jugendweihe* estiguessin preparats per seguir la cerimònia tal com estava establerta i poguessin pronunciar la Promesa i tot el que implicava amb coneixement de causa, amb cos i ànima: “Les *Jugendstunden* es fan per tal que la Promesa el dia de la festa no sigui només una moviment de llavis (*Lippenbekenntnis*), sinó que ressoni a través del cap i del cor”.⁴⁵³

Per tant, el fi amb el qual s'organitzaven i programaven era preparar els joves per al que postulava la promesa, és a dir, per al món del treball, per aprendre a tenir responsabilitats personals i davant dels altres i per saber treballar amb grup. Una entrevistada afegí que aquestes hores servien al govern, en part, com a lluita camuflada contra l'Església, ja que

---

⁴⁵² *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 126.

⁴⁵³ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 7.

estaven carregades d'una forta ideologia marxista-leninista. De fet, el contingut de certes assignatures de l'escola i de certes xerrades en el si de la Joventut Alemanya Lliure era pràcticament indestruable del de les *Jugendstunden*.⁴⁵⁴

Per tal que les ja citades sessions donessin el màxim de rendiment i, consegüentment, accomplissin el seu objectiu, els ideòlegs del Règim es preocuparen prou de donar les instruccions necessàries per definir el mètode “més adient” per emprar davant els joves:

*“El mètode que cal usar per tirar endavant les Jugendstunden no és, de cap manera, fer lliçons o oracions magistrals o bé tutelar els joves, sinó treballar conjuntament, estretament i plens de comprensió amb ells. Així, s'aconseguirà l'objectiu del programa. A més, per perfeccionar el treball de les Jugendstunden va bé d'unir les experiències personals dels joves amb la seva capacitat d'aventures i d'experimentacions i, llavors, comentar conjuntament els problemes. Cal parlar amb un llenguatge planer i discutir animadament.”*⁴⁵⁵

Els professors havien de tenir clar que el seu paper durant aquestes lliçons era molt diferent del que tenien durant les hores de classe: d'una banda, perquè aquestes eren les “hores” dels i per als joves i, d'altra banda, perquè “s'ha comprovat que quan els nois i les noies estan apassionats, amb cos i ànima, per l'assumpte que se'ls expressa, llavors aquestes hores tenen un sentit i una repercussió més rics en la seva formació”.⁴⁵⁶

S'havia d'aconseguir que el jovent discutís amb tota franquesa, s'ho passés bé, de forma que trobessin els temes interessants per a ells i, consegüentment, hi hagués realment intercanvis d'opinió.

Tipus d'activitats

En el que fou la història de la *Jugendweihe* oficial de la RDA hi hagué certs canvis al llarg del temps, des del llibre que es regalava, a modificacions d'algunes formes de cerimònia,

---

⁴⁵⁴ Aquesta afirmació, que he trobat reproduïda a diferents documents d'estudi de la *Jugendweihe* no fa sinó reproduir el que els entrevistats, pel seu compte, m'han comentat. Molts diuen que tenen una mena de garbuix al cap i que no poden destriar allò que es féu durant les hores de preparació de la cerimònia, el que feren com a joves de la FDJ i el que se'ls ensenyava a l'escola com a institució “separada” de tot això. Molt sovint, per no dir sempre, els companys eren els mateixos en les tres ocasions i també l'edifici escolar era el marc emprat per a les tres activitats. Entre aquestes “coincidències”, i el fet que el contingut tingués sempre el mateix “rerefons”, no és d'estranyar que, pels entrevistats, després de com a mínim 12 anys no puguin destriar què es feia amb motiu de què. (Això no obstant, tenen el cap encara avui el “tarannà” polític-ideològic ja que se'l trobaven arreu.)

⁴⁵⁵ “Offen steht das Tor des Lebens” Obra citada, p. 7.

però sobretot al contingut que es donà el període de formació. Resseguint els diferents programes, les diferents promeses, els diferents llibres hom pot anar desxifrant els canvis ideològic-polític-socials que s'anaven produint al país.

Segons la comunicació del CCJ al diari *Deutschen Lehrerzeitung*, del 30 de desembre del 1954, s'especifiquen els problemes essencials que calia tractar al llarg de les hores de preparació per a la cerimònia:

“Primera Jugendstunde: creació i història del desenvolupament de l’Univers i de la Terra.

Segona Jugendstunde: aparició de la vida a la Terra.

Tercera Jugendstunde: de l’esdevenir dels éssers humans a la societat i a la feina.

Quarta Jugendstunde: del domini humà sobre la Natura. El desenvolupament de les ciències naturals i la tècnica.

Cinquena Jugendstunde: el desenvolupament de la societat humana.

Sisena Jugendstunde: les forces creadores de la massa popular i la seva lluita per un progrés social.

Setena Jugendstunde: la nova era a la història de la societat.

Vuitena Jugendstunde: les relacions dels éssers humans entre ells, bàsicament, el lloc de la dona a la societat.

Novena Jugendstunde: el significat de l’art a la vida del nostre poble.

Desena Jugendstunde: resum i preparació per a la Jugendweihe.”⁴⁵⁷

El 6 de febrer del 1957, el CCJ resolgué un nou programa de preparació del ritual. A diferència de l’anterior, el present estava organitzat al voltant de quatre cicles temàtics:

“Introducció: (es tracta a la primera Jugendstunde): el pas per la vida: ahir, avui, demà.

***Primer cicle temàtic:** (s’ha de tractar de la segona a la quarta Jugendstunde). El treball és la font de la nostra riquesa, del nostre benestar i de la nostra felicitat.*

***Segon cicle temàtic:** (cinquena i sisena Jugendstunde). El coneixement científic del món ens ajuda en la lluita en contra l’esperit i la superstició, al mateix temps que ens ajuda a dominar la natura de manera que pugui arribar a ser útil pel bé de la humanitat.*

---

⁴⁵⁶ “Offen steht das Tor des Lebens” Obra citada, p. 7.

⁴⁵⁷ AAVV (1954): *Vorschläge zur Überarbeitung des Programms der Jugendstunden und der Materialien*”. Editat pel Zentral Ausschusses für Jugendweihe, Leipzig. Es troba a SAPMO DY 21/12.

Tercer cicle temàtic: (de la setena fins la novena Jugendstunde): *Com sona de bé ser un ésser humà! La formació d'una vida personal satisfeta en el marc de les comunitats domèstiques i nacionals.*

Quart cicle temàtic: (desena i darrera Jugendstunde): *Nosaltres lluitem perquè la nostra pàtria sigui un poble joiós pacífic i desenvolupat.*⁴⁵⁸

El 12 de juliol del 1959, el CCJ publica els títols de les *Jugendstunden* i n'elabora una mena de llibret per a cadascun. Els temes han estat desenvolupats per a persones competents en cada matèria i són els següents:

1. *Del sol als planetes vivents.*
2. *D'on prové la vida a la Terra i quines formes segueix?*
3. *Com l'ésser humà es transforma en gegant.*
4. *Cada individu necessita una orientació fidedigne; també tu la necessites!*
5. *Els russos –constructors del comunisme– són els millors amics del poble alemany.*
6. *Germans mireu la bandera roja!*
7. *El socialisme venç!*
8. *La nova vida demana nous éssers humans.*
9. *Volem agafar tota la veritat i bonica propietat i viure en un ambient ple de cultura.*
10. *La guerra no és una llei natural i la pau no és cap regal.*⁴⁵⁹

És constatable que el pes de les hores de preparació dels joves va recaient d'un "adoctrinament" més científic-tecnològic i ateu a un de més orientat a la lluita per la pròpia causa (socialisme) en contra de l'altra causa (el capitalisme) i es va posant l'accent, cada vegada més, en qüestions ideològiques i polítiques... De totes maneres, tot plegat depenia de qui eren els encarregats, de si les escoles eren de poble o estaven situades a una ciutat... i Berlín era una ciutat a part. No solament per la seva condició de capitalitat, sinó perquè era "on es podia viure més bé" en el sentit que hi havia més oferta de béns de tot tipus per la seva condició d'"aparador" dels països socialistes davant els capitalistes. El desplaçament de l'accent, pel que fa al contingut de les *Jugendstunden*, es correspon perfectament als canvis de continguts també soferts a la Promesa i als llibres d'obsequi de la *Jugendweihe*, la qual cosa no és d'estranyar atès que tots ballaven al mateix so.

---

⁴⁵⁸ AAVV (1957): *Vorschläge zur Überarbeitung des Programms der Jugendstunden und der Materialien*". Editat pel Zentral Ausschusses für Jugendweihe, Leipzig. Es troba a SAPMO DY 21/12.

⁴⁵⁹ AAVV (1959): *Vorschläge zur Überarbeitung des Programms der Jugendstunden und der Materialien*". Editat pel Zentraler Ausschuss für Jugendweihe, Leipzig. Es troba a SAPMO DY 21/12.

A mesura que les *Jugendweihen* anaven adquirint més valor, a mesura que el Comitè Central s'anaven consolidant (com també els comitès locals que depenien d'aquest) es deixà de fer totes les sessions de preparació dins l'escola i es començaren a introduir visites culturals (teatres, cinemes, empreses...). Tot estava pagat i subvencionat per l'Estat i les *Patenbrigaden*.

Tal com s'ha vist més amunt, les activitats que es duïen a terme en les *Jugendstunden* eren, de fet, les que programava el comitè organitzador, el qual variava d'una classe a l'altra i d'un any a l'altre, d'una població a l'altra. Malgrat tot, esmentaré un petit llistat de xerrades i visites susceptibles de realitzar a fi de constatar-ne el comú denominador. Aquest llistat l'he pogut elaborar bo i recopilant tot el que els entrevistats recordaven haver fet, ja que els "manuals" de com organitzar la cerimònia només n'esbossen quatre pinzellades.

Xerrades: normalment els representants de la classe convidaven un expert per fer un petit discurs sobre un tema. Un cop acabat el discurs, s'obria un debat en el qual els joves podien fer les preguntes que volien a l'"expert" i parlar entre ells de com veïen i vivien el tema exposat. Les temàtiques més corrents eren: la sexualitat, les drogues en general (i en particular l'alcohol i el tabac) i les lleis (utilitat, funcionament, càstigs). També es portaven polítics regionals i/o membres del Partit amb l'objectiu que parlessin de la situació política internacional. Habitualment es convidava alguna de les "víctimes del feixisme", normalment comunistes que havien estat presoners del règim hitlerià i que havien patit en pròpia pell la descàrrega nazi contra la maldat del comunisme. Tot plegat, formava part del que s'anomenà "procés de desnazificació".

Visites: al principi de la introducció de les *Jugendweihen*, les *Jugendstunden*, per bé que més elaborades de contingut, no eren gaire més distretes que una classe normal. Va ser de mica en mica que s'anaren introduint visites a un o altre lloc a fi de presentar els temes més atractivament. D'altra banda, i com ja havia descobert i practicat per exemple la pedagogia catalana amb les anomenades escoles actives, es considerava que el fet de discutir sobre una cosa havent-la palpat i vist es cospa, s'aprèn i s'aprehèn molt més ràpidament, amb més ganes i amb millors condicions que si només se'n parla en abstracte (o bé com a llistat que ha de ser memoritzat). En certs casos, com amb els camps de concentració, es

practicava la dita de “més val una imatge que mil paraules”.⁴⁶⁰ Les visites que els entrevistats afirmaren haver fet o preparat són les següents:

a) Teatre, cinema, museus: en principi els alumnes podien escollir l'obra de teatre, la pel·lícula o l'exposició que volien anar a veure. I, pel que em comentaren les persones amb qui he parlat, això era cert, però dins d'un ventall restringit d'obres les quals es poguessin relacionar amb algun dels punts del programa que havien de tractar. Sembla, amb tot, que cap els anys 80 –sempre depenent del lloc i dels organitzadors– s'era molt més lax: hi havia un ventall més ampli d'activitats a escollir, no es mirava tant el rerefons i tampoc es discutia *a posteriori* el que s'havia vist.

b) Concurs esportiu: els joves de la classe preparaven una jornada esportiva on ells eren espectadors i participants al mateix temps.

c) Fàbriques, negocis, empreses: tots els alumnes de la classe que estaven inscrits per fer la *Jugendweihe* anaven, com a mínim, a veure un d'aquests tres tipus d'edificis amb l'objectiu d'aprendre, de ben a prop, el procés de producció: com era i com funcionava el món del treball des de dins mateix. Calia saber quins eren els mecanismes principals, les normes i les formes de la producció socialista.⁴⁶¹

d) Exèrcit: era molt corrent visitar alguna caserna militar o alguna instal·lació de l'exèrcit atès el paper rellevant i la forta presència que aquest tenia en la societat.⁴⁶² Allà s'obsequiava els joves amb menjars i begudes difícils d'aconseguir pel ciutadà normal i se'ls permetia parlar amb els soldats. Aquest cos era, de les organitzacions de la societat, el que disposava de més diners i, per tant, sempre tenia més detalls per als visitants.

---

⁴⁶⁰ Suposo que aquest és el motiu de l'obligatorietat de les visites als camps de concentració, ja que no es feien només en ocasió de les *Jugendstunden*. Algun entrevistat ha comentat que durant la visita s'ho havia passat tan malament que volgué sortir però els mestres no li ho varen permetre.

⁴⁶¹ A l'apartat sobre “Formes d'adoctrinament a la RDA” s'ha comentat que a les escoles, a partir de la setena classe, els alumnes tenien una relació regular amb el món del treball, si més no, amb el d'una empresa en concret. És de suposar que aquesta visita diferia de les ja quotidianes de primer perquè els adolescents no “havien de treballar”, ni n'obtenien una nota, sinó que eren simples espectadors. Segonament, es devia buscar, per aquesta ocasió, una empresa ben diferent de l'altra, o més “atractiva” de cara als joves.

⁴⁶² No s'ha d'oblidar que “esport i exèrcit” en aquesta societat estaven intrínsecament relacionats. L'exèrcit, per la seva banda, era un cos que es volia fer simpàtic a la societat i, bàsicament als joves, a fi, entre d'altres motius, que n'hi hagués més que apostessin per fer la “carrera militar”. Finalment cal afegir que a l'escola, de tant en tant, hi anava algun representant de l'exèrcit a fer classes de “defensa”: se'ls ensenyava a tirar granades, a llençar-se a terra...

e) Procés judicial: abans d'assistir-hi es feien explicacions als joves sobre què eren i com funcionaven diversos tipus de judicis. L'acusat era un noi/a de l'edat dels neòfits per despertar-los amb més facilitat i empatia. Es tractava que poguessin percebre les conseqüències de certs delictes. En acabar es parlava de les sensacions despertades, de les opinions, de la justícia...

f) Camps de concentració: era obligatori anar a visitar un camp de concentració, ja que el règim socialista va atacar i criticar durament totes les "barbaritats" executades pels nazis, des del primer dia. Si per proximitat geogràfica era possible, s'acostumava a escollir la visita al camp de Buchenwald, perquè abans d'haver estat –com tots els altres– "corredors de la mort de milions de jueus" és on, amb l'entrada de Hitler al poder, acabaven els comunistes alemanys perseguits pels nacionalsocialistes.⁴⁶³ A més, era un símbol de la força que podia arribar a tenir la col·lectivitat, ja que aquest fou un camp que va arribar a autoalliberar-se.

En acabar cadascuna de les visites es feien xerrades sobre el que els nois i les noies havien vist: expressaven la seva opinió i feien els comentaris adients. El paper dels mestres era, en principi, més el de fer "d'àrbitres" que no pas el de docents, ja que tampoc no podien dir el que ells pensaven per no entorpir el "diàleg lliure" entre els alumnes (això era el que deien els fullets escrits pel CCJ). A la pràctica –com sempre– depenia molt del caràcter que tingués el professor o la professora i de la manera que aquest/a percebés i es posicionés davant el Règim.

Altres activitats

Durant el curs, les classes de vuitè portaven una dinàmica lleugerament especial. Per una banda, era el darrer any d'escolarització obligatòria; per l'altra, la gran majoria dels alumnes es trobaven regularment per prendre part en les *Jugendstunden* i, finalment, es pot dir que gairebé tots (si més no, a partir dels anys seixanta) eren membres de la FDJ, la qual cosa implicava que els joves encara compartissin més activitats conjuntes fora de l'horari

---

⁴⁶³ Les visites als camps de concentració, juntament amb lectures obligatòries com ara *Das siebte Kreuz* d'A. Seghers (vegeu bibliografia) formaven part del procés de desnazificació, procés que consistia a fer adonar als ciutadans que ells i els seus pares eren els que havien lluitat contra Hitler. Ells eren els "altres alemanys", els que havien estat –com els jueus– víctimes del nazisme. Paradoxalment, el Règim de la RDA no estava tan interessat a mostrar les víctimes jueves o d'altres religions, races i cultures als seus conciutadans, però s'ajudaven de tot això per criticar el que el *Führer* havia fet amb tots els qui havien militat, o havien estat susceptibles d'haver militat, en algun partit comunista.

escolar. Tot plegat comportava que entre els alumnes hi hagués un vincle fort i agradable. Els joves acostumaven a dur a terme certes accions per poder treure alguns diners, ara d'un lloc ara d'un altre, i pagar, així, un viatge al final del curs. Algunes de les activitats eren les següents:

1) Reciclatge: els joves recollien papers, vidres i vestits per les cases. De primer hi passaven i deixaven un paperet a cadascuna on deia que la classe "X" de l'escola "Y" tornaria a passar el dia "Z" per recollir tot el material que la gent no volgués. Després de la recollida, els nois i les noies s'ho venien i d'aquesta manera anaven omplint la guardiola.

2) Plantades d'arbres, de maduixots... els alumnes de la classe rebien, per fer aquestes plantades, diners de l'empresa que els ho havia demanat.

3) La recollida de diners desencadenava una mena de competència agradable i estimulante entre els diferents grups del vuitè curs dins d'una mateixa escola. Una entrevistada comentava que a cada classe es penjava una cartolina on s'anaven anotant els ingressos que anaven tenint. Llavors, els nois i les noies es dedicaven a anar d'una habitació a l'altra per veure quin grup era el que feia la recollida més important. Els diners que arreglaven es destinaven a fer un viatge de fi de curs i/o de celebració de la *Jugendweihe*. Com més ingressos s'aconseguien més llibertat de moviment acabaven tenint els alumnes per al viatge. Amb tot, els joves estaven obligats a emprar una part dels diners com a donatius solidaris (de primer foren ajudes per la guerra del Vietnam, després per catàstrofes a Xile, etc.; depenia de la conjuntura política exterior).

Tot el que s'havia anat efectuant al llarg d'aquestes sessions es recollia en el que s'anomenava llibre de grup: des del principi de curs els alumnes anaven escrivint en un bloc allò que feien a cada *Jugendstunde* i incorporant-hi il·lustracions (el llibre era més conegut amb el títol de "Crònica de la *Jugendweihe*").

Teilnehmerheft⁴⁶⁴ (quadern de participació)

Així que s'inauguraven les *Jugendstunden* els joves rebien el quadern de participació, darrere del qual hi havia impresa la promesa. Per tal que fos més personal, es deixava un

---

⁴⁶⁴ AAVV (1985): *Meine Jugendweihe. Teilnehmerheft 1986-87*. Zentraler Ausschuss für Jugendweihe, Berlín. i AAVV (1978): *Meine Jugendstunden. Teilnehmerheft 1979/1980*. Zentraler Ausschuss für Jugendweihe, Berlín.

espai, a la primera pàgina del quadern, on cadascú havia d'escriure el seu nom, el del "director" de les sessions i el de l'escola a la qual es pertanyia. Al principi (tot i que no sempre), hi havia un índex on s'indicaven els temes que s'anirien tractant. A la portada era freqüent veure-hi una foto de joves que havien fet la cerimònia, amb el llibre i les flors a la mà i amb un ample somriure als llavis. Les primeres paraules estaven escrites pel representant del Comitè Central per a la *Jugendweihe* i anaven dirigides exclusivament als nois i les noies (a través d'ells, als seus pares). Eren mots de felicitació per haver-se "decidit" a seguir el ritual amb tot el que implicava.

Els continguts podien arribar a variar bastant (no sé si depenent de l'any o bé del lloc o bé d'ambdues coses), car en un dels quaderns que he consultat s'hi pot llegir tot un conte, mentre que en un altre no hi ha res per l'estil. En qualsevol cas, està escrit tot en un llenguatge molt planer, directe, dinàmic, en forma d'articles curts i el que sí que és una constant és l'explicació del significat de la *Jugendweihe*, la seva història,⁴⁶⁵ la seva funció, qui hi pot participar i com s'han de desenvolupar les *Jugendstunden*.

Al quadern hi havia algun article o de J. A. Gagarin (un heroi rus del comunisme) o de persones més "desconegudes" (per nosaltres), en què l'autor encoratjava els joves a implicar-se en les tasques de l'Estat i els exposava totes les coses bones que aquest defensava. També és significativa l'estretíssima relació que hi havia entre l'associació FDJ i les *Jugendstunden*; més d'un article estava dedicat, escrit i dirigit per la Joventut Alemanya Lliure. A la vuitena classe també era la primera que els nois i les noies deixaven de ser *Pioniere* i entraven a la Joventut Alemanya, havien de comprar-se la camisa blava amb l'escut de l'organització i, cada vegada que feien una d'aquestes sessions de preparació per a la *Jugendweihe*, havien de vestir-se com a membres de la FDJ. Es torna a constatar la interrelació entre les diferents celebracions i organitzacions de masses del país.

ELS LLIBRES D'OBSEQUI DE LA JUGENDWEIHE

Un cop els "neòfits" havien deixat de ser-ho, és a dir, ja havien estat introduïts a la societat de ple dret (havien fet la promesa i tenien darrere seu les hores de preparació i

---

⁴⁶⁵ La història de la *Jugendweihe* escrita en aquests quaderns no s'ha de confondre, en cap cas, amb el capítol que he anomenat així. Normalment, es dedicaven tres o quatre paràgrafs que no arribaven a omplir ni la meitat de la pàgina i es comentava que la cerimònia, la tradició de la qual es remunta al segle XIX, que fou símbol dels moviments comunistes i revolucionaris de l'època i que Hitler la prohibí, com també ho féu amb tot el que era comunista. Atesa la revolucionària tradició de la *Jugendweihe*, era clar que la RDA (l'Estat del obrers i camperols) havia de dotar als seus ciutadans d'una celebració tan important i significativa com aquesta.

d'adoctrinament), se'ls obsequiava, dalt de la tribuna, amb un document, un ram de flors i un llibre. Aquest darrer tenia per finalitat posar per escrit molts dels temes tractats en les *Jugendstunden*, les quals, al seu torn, explicitaven la *Weltanschauung* socialista. El llibre, per tant, a més de ser un record de l'acte, volia ser com una mena de *bíblia* del socialisme que es pogués anar consultant i llegint ara i adés sense haver de començar pel principi i anar avançant pàgina per pàgina.

Al llarg dels quasi 40 anys que es celebraren *Jugendweihen* a la RDA, el Comitè Central encarregat d'organitzar-les va redactar quatre versions diferents de llibres d'obsequi – sense tenir en compte els petits canvis en una o altra explicació que es produïren dins d'un mateix títol–. Per un costat, el més canviant i també més important és que tant els moviments polítics com els estratègics del govern tenien una repercussió en la manera de transmetre la cosmovisió, car provocaven la necessitat d'accentuar un o altre aspecte. Parts d'aquestes modificacions ja s'han deixat entreveure amb les diverses versions del text de la promesa. Per un altre costat, la ciència –per bé que potser més progressivament– anava avançant, descobrint noves lleis i deixant obsoletes altres explicacions. Al llibre – com ben aviat es comentarà– es dedicava una part important a la ciència i a la tecnologia. Tot plegat (canvis polític-estratègics i nous descobriments científic-tecnològics) s'havia d'anar plasmant als plec de fulls on es resumia i s'explicava la *Weltanschauung* socialista.

Com ja s'ha dit s'imprimiren quatre tipus de llibres diferents que s'anaren succeint en els anys. Són els següents:

Weltall- Erde-Mensch (Univers-Terra-Ésser humà): 1954-1975, amb l'excepció del 1957.

*Unser Deutschland*⁴⁶⁶ (La nostra Alemanya): 1957. Encarregat per Paul Wandel. El llavors primer secretari del SED, W. Ulbricht, no va estar d'acord amb el contingut del

---

⁴⁶⁶ Victor, W. (1957): *Unser Deutschland*. Ed. Neues Leben, Berlín fou un llibre, com ja s'ha esmentat a l'apartat d'història de la *Jugendweihe*, que no es volgué donar com a obsequi per a la cerimònia. Ara bé, com que ja estava imprès, es posà a la venda a les llibreries com a llibre normal. El seu contingut és força diferent del dels que comentarem: ressaltava molt més el caràcter patriòtic alemany (sense distincions est-oest) i, més que oferir, descriure la cosmovisió socialista, dedicava les seves bones 400 pàgines a narrar la història, la geografia i el desenvolupament del país. En destacava els personatges importants i, només de passada, es parlava de la *Weltanschauung* socialista-materialista. No he acabat d'aclarir, amb tot, si malgrat la discussió el llibre s'oferí als joves que feren la *Jugendweihe* el 1957, o bé no fou mai llibre d'obsequi.

llibre (i se suposa que encara menys amb la manera com havia aparegut, és a dir, sense la seva aprovació), i no va dubtar gens a prohibir-lo. Wandel hagué de deixar les seves funcions a la Secretaria General del Comitè Central del SED. El conflicte, per tant, passà les fronteres del CCJ i arribà a les altes instàncies del Partit i del govern. El resultat de la controvèrsia fou que l'esmentat volum no s'arribà a donar mai com a llibre d'obsequi i es va acabar venent a les llibreries.

Der Sozialismus - Deine Welt (El socialisme, el teu món): 1976-1982.

Vom Sinn unseres Lebens (Del sentit de la nostra vida). 1983-1989 o 1990.

La primera versió del *Weltall-Erde-Mensch*⁴⁶⁷ és del 1954. L'any posterior, per bé que es continua apostant pel mateix volum, ja s'hi han formulat els primers canvis. Començo, però, per comentar el contingut de la primera versió: hi ha un primer apartat en què es parla de la RDA, hom es pregunta discursivament per la necessitat que existeixi una *Weltanschauung* científica, si més no per als ciutadans del país, i es desenvolupen alguns termes com ara el materialisme-històric i la dialèctica. Una segona part és dedicada a l'Univers, al Cosmos: què és, com s'originà, quines lleis segueix, de què està compost, etc. Tot és argumentat, fonamentalment, des del punt de vista de la física (el llenguatge bàsic de la qual és la matemàtica). La tercera part se centra en el planeta Terra: què és, com es formà, com aparegueren les primeres formes de vida i quines foren... tot plegat argumentant-ho amb l'ajuda de la química, de la física i de la biologia. La quarta part és dedicada a donar una visió panoràmica de la història de la humanitat des del punt de vista de la lluita de classes. També s'exposa la importància dels personatges *pater* de la cosmovisió que s'està explicitant: Marx, Engels, Lenin. Finalment, la cinquena i darrera part és dedicada a fer un repàs més o menys minuciós de la història del comunisme a Alemanya i, com a conseqüència, la de la creació i manteniment de la RDA. S'empren termes marxistes-leninistes passats pel sedàs del SED. S'adjunta, a més, una explicació dels diferents aspectes del socialisme a la RDA (cultura, economia...).

Les altres versions del *Weltall-Erde-Mensch*:⁴⁶⁸ des del 1955 fins al 1975 (darrer any que es va lliurar aquest llibre), les variacions de contingut que es produeixen en les més de 400 pàgines són pràcticament negligibles en comparació amb el canvi entre la primera i les altres versions. En aquestes darreres, no hi apareix l'apartat primer d'explicació de la RDA ni es

---

⁴⁶⁷ AAVV (1954): *Weltall-Erde-Mensch*. Verlag neues Leben, Berlín.

⁴⁶⁸ AAVV (1956): *Weltall-Erde-Mensch*. Verlag neues Leben, Berlín.

parla de la necessitat de tenir una cosmovisió. Més de la tercera part del text és dedicada a l'argumentació de la *Weltanschauung* científica, és a dir, seguint els canons que ja s'empraren el 1954: origen de l'univers per una explosió inicial, encadenament d'aquest amb l'explicació de l'origen del nostre planeta, argumentació química de possibilitats de vida i formes de desenvolupament d'aquesta a la Terra i la llei de Darwin per a la darrera part: explicació de l'evolució de les espècies naturals fins a arribar a l'*Homo sapiens sapiens*. El més curiós, això també sorgia a la versió anterior, és la manera com es continua argumentant "científicament" el pas de l'aparició de l'ésser humà a les diverses formes d'organització que aquest ha anat desenvolupant (clans, comunitats, societats) al llarg de la seva història, fins a arribar a la predicció del comunisme (com a paradís o Terra Promesa).

En general el volum d'obsequi *Weltall-Erde-Mensch* en totes les seves versions posa al centre la visió científico-tècnica d'explicació d'allò que existeix. En la primera versió es fan unes referències al país, a la cosmovisió i al socialisme que desapareixen parcialment en les següents versions. Els llibres són compactes, la lletra no és de les més grosses, s'empen força esquemes i dibuixos per il·lustrar les explicacions i s'afegeixen algunes fotos.

*Der Sozialismus - Deine Welt*⁴⁶⁹ aparegué el 1976 per primera vegada i també va estar sotmès a certes revisions, poc rellevants. El format del llibre canvia totalment respecte del primer: en comptes del foli s'empra la quartilla. Es recorre molt més al material fotogràfic, ja sigui per presentar cares de personatges coneguts del món de la política o de la ciència, ja sigui per introduir obres pictòriques relacionades amb els obrers i/o les seves vides.

El llibre deixa de ser una exposició sistemàtica de temes científics per convertir-se en un conjunt d'articles reagrupats per capítols escrits també per personatges reconeguts a la RDA. En general, tot plegat, dóna un caràcter molt més dinàmic i personal alhora que hom es dirigeix directament al lector. Ja no es comença exposant la visió científica del món, sinó que s'inicia directament amb temes més aviat polític-ideològics. El primer capítol, per exemple, es titula "La nostra *Weltanschauung* socialista-l'orientació per la teva vida". En general, aquest tom incita més a l'acció que no pas l'anterior, car els mateixos títols ja fan moure quelcom a l'esperit del lector: "Tu tens un objectiu davant teu, 'Nosaltres canviem el món' (...)". Després hi ha una part més teòrica però també en forma d'articles, sobre el socialisme i el comunisme, la lluita que ha de seguir el primer per arribar al segon, el qual

---

⁴⁶⁹ AAVV (1975): *Der Sozialismus - Deine Welt*. Verlag neues Leben, Berlín.

ens manarà l'assoliment de la felicitat que és el futur de la humanitat. El darrer capítol, és a dir, les darreres 100 pàgines, reprèn el tarannà interactiu, directe i personalitzat: “El teu lloc en el socialisme” i a cada subapartat hi apareix el pronom “Tu”: “Tu i el poder”, “Tu i el treball”, “Tu i la cultura”, “Tu i el col·lectiu”. Es torna, doncs, a incitar a l'acció. Com es pot constatar per l'explicació, aquest llibre deixa de banda totes les argumentacions sobre l'origen de l'Univers, de la Terra, de la vida.

El darrer volum de la sèrie fou *Vom Sinn unserer Lebens*⁴⁷⁰ aparegut el 1983. Recull l'essència de les dues tendències anteriors. Per dir-ho en termes dialèctics manlevats de Hegel, si el primer corresponia a la tesi i el segon a l'anti-tesi, aquest darrer en seria la síntesi. I, la prova més clara del que acabo de dir es pot fer recorrent a l'índex: “Coneixements sobre la Naturalesa i la *Weltanschauung*”, “Què empeny la història a anar endavant?”, “Lluita per la pau i avenços socials” i “Tu i el socialisme”. El format, tona a ser el paper de mida d'un foli, la lletra és més gran i espaiada. Es fa molt amè de llegir, per bé que torna a ser més una exposició que no pas compilació d'articles. Es continua recorrent als dibuixos, esquemes i fotografies i es redueix el nombre de pàgines pràcticament a la meitat, unes 250.

Finalment, crec interessant aturar-se en el títol del llibre: *Del sentit de la nostra vida*, car aquest –tal com es mostra en el primer capítol– és una oferta de *Weltanschauung* que dona sentit i valors, a més d'orientar de cara a la vida. És, en definitiva, aquesta orientació axiològica i de sentit el que ofereix qualsevol de les religions institucionalitzades, com qualsevol corpus teòric que aspiri a presentar-se com a univers simbòlic per un grup de gent.

LA CERIMÒNIA DE LA *JUGENDWEIHE*

La tarda/vespre del dia abans del gran acte tenia lloc la prova general i, ensems, la pre-festa. Començava pels volts de les sis de la tarda i es feia amb la intenció d'aconseguir el màxim ressò públic. S'emprava l'esdeveniment per fer una estimació de la quantitat de participants que havien d'esperar per a l'endemà i per assajar la col·locació ideal d'aquests. A més, es duïen a terme recepcions festives preparades pel corresponent comitè local per a la *Jugendweihe*. A la festa hi assistien representants dels diferents

---

⁴⁷⁰ AAVV (1983): *Vom Sinn unserer Lebens*. Verlag neues Leben, Berlín.

òrgans del municipi (alcaldes, membres del consell de la ciutat, dirigents d'empreses –la que no faltava mai era la que havia ‘apadrinat’ la classe en qüestió–). Es desenvolupava un petit programa cultural amb esports, jocs, danses, concerts i també es feien algunes lectures de fragments d'escriptors del país, que també assistien a l'acte i que s'encarregaven personalment de llegir el que havien escrit.

Preparatius

Els responsables d'organitzar aquesta cerimònia eren els mateixos que havien programat les *Jugendstunden*, ja que la *Jugendweihe* es considerava el punt àlgid de totes les hores d'adoctrinament del curs.

ASPECTES QUE CALIA TENIR EN COMPTE

Decidir el lloc on es faria la celebració (Cases de Cultura de la ciutat o poble, cinemes, planetaris, teatres, palaus, etc.).

Acordar el dia i l'hora. Per regla general el ritual es celebrava un diumenge de primavera al matí, pels volts de les deu. Ara bé, en ciutats com Berlín es podia escaure que hi hagués tres o quatre cerimònies el mateix diumenge, la qual cosa obligava a anar molt més cronometrat i a tenir ben regulades les sortides entrades, del públic (llavors en un mateix edifici es feien, consecutivament dos o tres actes).

Considerar el nombre de classes que hi havia de vuitè en una escola i decidir si feien la cerimònia conjuntament. A les grans ciutats, com ara Berlín, era bastant corrent que la cerimònia oficial fos festejada per dues o tres classes al mateix temps.

Pensar en les condicions que havia de reunir la sala i, en general, l'edifici; calia preveure des de com s'adornaria l'habitació (banderes, flors, col·locació de les taules, bancs, etc.) fins a netejar els lavabos i deixar-los oberts...

Considerar la quantitat de gent que, depenent de l'espai, podien assistir a la *Jugendweihe*. Gairebé sempre es comptava que de cada família hi participarien els pares, els avis i els germans. Si algun d'aquests membres vivia a la RFA havia de demanar un permís especial per assistir a la festa. Aquest fet preocupava en certa manera els dirigents del Règim que, al mateix temps, el trobaven molt positiu, perquè “no es pot oblidar que a la *Jugendweihe* hi

participen molts convidats que no són de la RDA. La *Jugendweihe* és, sens dubte, una ocasió única, una oportunitat atractiva per mostrar als altres la situació política bàsica del país. Aquí hi ha, doncs, una responsabilitat política que cal tenir en compte”.⁴⁷¹ La cerimònia, tal com s’acaba de comentar, no tenia només una funció d’adoctrinament, sinó que també s’emprava “portes enfora” per fer propaganda de la República Democràtica Alemanya i del seu ‘bon funcionament’. Tenia certes aspiracions de ser un “aparador” del socialisme.

A l’hora dels preparatius calia tenir ben clar que “les festes de la *Jugendweihe* eren, en primer lloc, festes per a la joventut. El jove és el protagonista”.⁴⁷²

També es considerava rellevant preparar els joves i els seus pares per a l’esdeveniment musical de la festa, ja que per als oients era molt interessant que poguessin entendre la lletra dels textos recitats i/o cantats.

S’escull l’orador i els músics.

Funcionament de la festa

El programa variava segons el lloc on s’efectuava la cerimònia (grans/mitjanes/petites ciutats, pobles...) i també segons els gustos dels organitzadors. Depenent, doncs, de les possibilitats i preferències, el tarannà de la festa adquiria unes o altres característiques. Només pel que fa a la música ja es poden constatar diferències. Presento dos tipus de programes, on gairebé només varia l’oferta musical i, més endavant, faig una descripció més minuciosa d’una possible *Jugendweihe*.

Programa amb música de cambra i solistes

1. Händel: Concerto grosso
2. Entrada dels joves que faran la *Jugendweihe* a la sala (acompanyament musical)
3. Bach: Preludi i fuga en sol menor
4. Xerrada de benvinguda
5. Al·locució
6. Promesa

---

⁴⁷¹ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 8.

⁴⁷² Zentralhaus für der DDR (1987): “Jugendweihe feiern in Familie und Gemeinschaft”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig, p. 9.

7. Mozart: Quintet KV 583
8. Repartiment del llibre d'obsequi i dels documents de participació i promesa
9. Bach: Concert de Brandenburg en Fa Major (tercera part)
10. *Geleitspruch*⁴⁷³ (lema)
11. Cantada conjunta: a) *Weltjugendlied* (cançó dels joves del món);
b) *Himne nacional* (a partir del 1968 es deixa de cantar l'himne i es toca sense text, perquè aquest darrer proclama la Unitat d'Alemanya, esperança que la RDA amb el temps havia anat perdent)

Programa amb orquestra de vent i cor

1. A Asriel: "la nostra cançó ha de sonar clara", Forest/W.
Dehmel: "dóna un nova raó per una nova vida"
2. Entrada dels joves que faran la *Jugendweihe* a la sala (acompanyament musical)
3. J. Werzlau: Marxa de l'amistat
4. Xerrada de salutació
5. Al·locució
6. Promesa
7. H. Dörffel: *Friedensfanfare* (toc de clarinet de la pau)
8. Repartiment del llibre d'obsequi i dels documents de participació i promesa
9. Behrend-Barthel: "Sobre Alemanya"
10. *Geleitspruch*
11. Cantada conjunta: a) *Weltjugendlied* (cançó dels joves del món)
b) *Himne nacional*⁴⁷⁴

Tal com exposava i recomanava el CCJ, i per evidenciar que la cerimònia anava dirigida als adolescents de 14 anys i no a altres persones, estava prescrit que només s'aplaudia quan els joves, un cop a la tribuna, després de la promesa i després d'haver rebuts els certificats i llibres corresponents, saludaven:

"L'aplaudiment (...) romp la uniformitat festiva de la celebració i li dóna un caràcter d'acte cultural normal, del qual la Jugendweihe se n'ha de distingir... Per això i

---

⁴⁷³ En aquest cas era normalment una cita d'un personatge conegut (Goethe, Einstein, Brecht...), que tenia per missió "acompanyar" els individus al llarg de la seva vida.

⁴⁷⁴ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 125.

tenint en compte que els joves i només els joves han de ser aplaudits, s'expressa d'aquesta manera que l'acte és la celebració de la joventut."⁴⁷⁵

Descripció del transcurs d'una Jugendweihe

Els convidats i joves van arribant de mica en mica a una avantsala. Tots van molt mudats, amb vestimentes festives, ja primaverals. Molts dels participants a la celebració estrenen el primer vestit "d'adult" (els nois, americana, corbata, etc.; les noies, vestit o vestit-jaqueta, a part que moltes noies anaven a la pentinadora per primera vegada i es feien fer una permanent o algun altre pentinat que consideraven de dona). La gent fa petar la xerrada per grups, normalment per nuclis familiars fins que, en un moment concret, s'obre la porta de la sala on ha de tenir lloc l'acte. Els convidats, sense els joves, van prenent posició acompanyats d'acords musicals de fons. Els llums encara són encesos. Quan tothom ja està situat, la música que s'entona canvia: és més alegre i el volum és més alt. Apareixen els joves pels laterals de la sala. Els convidats s'aixequen i aplaudeixen l'entrada dels "protagonistes" de l'acte. Els nois i les noies van desfilant davant els familiars fins a situar-se a la primera fila de la sala, on ja tenen el seient reservat. A continuació se segueixen els passos següents:

Un quartet de música toca una estona i, després, es recita algun text literari.

El discurs té una durada aproximada de 15 minuts. Es posa l'accent en el fet que els joves deixen definitivament la infantesa darrere seu, es comenta el que els espera, a partir d'aleshores, el que l'Estat i la família n'esperen i les responsabilitats que comporta aquest canvi d'estatus dins la societat. El discurs es refereix directament a la Promesa i té la finalitat d'explicar-ne el significat als joves i als pares mitjançant comentaris d'experiències personals relacionades, també, amb esdeveniments contemporanis, ja siguin socials, ja siguin polítics. Els entrevistats no recordaven gaire què se'ls digué en aquest moment, però tots tenien molt clar que aquestes paraules tenien un caràcter marcadament polític.

La Promesa. Els joves són cridats de quatre en quatre o de cinc en cinc a la tribuna i prometen la seva lleialtat envers l'Estat Socialista.⁴⁷⁶ Escoltaven el que se'ls llegia, en

---

⁴⁷⁵ Arnold, A., (1961): *Die Jugendweihe in der DDR. Materialsammlung*. Ed. Deutscher Zentralverlag, Berlín.

⁴⁷⁶ La diversitat de formes que va anar adoptant la promesa ja ha estat comentada.

acabat tots alhora entonaven el: “Sí, ho prometem”, tal com havien estat assajat el vespre anterior).⁴⁷⁷

Sona l'Himne Nacional.

L'orador felicita els joves pel canvi vital i per la promesa que acaben de fer. Els dona un document en el qual hi ha escrit tot el text de la Promesa, el nom de cada participant, la data de la celebració i la signatura dels funcionaris encarregats de l'acte. Després, els *Pioniere* lliuren als nois i les noies un ram de flors a cada un i, posteriorment, aquests darrers reben un llibre el nom i el contingut del qual ja s'ha explicat anteriorment.

Un dels joves dirigeix unes paraules de regreïament a tot el públic.⁴⁷⁸

Torna a sonar la música (p. ex. Händel, amb orquestra i cor), es recita *Sigueu conscients* de J. R. Becher (escriptor de renom de la RDA). Acte seguit un pianista i un cantant toquen *Nosaltres canviem el món*. Finalment es recita una poesia de L. Fürnber, *Tu ja tens un fi davant els teus ulls*.

Amb els acords, novament, de l'Himne Nacional, els joves abandonen la sala. Poc després, un cop són fora, surten la resta dels presents. Al saló d'entrada, la família es reuneix amb el seu noi o la seva noia i, un per un, el/la van felicitant. Sembla que aquest era el moment de fer els obsequis, però això depenia de cada família. Als fullets no s'especificava i els entrevistats no han comentat el moment de la jornada en la qual es feia el lliurement.

Als textos del Règim s'hi arriba a puntualitzar els tipus de presents més pertinents per a aquesta ocasió.

“Què han de regalar els convidats? Els pares hi han de pensar i tenir en compte que amb els obsequis també s'ajuda a formar una persona, alhora que no es pot oblidar les necessitats i inclinacions del jove. No obstant això, ells poden –mitjançant els regals– despertar noves inquietuds i interessos al jove i desviar una mica les seves aspiracions.”⁴⁷⁹

---

⁴⁷⁷ Un terç dels entrevistats aproximadament han comentat que en fer la promesa feien un joc de paraules que passava gairebé desapercebut. En comptes de dir “Ja, das geloben wir” (Sí, ho prometem), deien “Ja das glauben wir” (Sí, ens ho creiem).

⁴⁷⁸ Normalment era un dels joves que seguien millor el curs i, si podia ser, a qui agradés fer teatre.

⁴⁷⁹ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 24.

En el mateix fullet es donen alguns exemples de regals susceptibles de fer, ensems que es recomana plantejar-se, prèviament, la pregunta següent:

“Ajuda el meu regal al continu desenvolupament del jove i satisfà el seu valuós interès? Desenvolupa inclinacions plenes de sentit?”.⁴⁸⁰

En darrer lloc, els responsables d'escriure els fullets encara argumenten que els pares i familiars en general, en fer el regal, no es deixin endur per la tendència de pensar que, com més car sigui l'obsequi, millor, ja que ells consideren que el regal només és un mitjà per aconseguir un fi: “promoure ciutadans socialistes conscients”.⁴⁸¹

Festa familiar

Hi havia qui celebrava la festa familiar a casa amb els membres estrictament de la família nuclear, amb els avis i els amics més propers. Tanmateix, era usual que tots els nois i les noies d'una classe, juntament amb els familiars respectius, haguessin llogat un restaurant o un hotel i que conjuntament festegessin la *Jugendweihe*. A vegades, fins i tot, eren les dues o tres classes de vuitè d'una escola les que es reunien al restaurant. Com que per mobilitzar tanta gent –es podia arribar a ratllar i fins sobrepassar la xifra de 500 persones– calia tenir-ho tot notòriament preparat, els pares dels joves es trobaven a la tardor per fer els primers plans sobre com, on, quan, etc. s'havia de desenvolupar la festa familiar que tindria lloc amb l'arribada de la primavera. Calculaven el pressupost, feien la llista de convidats, preveïen l'allotjament en els casos que fes falta, pensaven com serien, qui faria i quan s'enviarien les invitacions.

En alguns indrets, bàsicament en poblets o llogarrets de pocs habitants, era força habitual que la *Jugendweihe* fos festejada per tota la comunitat. La família es reunia un parell d'hores a la tarda en un cercle reduït; però per sopar i durant el vespre es trobaven tots els residents de l'indret: per a cada família hi havia unes places reservades, es feia un banquet. Hi havia un programa cultural preestablert: música, dansa i tot el que en funció de les ganes i el pressupost s'hagués preparat.

---

⁴⁸⁰ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 25.

⁴⁸¹ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 25.

Als textos publicats pel Règim a fi de descriure la significació, el desenvolupament i el funcionament del ritual, es recalca –ara i adés– que la festa familiar ha de correspondre's amb l'oficial, és a dir, que han de tenir el mateix “esperit”. Malgrat això, afegixen que “cada família arribarà a una concepció diferent de com es fa, de tal manera que el participant a la *Jugendweihe* pugui percebre: aquest és el meu dia! El dia és important per a mi! Ells m'ho mostren”.⁴⁸²

No hi ha dubte que la festa familiar era alegre, desenfadada i orientada, fonamentalment, als joves. En aquest sentit, els ideòlegs del ritual aconsellaven el següent:

*“Els parents i els seus convidats han d'emprar la tarda, sobretot, per parlar amb els joves sobre ells, els seus amics, els seus hobbies, el seu rendiment escolar, els seus professors, sí, i, per què no?, sobre els seus plans de futur, sobre la seva opinió dels temes importants interessants del dia de política, de ciència i d'art, sobre el darrer llibre que ell o ella ha llegit, sobre els temes importants que hi ha.”*⁴⁸³

Finalment, també recomanaven als familiars que fessin parlar els joves de com havien viscut la cerimònia del matí i, bo i fullejant la Constitució, que discutissin sobre algun article que tractés dels drets i els deures de la jove generació davant la societat.

Malgrat la seriositat dels temes sobre els quals es parlava, els ideòlegs del ritual aconsellaven que algú toqués música popular o de primavera, que altres fessin recitacions, cantades, lectures de versos o expliquessin alguna petita anècdota de la fàbrica o de l'empresa. Tot plegat es feia amb la finalitat d'amanir la jornada amb una atmosfera alegre i jovial.

L'opció d'ajuntar-se diverses famílies per festejar conjuntament la cerimònia es prenia perquè comportava força avantatges, que es podrien resumir en els punts següents:

Garantir que els joves continuï n essent el centre de la festa i que aquests satisfacin les seves aspiracions amb els seus semblants (col·legues de *Jugendweihe*) bo i ampliant l'espai de joc i de vivències.

---

⁴⁸² “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 22.

⁴⁸³ “Offen steht das Tor des Lebens”... Obra citada, p. 22.

Celebrar la festa juntament amb d'altres famílies “proporciona un gran alleujament als pares i, sobretot, a la mare, que no ha d'estar-se dies cuinant o bé fent pastissos. A més, permet que a les famílies els surti més bé de preu”.⁴⁸⁴

El nivell cultural de la celebració en el seu conjunt és més ric i més elevat.

Per motius d'espai moltes famílies han d'anar a un restaurant, la qual cosa permet que hi hagi més joventut que estigui en les mateixes condicions i, a més, es pot demanar al restaurant que, aquell dia, tinguin tot el local per a ells.⁴⁸⁵

PROPOSTA DE PROGRAMA D'UNA FESTA FAMILIAR

És recomanable que, per tal que tot funcioni el màxim de bé i que la gent no s'avorreixi en cap moment, es convidi o es llogui una persona que sigui més o menys “animadora de la jornada” que contribueixi a recalcar la significació del dia i que, de tant en tant, empri el micròfon per no deixar que els ànims decaiguin. Com a distracció “educativa”, pot fer preguntes en veu alta a participants de la *Jugendweihe* o a d'altres convidats a fi que aquests exposin les seves vivències particulars del dia davant els altres presents. Per als més menuts s'ha d'haver previst algun tipus d'activitat especial; d'aquesta manera els pares s'asseguren que els infants es diverteixen i estan ben atesos i que ells es poden concentrar més en l'acte.

La proposta de com es podia celebrar una festa familiar de la *Jugendweihe* és, tenint en compte el que s'acaba d'esmentar, la següent:

1. Dinar: després d'haver celebrat la cerimònia, els convidats anaven al restaurant o lloc reservat per a la festa familiar i, com que entre una cosa i altra ja s'havia fet migdia, s'asseien a taula i dinaven.
2. Passejada: a la tarda, just després de dinar, es feia un tomb per algun indret que cridés especialment l'atenció del jove. Una de les entrevistades explicà que ella i els seus familiars van fer una passejada amb vaixell pel riu Spree (un dels que creua Berlín).
3. Tornant de la passejada, els presents acostumaven a asseure's, prendre el cafè i fer petar la xerrada.

---

⁴⁸⁴ “Offen steht das Tor des Lebens”...Obra citada, p. 28.

⁴⁸⁵ Els restaurants no estaven sotmesos a la llei del lliure mercat, per tant, no calia patir si no s'omplia el local.

4. Sopar: seguint la tradició alemanya, el sopar, com el dinar, es feia bastant més d'hora del que acostumem a fer a Catalunya. Normalment, aquest àpat sol ser fred: hi ha diversos tipus de pa per escollir i ingredients per acompanyar-lo, com ara una gran varietat de formatges, etc.
5. Programa: els restaurants, els hotels o les cases de cultura ja tenien la mà trencada en aquest tipus de celebracions. Per això, tenien contractat un equip de pallassos, animadors, mags o equilibristes per distreure els convidats durant una bona estona.
6. Ball: més cap al tard, s'obrien dues sales de ball. L'una era pensada per als joves (la música i la decoració acostumava a ser de discoteca); l'altra sala era destinada als altres convidats de més edat (el volum de la música hi acostumava a ser una mica més baix per tal que els pares i parents poguessin parlar i, a més, la música era més melòdica). Ambdues sales estaven obertes a tothom, de manera que els uns i els altres es poguessin visitar mútuament.
7. Final de la festa: pels volts de les deu del vespre tots els convidats anaven desfilant cap a casa, ja que l'endemà era dia laborable.
8. A casa: els membres de la família acostumaven a asseure's còmodament i, davant d'un got de vi, es conversava sobre com s'havia percebut el dia i es posaven en comú les diferents opinions i sensacions (aquesta és, si més no la situació per la qual el govern apostava).
9. La festa familiar acabava essent per a molts joves un moment i lloc d'esbarjo una mica "desenfrenat", ja que, per bé que l'alcohol estava prohibit als menors de 16 anys, molts dels joves que havien fet al matí la *Jugendweihe* agafaven a la tarda la primera borratxera i/o fumaven els primers cigarrets, sense que els pares hi tinguessin res en contra.

PERCEPCIÓ INDIVIDUAL

És molt difícil definir quina era la significació que cada membre de la societat atorgà a la *Jugendweihe* ja que, de ben segur, es donaren tants significats, interpretacions i percepcions com gent hi havia a la RDA que l'havia celebrada. Per aquest motiu, el que es pretén aquí no és tant fer una recopilació exhaustiva de totes les maneres amb què es concebé el ritual, sinó mostrar els aspectes més valorats en general i constatar fins a quin punt les definicions del ritu exposades pels representants del Règim impregnaren realment els ciutadans.

El plantejament amb què he efectuat la present investigació, juntament amb la metodologia que consegüentment he emprat, no permeten que l'apartat de "percepció" de la

Jugendweihe sigui tractat amb els mateixos matisos, replecs i profunditat que l'exposició sistemàtica de la manera aplicada pel Sistema a fi d'introduir i expandir la celebració, ja que les entrevistes realitzades –per bé que han estat indispensables per abordar la recerca– no tenen ni la uniformitat ni la representativitat suficient perquè el resultat del seu tractament pugui equiparar-se a l'extret del dels textos d'arxiu, llibres, documents, etc.

A l'apartat anterior, on es comenten no solament les pretensions del govern respecte del ritual, sinó també l'organització i el funcionament d'aquest, s'ha vist que –ja abans de l'inici del curs escolar i fins el dia primaveral escollit per a la *Jugendweihe*– s'enunciaven una sèrie d'activitats per donar a conèixer la cerimònia o bé subratllar-la, per proveir-la d'un context molt més festiu i atractiu, etc. Tots aquests dispositius desplegats des de dalt mitjançant el Comitè Central de la *Jugendweihe* semblen no haver impressionat gaire la població: cap dels entrevistats ha parlat del període de propaganda d'abans de la inscripció. Com a molt, s'ha esmentat –i només d'esquitllada– la “campanya publicitària” referent als models de roba que hi havia a disposició al mercat. Aquesta durava dos o tres mesos i es feia entre finals d'hivern i la primavera. Atesa la precarietat en què es vivia després de la Guerra i al no assentament del ritual fins a finals dels anys 50, no es pot parlar d'una normalització d'aquestes campanyes fins a mitjan anys 60, quan ja eren pocs els que es qüestionaven l'existència de la *Jugendweihe*.

Percepció general de la totalitat del ritu (període liminar, preparació, ritu, festa familiar)

Percebuda com a obligació o com a celebració que formava part de la vida quotidiana, feta per fills de membres convençuts i vinculats amb el Partit o pels fills de persones molt creients, sembla que a ningú li passà per alt la voluntat del Règim que la *Jugendweihe* fos un ritu d'iniciació ensems que d'adoctrinament. En preguntar als entrevistats “Què creus que pretenia el CCJ amb la cerimònia i la seva preparació?” tothom ha respost el mateix per bé que cadascú ho ha fet de la seva manera i amb el seu estil: celebrar el fet de “fer-se adult” mostrant als joves els principis de la societat socialista en la qual vivien. Tot i que la cita no sigui literal, voldria destacar que reproduïx els dos eixos bàsics que comunament s'apuntaven. El que varia és el significat que cadascú li atorgà: els uns perceberen certament la celebració com a principi d'una nova etapa, els altres afirmaren que la vida porta ja en ella mateixa els canvis i que és aquesta i el seu pas el que van determinant les etapes i no els rituals.

Per obtenir una resposta més exhaustiva i ajustada a la realitat dels mateixos individus, seria molt interessant fer una anàlisi més aprofundida sobre el paper i el funcionament de la memòria i de l'alternació. Processos, ambdós, que afecten tots els entrevistats, ja que es parla d'un temps passat i d'un temps situat dins d'unes altres coordenades d'orientació, és a dir, d'un altre sistema polític-econòmic-social. Hi ha qui ha comentat: "Sí, aquell dia vaig tenir la sensació d'haver crescut un parell de centímetres, d'haver canviat i de ser percebut/da pels altres d'una manera diferent". Més endavant afegia: "És clar que això era una bestiesa perquè era impossible, i les coses no es transformen així d'un dia per l'altre". Altres afirmaren haver donat molta importància al fet de convertir-se en adult i de poder beure alcohol... però asseguraren no haver tingut la sensació de ser més grans ni que res hagués canviat dins seu o al seu voltant... Uns darrers em comentaren que se sentiren realment més adults el dia que van rebre el passaport o bé el dia d'entrada a l'institut (a partir del 1959 es feia amb 16 anys), que no pas amb la celebració de la *Jugendweihe*. Per tant, la percepció de ritu de pas es produí per aquests darrers joves en un altre moment de la vida, amb independència del que es digués oficialment.

És interessant d'aturar-se en un comentari fet per més d'un individu: "Als 14 anys tothom celebrava una cosa o altra, si no es feia la *Konfirmation*, llavors es festejava la *Jugendweihe*; es feia estrany pensar que algú es pogués quedar sense festa". En altres casos (el bateig, per exemple) no hi havia creada la necessitat social d'una cerimònia especial, ja que la no celebració no comportava ni sorpresa ni sentiment d'haver-se perdut quelcom imprescindible. Ara bé, a Alemanya i pels volts dels 14 anys era evident que l'individu havia de festejar d'una manera o altra l'entrada a l'edat adulta. El cas més frapant, si més no per mi, ha estat el d'una noia provinent d'una família d'esquerres que no havia estat batejada i que volia fer la *Jugendweihe*. El Règim li ho prohibí, atès que els seus pares feia dos anys que havien sol·licitat el permís per abandonar el país (eren comunistes, però no pro-SED). Davant la impossibilitat de fer la cerimònia socialista, que és la que li hauria tocat fer per "convicció" i per ganes, féu la *Konfirmation* per no quedar-se sense ritual.

Continuant amb la recitació del que el CCJ anomenà *Jugendweihejahr*, és curiós que cap dels entrevistats (ni tan sols les tres professores que s'encarregaren d'organitzar el ritual, ni els pastors protestants que estaven tan a l'aguait de tot el que feia el Règim per "copiar" i/o "substituir" la seva *Konfirmation*) no ha esmentat la presència d'una festa d'inauguració del curs de preparació, com tampoc s'ha parlat de la pre-festa. Com a molt s'ha comentat que el dia abans havien estat assajant els passos de la cerimònia.

Els adolescents tampoc no atorgaren gaire importància al llibre d'obsequi. Una persona apolítica comenta que no havia llegit el llibre però que li havia estat de gran utilitat perquè cada vegada que els seus fills necessitaven fotos o esquemes per a l'escola ho treien d'allà, de manera que el volum anà quedant retallat per tots costats. Només hi ha tres persones que han afirmat haver llegit totalment o parcialment el llibre. Curiosament, cadascú per un interès i posicionament radicalment diferent, la qual cosa em porta a pensar que l'ús que es feia del llibre depenia més del caràcter de la persona i de la relació que tinguessin amb la lectura que no pas del posicionament personal o del dels pares davant el Règim. Un individu membre de base de l'església protestant que no estava d'acord amb el govern del SED afirma haver llegit el volum per buscar-hi totes les contradiccions i els aspectes crítics que per ell hi havia entre aquelles pàgines: "Vaig subratllar totes les frases que em repugnaven o bé que em semblaven ridícules i en parlarem amb els meus pares". L'altra persona que es prengué la molèstia de fer la lectura va ser una noia que, en veure el títol (rebé la darrera versió, *Del sentit de la nostra vida*), pensà que allà hi trobaria la "pedra filosofal", el "sentit de la vida". Comenta que es va sentir frustrada perquè, segons ella, no hi era, no li havien respost la "gran pregunta existencial". La darrera persona, filla d'un membre de l'STASTI (Servei Secret de l'Alemanya de l'Est), es mostrà molt interessada pel llibre, de la mateixa manera que ho feia per tants i tants altres volums i coses, "a mi em costava poc interessar-me per alguna cosa, tot ho trobava atractiu, potser per això vaig estudiar Ciència de la Cultura". Per tant, no sembla haver-hi gaire relació entre la convicció i el compromís del seu pare envers el Règim i la lectura del llibre per part de la filla.

QUÈ FOREN LES JUGENDSTUNDEN PER ALS JOVES?

Per la gran majoria dels entrevistats les sessions de preparació foren complements d'hores de classe: les unes més avorrides que les altres i, en els casos de les visites, per exemple a una empresa, a un vaixell, a uns caçadors (foren oportunitats "úniques" per veure de prop motors, produccions, parlar amb soldats, saber com es caçava...) el que era esperonador per un podia ser interminable per un altre. Per exemple, els que es manifestaven més "ecologistes" no els agradava veure la caça o les fàbriques d'armaments... Els que els agradaven més les qüestions tècniques gaudien en veure motors ja fos de tancs, ja fos d'electrodomèstics... En general, els nois s'apassionaven més per aquestes darreres opcions, mentre que les noies preferien veure el funcionament normal d'una empresa o, en el cas que fos possible, "desfilades de modes".

Quan es parla de les xerrades que tenien lloc a la mateixa escola molts dels “neòfits” ho trobaven avorrit. Comenten que, en el fons, no feien res de diferent que a les ja esmentades “classes d’adoctrinament” (del curs normal) i que el rerefons polític-ideològic era com “un disc ratllat” que anava sonant com un baix continu a qualsevol indret. Els uns ja no en feien cas i els altres escoltaven amb actitud crítica.

Les visites als camps de concentració és potser el tema més controvertit de tots: els uns ho trobaren interessant: “És quelcom que s’ha de fer i s’havia de fer. Cal conèixer-ho”. Per d’altres, però, va ser com un malson: “M’obligaren a anar-hi, a veure una pel·lícula sobre l’exterminació de jueus. Jo volia marxar, però no em deixaren. Durant moltes nits no vaig poder dormir i em despertava suant... No dic que no s’hagi de conèixer la història, però obligar a fer aquesta visita és inhumà! No tothom ho pot aguantar bé”.

El que sembla haver estat el millor de tot d’aquestes sessions fou el viatge que les culminava. Durava tres, quatre, màxim cinc dies, i afavoria la germanor; era la primera vegada que els joves sortien junts, sense la presència dels pares, de manera que per ells i elles no era gaire important on anaven: alguns sortiren de la RDA i s’arribaren fins a Praga o algun poble o ciutat de Polònia, però la majoria feren un viatge a una altra població del propi país. Els que vivien en pobles o ciutats mitjanes normalment anaven a Berlín.

Els qui no van viure les *Jugendstunden* com a obligació, les varen entendre com una ocasió per estar amb els companys de classe. Tenien molt arrelat el sentiment de companyonia i el fet d’estar junts –ni que fos per escoltar una conferència– els agradava perquè era una manera de mantenir i enriquir la xarxa d’amistats (es passaven paperets d’amagat dels professors i dels conferenciants). Tot i això, se sentien incòmodes i pensaven més en les contradiccions del que se’ls deia i del que veien.

COM PERCEBEREN LA JUGENDWEIHE LA MAJORIA DELS PARTICIPANTS?

La percepció que tingueren de la *Jugendweihe* les persones que la varen fer difereix segons els universos simbòlics particulars i segons el caràcter de cadascú. Això no obstant, hi ha aspectes de la manera de viure la cerimònia que s’estengueren a la gran majoria de la població amb independència de les creences i el posicionament de cadascú davant el Règim. El mínim comú múltiple perceptiu de la celebració és més de caire emotiu i sentimental que no pas ideològic. El ritual fou per a una gran majoria:

Una bona ocasió per obtenir regals i diners. A les classes, després del dia de la *Jugendweihe*, els adolescents competien entre ells per veure qui havia obtingut el millor regal o a qui havien donat més diners. L'obsequi més habitual era un sobre amb diners: "És difícil saber què regalar a un adolescent i el que segur que li fa gràcia és massa car". Així, donar diners (cadascú segons possibilitats, voluntat i relació amb el "neòfit") era una sortida satisfactòria per ambdues parts perquè el jove feia una cosa o una altra depenent de la quantitat total obtinguda (hi havia qui es comprava una ràdio, qui adquiria una motocicleta o bé qui anava de viatge, entre moltes d'altres opcions). Als adolescents que rebien directament l'obsequi se'ls lliuraven objectes semblants, si no iguals, als ja citats: la motocicleta era el gran clàssic per tothom qui s'ho podia permetre; d'altres aconseguien un aparell per escoltar cassetes, un rellotge o llibres. Als joves conscients que provenien de famílies modestes semblava no importar-los gaire ni la competència que hi havia a la classe ni el fet de sentir-se especialment desgraciats (o, si més no, és el record que avui els ha quedat). Acceptaven els "límits materials" del seu nucli. Per ells obtenir una certa quantitat de diner (ni que fos poca en comparació amb la d'altres) ja era prou valuós.

Una mena de "posada de llarg"

El fet de vestir-se per primera vegada com a adults era, per a molts, una experiència excitant, tant per als nois (emocionats amb la seva primera americana i corbata), com per a les noies, que tenien més possibilitats per entretenir-s'hi gràcies als complements: fer-se la permanent, maquillar-se, posar-se talons (i assajar de no caure), etc. Quan passà el període de més escassetat a la RDA i s'hagué implantat del tot la *Jugendweihe*, també el Règim col·laborà a facilitar roba i altre tipus d'indumentària. Fins llavors, moltes mares havien hagut de cosir els vestits dels seus fills i/o filles (per manca de diners o per manca de roba adequada). A partir de la meitat dels anys 60, i a les ciutats mitjanes o grans, hi havia botigues que dedicaven els darrers mesos d'hivern i els primers de la primavera a lluir als aparadors amb la roba per als nois i les noies. Una entrevistada comenta: "Tothom volia ser molt original, anar molt elegant, ben vestit i, el dia de la cerimònia, t'adonaves que tots portàvem si fa no fa el mateix". Unes tres quartes parts dels entrevistats comenten haver dedicat hores i hores a parlar d'aquest tema ja fos amb la mare i el pare, ja fos amb els amics. La part dels entrevistats que no s'entusiasma amb "la disfressa" (tal com ho han anomenat molts) fou la dels que no donaven a l'acte la transcendència que el Règim volia que s'hi atorgués: els uns el veien amb certa indiferència i els altres el visqueren com a obligació (la major part d'aquests darrers feren també la *Konfirmation* i, en aquest ritu, sí que s'hi esmerçaren, car per ells fou el vàlid).

Una festa familiar

Els membres de la família o els amics que no podien assistir a l'acte per raons d'espai ho feien després al restaurant o al lloc de l'àpat. Sembla que de trobades d'aquest tipus no n'hi havia gaires a la vida i, per aquest motiu, fins i tot gent que eren reticents al Règim aprofitaven l'avinentesa per veure els avis, els oncles, és a dir, reunir la família. A més, el govern permetia –en aquesta ocasió– que els parents de l'oest passessin la frontera (amb els permisos necessaris, és clar). I, això ja era extraordinari! Per tant, la festa familiar, independentment d'allò que la fes possible, ja era un esdeveniment per ella mateixa, la qual cosa recorda pràcticament tothom amb un ample somriure a la boca.

Una manera de ser el centre d'atenció

Els joves se sentien, al llarg de tot el dia, el centre de la cerimònia, primer, i de la família, després. L'explicació d'un entrevistat era la següent: “Has de tenir en compte que en una societat en què l'individu no hi té un lloc gens marcat, perquè tot és col·lectiu, el fet de sentir cridar el teu nom en una sala plena de gent i pujar a la tribuna és tota una sensació molt emocionant”.

Una manera d'estrenar-se amb l'alcohol

La meitat dels entrevistats han posat èmfasi en el fet que aquell dia era el primer que “oficialment” podien beure alcohol (i alguns fumar i tot). I, no solament és que poguessin beure, sinó que quan a la tarda/vespre anaven de casa en casa a donar les gràcies pels regals i felicitacions les famílies els saludaven, els parlaven que ja eren grans i els donaven una o altra beguda alcohòlica. “Ja et pots imaginar que més d'un acabava ‘fent esses’ o, fins i tot, vomitant pel carrer”, comenta un entrevistat.

A banda dels aspectes perceptius més o menys comuns a tothom, hi havia grans diferències de posicionament davant el ritual segons la cosmovisió personal/familiar de partida. Per exemplificar-ho i comentar-ho a grans trets podem observar els dos grans pols oposats respecte d'aquesta qüestió. D'una banda, hi havia els adolescents, els pares dels quals eren molt creients (pastors protestants, en la seva majoria). Aquestes persones –membres d'una societat que percebien com a enemiga o dictatorial i totalitària– es negaven a deixar que els seus fills participessin en el que el govern establia com a “ritu d'iniciació socialista”, tot i ser coneixedors de les conseqüències que això podia comportar-los a ells i als seus descendents immediats. D'altra banda, hi havia individus que també eren molt crítics amb el Règim, però que s'autodenominaven ateu, els quals acabaven generalment transigint i cedint perquè els seus fills participessin en la *Jugendweihe*. Aquests darrers visqueren la

preparació del ritual, i el ritual mateix, amb la impaciència d'aquell qui vol haver passat com més aviat millor el mal tràngol. No formularen la promesa, es limitaren a moure els llavis per passar despercebuts i no afillaren gaire les orelles durant l'oració atesa la seva indiferència. Com que es negaren a donar al dia un caràcter festiu, en acabar l'acte socialista es vestiren de carrer: els uns es posaren a mirar la televisió; els altres, a jugar amb companys que es trobaven en la mateixa situació.

Contràriament al que s'esdevenia amb aquestes persones inconformistes, n'hi havia unes altres que eren, com aquell qui diu, incondicionals al Règim. Aquest era el motiu pel qual no percebien ni el Sistema com a dictadura ni la *Jugendweihe* com a obligació. Els joves que es trobaven en aquestes circumstàncies estaven contents amb la cerimònia. En cap cas, asseguren, no es preguntaren per la necessitat de fer la *Jugendweihe*, ja que era el que tocava. Aquestes persones vivien en una atmosfera molt harmònica, la qual cosa els feia molt menys susceptibles a ser crítics, si més no de petits, ja que a l'escola, a casa, a la FDJ, arreu dominaven els mateixos valors, es repetien les mateixes frases i molts no coneixien ni havien tingut contacte amb res més, amb ningú que no fos d'aquest "món" que els envoltava. Aquesta quotidianitat és la que donaven per descomptat, sense haver-se'n de plantejar el sentit. Això els protegia de les possibles contradiccions internes i havien pogut pronunciar el famós: "Sí, ho prometem" tranquil·lament. Fins a quin punt el compromís amb el socialisme era percebut fermament no ho puc asseverar a causa, en gran part, del fenomen d'alternació que tots ells han viscut. De totes maneres: "Parlar de convicció i de consciència a aquesta edat és exagerar una mica el grau de maduresa dels joves", va afirmar un ex-soldat de la frontera que encara avui comenta estar convençut del que era i defensava la RDA.

Entre els dos pols ideològics que acabo de descriure es situava la majoria de la població de l'Alemanya de l'Est: els uns, més crítics; els altres, més submisos. Uns feien la *Jugendweihe*, "perquè tocava", de la mateixa manera que tocava anar a escola sense ni qüestionar-s'ho. Només aquells que per voluntat d'una o altra àvia feren la *Konfirmation* participaren en ambdós rituals, tot i no ser ni creients ni socialistes. S'ho passaven bé a les visites de fàbriques, al cinema o a alguns llocs que trobaven distrets, i percebien les xerrades a l'escola com un avorriment que s'havia de passar amb resignació. S'alegraven dels regals, de la festa familiar i només algun se sentí realment més gran aquell dia. La majoria digueren que l'únic que els havia canviat era que, a partir d'aquell moment, tenien una mica més de llibertat dins la família (podien arribar a casa una mica més tard) i els era

permès anar al cinema sols. Per ells la *Jugendweihe* era una cerimònia primaveral, festiva, sense més rerefons del que tenia qualsevol altre acte.

Uns altres joves lleugerament més crítics, generalment pel seu vincle més o menys fort amb l'església protestant, feien la cerimònia del Règim per estalviar-se problemes amb el Sistema, per no cridar l'atenció i/o per poder accedir a la universitat. Un any després celebraren la *Konfirmation* i així ja havien complert amb l'obligació i amb la convicció. En el cas d'una entrevistada a qui hauria tocat fer la *Jugendweihe* l'any 1956, com que el ritual no estava estès, pogué abstenir-se de fer-lo i celebrar només el ritu cristià protestant, però als seus fills els hagué de recomanar –ella mateixa– que participessin en la celebració socialista. Aquestes darreres eren les persones que se sentien “obligades” a celebrar una cerimònia que per ells no tenia cap sentit ni volien que el tingués. Així és que alguns aprofitaven l'ocasió per reunir la família, però feien “la celebració” veritable l'any següent en confirmar-se. Alguns se sentien tan malament des d'un punt de vista interior que “boicotejaven” amb el silenci pantomímic de la promesa l'adhesió al Règim. Escoltaven amb especial atenció el que es comentava a les xerrades per analitzar-ne la diferència amb la “realitat” o bé amb la seva pròpia creença. No parlaven a la classe ni amb els companys ni amb els amics de les contradiccions doctrinals, dels dubtes. Com a molt ho comentaven als pares. Vivien, en certa manera, entre dos mons: el de casa, que els donava una jerarquia de valors i uns objectius a perseguir, i el de l'exterior, que sovint contradeia el primer (la *Jugendweihe* era un acte més d'aquest “exterior” que se'ls imposava i que els privava de llibertat). El fet de veure, ja des d'infants, que hi havia, pel cap baix, “dues versions de la realitat”, dues cosmovisions diferents, els feia ser molt més crítics envers allò que la majoria donava per descomptat.

**PERVIVÈNCIA DE LA
JUGENDWEIHE I DELS ALTRES
RITUALS**

INTRODUCCIÓ

L'esfondrament del Bloc de l'Est, en general, i el de la República Democràtica Alemanya, en particular, deixa aquest darrer territori en un buit polític considerable que va acompanyat d'una profunda crisi en tots els àmbits: econòmic, polític, social i axiològic. El 9 de novembre del 1989, dia de la tan brusca com inesperada caiguda del Mur, és una data clau per les llàgrimes que féu vessar, pels retrobaments que possibilità, per les estructures que féu trontollar i per tot el sistema que desbancà.

De mica en mica, es van anar fent els traspassos de poders, ressuscitaren noves forces polítiques i d'altres anaren quedant obsoletes. Es van legalitzar tots els moviments socials i els partits polítics que més havien anat pressionant durant els darrers anys del Règim. El primer de desembre, el SED (fins aleshores Partit Únic *de facto*, amb independència del que prescrivien les lleis)⁴⁸⁶ deixa de tenir el seu lloc preeminent en l'esfera política. Abandona la condició de “partit de referència” en contraposició als altres que s'agrupaven sota el distintiu de *Blockparteien* (partits del bloc).⁴⁸⁷ També fou durant aquesta època (1989-90) que els líders polítics se succeïren els uns als altres estrepitosament, com no s'havia esdevingut mai al llarg d'aquests gairebé 40 anys. El període d'incertesa absoluta es va acabar, en termes legals, el 3 d'octubre del 1990 en firmar-se el Tractat de la Reunificació Alemanya. A partir d'aquest moment, deixa d'existir oficialment la República Democràtica Alemanya, de manera que el territori s'annexiona al de la República Federal Alemanya.⁴⁸⁸

Per parlar de pervivència dels ritus descrits al llarg d'aquesta tesi cal situar-se en el nou context econòmic-polític-social suara descrit i, com hem vist, veloçment canviant... però

---

⁴⁸⁶ El SED (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands) era també anomenat *Staatspartei* (Partit de l'Estat).

⁴⁸⁷ Els *Blockparteien*, els partits del bloc, eren quatre: CDU (Christlich-Demokratische Union: Unió democràtica cristiana), LDPD (Liberal-Demokratische Partei Deutschlands: Partit democrata-liberal d'Alemanya), NDPD (National-Demokratische Partei Deutschlands: Partit nacional-democràtic d'Alemanya) i DBD (Demokratische Bauernpartei Deutschlands: Partit democràtic de l'Alemanya dels camperols). El Règim, per aparentar ser més democràtic i plural del que realment era, tenia un sistema de partits designat “sozialistischen Mehrparteiensystem” (Sistema socialista de diferents partits). A la pràctica, però, l'Estat estava constituït i representat únicament pel SED, Partit de l'Estat.

⁴⁸⁸ Actualment, doncs, es parla d'Alemanya per designar el país i quan s'afegeix República Federal és per enunciar el tipus de règim polític pel qual està governat l'esmentat país. Curiosament no es distingeix entre l'antiga i la nova RFA. Aquesta distinció, al meu parer, tindria molt més de sentit que la que es pretén fer amb la RDA, quan aquí no cal. Hom, en comptes de referir-se a la RDA ho fa de “l'antiga RDA”, sense, però, que n'hi hagi hagut mai una segona.

també cal observar el nou context geogràfic (reunificació de les dues Alemanyes). El territori que abans constituï a l'Alemanya de l'Est és ara designat amb el nom de “els nous *Bundesländer*”⁴⁸⁹ (és aquí on ens centrarem per analitzar la modificació i resituació que sofriren els rituals estudiats). Val la pena també distingir els dos territoris del que actualment és un sol país, ja que els individus de cada part foren socialitzats (havien nascut i crescut) amb tot un seguit de valors, objectius, maneres d'entendre els esdeveniments i la pròpia vida absolutament diferents, com també ho eren les expectatives de futur personals i professionals. Les trajectòries que havien seguit, tant les instàncies legitimadores (de dotació de valors i de sentit), com les mateixes cerimònies, eren independents les unes de les altres. Amb la reunificació política, les associacions i institucions socials d'una i altra banda de l'antic Mur hauran de cercar els punts de contacte, les diferències i els matisos.

Ja abans de la caiguda del Mur hi hagué un refluïment del que es podria denominar associacions laiques: els moviments de *Freireligiösen* i de *free thinkers* intentaren ocupar els espais tradicionalment seus, és a dir, els que havien perdut gràcies a l'omnipresència d'un govern dictatorial.

El 1988 es varen legalitzar, de nou, les organitzacions de *Freidenker*. El lliurepensador K. Westendorf⁴⁹⁰ ho atribueix a la inestabilitat social que regnava a l'època a la RDA i a una doble conjuntura: d'una banda, al fet que Honecker i els seus partidaris veieren la possibilitat d'ampliar així la cultura antieclesiàstica en un moment en què l'Església acollia tots els moviments que anaven en contra del Règim. D'una altra banda, es va intuir que aquestes associacions tenien la possibilitat de desenvolupar discussions sobre la societat sense haver de passar pel reconeixement i la batuta del Partit. Sigui com sigui, el mateix òrgan (el *Politbüro*) que uns anys abans havia impedit les *Freidenker* –que des de l'ascens de Hitler al poder (1933) estaven prohibides a la RDA– ara no solament les legalitzava, sinó que n'esperava que li solucionessin part dels problemes que aquest, malgrat disposar del monopoli de la força física, no podia resoldre, o no sabia com resoldre.

---

⁴⁸⁹ Les divisions administratives del territori que havia fet el govern prosoviètic de l'Alemanya de l'Est en *Bezirke* (divisió que durà del 1952 fins el 1990) es modificà per la de *Bundesländer*. En total s'introdueixen cinc *Länder*: Berlín, Brandenburg, Mecklemburg-Pomerània, Saxònia i Saxònia-Anhalt.

⁴⁹⁰ És un individu que després de la desaparició de la RDA s'interessà fervorosament per la cultura relacionada amb la mort (*Trauerkultur*) i que, a resultes d'aquest interès i del temps que li proporcionà el fet de quedar-se sense feina, pogué anar acumulant un gran bagatge sobre aquesta qüestió. És membre d'un departament d'una organització de *Freidenker*. El departament del qual forma part, i que en certa manera funciona una mica independentment de l'organització, és el que es dedica a preparar i oferir enterraments per als *Freidenker*, per als laics no associats ni organitzats i, en definitiva, per tots els qui ho demanen.

Així, amb l'esfondrament de l'Estat i dels seus òrgans desapareixen totes les celebracions que en depenien (fins i tot les que no ens interessaven ara, com per exemple: el dia dels professors, el dia de les víctimes del feixisme, etc.). També fou amb la privatització del capital⁴⁹¹ que van anar esfumant-se les estructures empresarials que havien funcionat fins aleshores, amb tot el que comportava d'organització d'aspectes de la vida social. Els rituals socialistes es van esvair en eclipsar-se el règim que els havia creat, car el seu objectiu era, precisament, el de legitimar aquest darrer i la cosmovisió que volia monopolitzar.

LA NAMENSWEIHE, EL CASAMENT I LES EXÈQUIES

La distinció que hem configurat al llarg de la recerca entre la *Jugendweihe* i els altres rituals, hem de mantenir-la també aquí, ja que la primera ocupava una posició qualitativament diferent respecte dels altres rituals en la societat de l'Alemanya socialista. La cerimònia d'iniciació, com també la seva llarga preparació, va estar sempre gestionada per un comitè específic (pel qual passava més d'un 95% de la població), que depenia directament de l'Estat i que s'encarregava, exclusivament, de la *Jugendweihe*. És per aquest motiu que la mateixa història del ritual és, si més no parcialment, la història del Comitè Central. No comentarem ara fins a quin punt actualment el ritu d'iniciació de la societat actual respon a una voluntat adoctrinadora o educadora ni tampoc analitzarem la interrelació entre el ritual i la cosmovisió que avui dia representa. El que sí que ens interessa és constatar que la cerimònia, lluny de desaparèixer, com molts auguraven, està prenent un impuls cada vegada major i ben inesperat.

Breument, es veurà com –malgrat tot– els rituals estudiats continuen gaudint de presència a Alemanya. Les associacions que els ofereixen tenen dos tipus de procedència: les que foren prohibides durant la RDA (no, però, a l'Alemanya de l'oest) i que es remunten a la

---

⁴⁹¹ En el capítol tres ja s'ha vist que la celebració del casament i de les *Namensweihen* passava, en la gran majoria dels casos, pel departament de *Sozialabteilung* (departament social) de l'empresa on treballaven els celebrants dels rituals. Aquest departament també podia ser anomenat *Kaderabteilung* (departament de personal) i popularment se'l coneixia com a "Abteilung für Freude und Leid" (departament per a alegries i tristesses). Les exèquies, a voltes, també foren canalitzades per l'empresa del difunt (això darrer, però, no era tan habitual, o no es produïa de la mateixa manera a totes les capes de la població).

tradició de moviments humanistes i de lliurepensadors del final del segle XIX, i les associacions que reivindiquen certs aspectes ideològico-socials del socialisme real i/o teòric. La doble procedència d'aquestes associacions marca una línia invisible en l'oferta dels quatre rituals. Cada ritual té, actualment, un mínim de dues organitzacions on es pot portar a terme. No obstant això, el ciutadà del carrer no és gens conscient d'aquesta doble font d'organitzacions, més aviat les posa totes al mateix sac per separar-les, precisament, de qualsevol altra que sigui religiosa.

LA NAMENSWEIHE

Entre el 1989 i el 1992 no es va celebrar cap *Namensweihe*. Han estat associacions de *Freireligiösen*, *Freigeister* o de lliurepensadors les que, o bé per nostàlgia d'un passat que no han viscut (d'abans de la II GM) o bé recordant la possibilitat de la celebració socialista del naixement d'una criatura, optaren per tornar a oferir (després d'un parèntesi de tres anys) la versió laica del "bateig", és a dir, la benvinguda del nadó a la societat que l'acull. A les darreries del 1993, la *Humanistische Verband Deutschlands* (Associació Humanista d'Alemanya HVD) va idear i introduir la celebració de l'esmentat ritu, tot denominant-lo *Namensfeier*⁴⁹² (celebració del nom). L'esmentada entitat no es podia ni es pot permetre el luxe de finançar grans campanyes publicitàries per fer conèixer el ritual. Així és que fan una propaganda molt dirigida⁴⁹³: publiquen una petita quantitat de prospectes que dipositen al *Standesamt* (Registre Civil, allà on –entre altres afers– es registren els nadons) i a l'oficina d'informació del ciutadà (*Bürgerbüro*). Al cap i a la fi, però, es constata que els qui encarreguen la cerimònia són persones que ja coneixien el ritual de l'època de l'Alemanya dels Obrers i Camperols i, amb posterioritat, han buscat el lloc o l'organització que els oferís el ritual.⁴⁹⁴

---

⁴⁹² Aquesta institució és la que es va escarrassant per introduir i estendre el terme de *JugendFEIER* per distingir-lo encara més del ritual d'iniciació socialista. No és d'estranyar, doncs, que també substitueixi en aquest cas el terme *Weihe* (consagració, terme provinent del catolicisme) pel de *Feier* (celebració).

⁴⁹³ El 1999, quan vaig fer l'entrevista a l'encarregada del departament de cultura de la HVD, encara no havien creat la pròpia pàgina web. Actualment, la difusió és molt més impersonal i àmplia, gràcies a la presència d'Internet.

⁴⁹⁴ Els alemanys de l'oest desconeixen, si més no els que no es mouen dins els cercles de lliurepensadors, l'existència de rituals institucionalitzats de benvinguda d'un nadó de forma laica. Així, les persones que no són creients i que, malgrat tot, volen festejar la nascuda de l'infant, organitzen particularment la manera de celebrar-ho. De moment, pel que he vist, s'esdevé com aquí: es convida familiars i amics, es fa algun àpat més o menys formal i, en els casos que és possible, és a dir, si algun dels amics toca algun instrument, hi ha una part musical. Els convidats porten regals (tot i que aquest fet no és ni tan automàtic ni tan estricte com en els casos d'un bateig catòlic a Catalunya) i normalment no hi ha al·locució. Com a molt, amb un parell de frases es dona les gràcies als convidats per la seva presència i es recorda el motiu de congregació.

Des del 1993 fins el febrer del 2001 la *Humanistische Verband* havia celebrat un total de 44 *Namensweihe* (10 de les quals es dugueren a terme l'any 2000), segons comenta en una entrevista l'encarregada del departament cultural d'aquesta organització, amb seu a Berlín. A. Fincke, tanmateix, comenta, en un comunicat, anomenat "Namensweihen beim Humanistischen Verband" que des del 1994 fins el 2002 han tingut lloc unes 50 *Namensweihen* a la capital alemanya.⁴⁹⁵ El que queda clar, malgrat el lleuger ball de xifres, és que la demanda actual del ritual no és quantitativament significativa.

Una altra associació de lliurepensadors, l'hereva del Comitè Central de la *Jugendweihe*, anomenada *Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und Jugendweihe*, va enregistrar un vídeo que portava per títol: "*10 Jahre Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und Jugendweihe e. V.*"⁴⁹⁶ en què es mostra, molt per sobre, el ritual del qual estem parlant. Allí tant aviat se l'anomena *Namensgebung* (literalment donació del nom), com *Namensweihe* (consagració del nom). Enlloc es diu –ni tampoc ho varen esmentar a l'entrevista– des de quan celebren el ritual, quin significat té per ells, etc. De fet, el tema s'enllesteix gairebé exclusivament amb la següent frase: "Se'ns ha acudit darrerament quelcom de ben agradable: la *Namensgebung* o també dit *Namensweihe*, que és una benvinguda festiva per als petits ciutadans del món..." No s'esmenta ni qui introduí la celebració, ni a càrrec de qui va. Tampoc es fa saber que a l'Alemanya de l'Est existia un ritu anomenat, curiosament, *Namensweihe*.

Malgrat tot, el nombre de celebracions de benvinguda als nounats organitzades per aquesta associació és més elevat del que el vídeo ens donava a entendre. Així, les xifres de celebracions de *Namensgebung/-weihe* i de quantitat d'infants que hi passaren són les següents:

---

⁴⁹⁵ <http://www.ekd.de/ezw/publ/ftexte/info0501-02.html>.

⁴⁹⁶ *10 Jahre Interessenvereinigung für humanistische Jugend und Jugendweihe e.V.* [Videocasset VHS]. Berlín: SMR Media-Service Grosser/Neukirchner GbR, 2000.

<i>Socis de l'organització</i>	<i>Participants</i>	<i>Cerimònies</i>	<i>Nombre de socis</i>
Berlín-Brandenburg	-	-	214
Meckelnburg-Vorpommern	237	32	240
Sachsen-Anhalt	33	10	379
Organització saxona	214	52	372
Thüringen	70	25	213
Mansfelder Land	-	-	16
Total	554	119	1.434

FONT: *Elaboració pròpia (dades del 31.07.2000).*

Atès que les institucions actuals que ofereixen la *Namensweihe* no tenen per objectiu “adoctrinar” per a una *Weltanschauung* “tancada”, hom ha vist la necessitat de desplaçar lleugerament l’accent bàsic del ritu. Es deixa de donar la benvinguda a l’infant dins d’una cosmovisió determinada (cristianisme, socialisme, etc.) i s’enuncia que “es dóna la possibilitat als pares de celebrar, en un marc festiu, l’arribada d’un nou ésser humà”. Jürgen Zimmerman de la FDV⁴⁹⁷ continua argüint: “No ens veiem, en aquest aspecte, com una alternativa al bateig. Aquest darrer és un ritual d’acolliment eclesiàstic: la nostra *Namensweihe*, en canvi, és una festa sense rerefons ideològic.” L’associació Deutscher Freidenker-Verband e. V. (Unió de lliurepensadors alemanys DFV) també s’expressa en el mateix sentit: “Amb la *Namensweihe* salutem simbòlicament els infants en tant que membres de la comunitat humana”.⁴⁹⁸ Sense anunciar tampoc cap cosmovisió d’acolliment, els membres de la Humanistische Verband Deutschlands aposten concebre la *Namensweihe* com una presentació de l’infant davant la família i els amics i, sobretot, segons va comunicar l’entrevistada, per establir públicament el padrinatge. Ella exposava: “La *Namensfeier* permet als pares adjudicar padrins als seus infants. Els padrins, en ser escollits a consciència, gaudeixen de la confiança dels pares més enllà de les relacions familiars. Els padrins seran al costat dels pares i dels seus fills davant les petites i grans preocupacions i compartiran els moments feliços de la família. El paper dels padrins és el de ser *Wegleiter*,⁴⁹⁹ és a dir, d’acompanyar els fillols al llarg de la vida i, si convé,

⁴⁹⁷ <http://www.freidenker-m-v.de/namensweihe/nk2001.htm>.

⁴⁹⁸ <http://www.freidenker-mv.de/Namensw.htm>.

⁴⁹⁹ En català no hi ha un mot o terme específic per designar *Wegleiter*. El terme indica la funció que té una persona d’acompanyar espiritualment, en aquest cas el fillol o la fillola al llarg del camí (se sobreentén, la vida).

aconsellar la família dels fillols en els moments difícils.” En el discurs relativament breu que vertebrava la cerimònia preparada per la HDV s’hi dona a conèixer l’obertura de la visió del món des de la qual es parla: “La vida no té altre sentit que el que hom li acabi donant, ja que no hi ha res ni ningú que predetermini la nostra existència, motiu pel qual aquesta tasca recau sobre nosaltres. En conseqüència, cal donar els elements necessaris als infants perquè ells mateixos puguin trobar el propi camí vital. És molt important que l’infant sigui responsable i tingui bon esperit d’autodeterminació personal, per tant, que sigui independent”.

EL CASAMENT

D’un temps ençà, es va incrementant la tendència de les parelles a començar a conviure sense ritualitzar la seva unió. Ara bé, el que no podem fer, ni de bon tros, és atribuir aquest fet a la desaparició de la República Democràtica Alemanya, car el mateix procés és ben estès tant a l’Alemanya de l’oest com s’està estenent a casa nostra.⁵⁰⁰ Tampoc no es pot afirmar que el casament, com a ritual, hagi desaparegut o hagi passat a perdre significació per als qui hi aposten. Com a molt, podríem anotar que el que sí que ha anat canviant al llarg del temps ha estat el que implica personalment i socialment la institució matrimonial i, consegüentment, la familiar. Aquest és un aspecte tangencial a aquesta investigació i, per tant, no me n’ocuparé. El que sí que es pot afegir, a tall d’anècdota, és que a la RDA les taxes de divorcis eren de les més elevades d’Europa.

En desaparèixer la República Democràtica Alemanya també ho fa el casament “socialista”. La població gairebé ni ho notà. Implica això que la gent es deixés de casar, que no donessin importància al fet de contraure matrimoni o que tothom es tornés a casar per l’església? La resposta és ràpida: no. La qüestió rau en el fet que durant l’època del socialisme real el ritual no era preparat per cap organització, comitè o entitat en concret. Els ciutadans ateu o agnòstics de l’ex-Estat dels Obrers i Camperols no han deixat de casar-se per l’església, per la simple raó que no ho havien fet mai. Tots, en tenir el recurs – que per ells era la norma – de celebrar les esposalles al *Standesamt* (Registre Civil), ja tenen la qüestió resolta. Amb el canvi de propietat de les empreses hi hagué reajustaments i redistribucions de personal, d’estructura, etc. El departament social i/o de personal de les

---

⁵⁰⁰ Cal esmentar la tendència recent –que sembla anar prenent més envergadura– de parelles que aposten per la no convivència (només accepten la de les vacances).

empreses estatals (*Sozialabteilung* o *Kaderabteilung*) deixà de tenir com a tasques la de preparar i finançar *Namensweihen* i casaments. La gran diferència entre la cerimònia de casament socialista i l'actual rau en el contingut, no en la forma: el funcionari o funcionària encarregat o encarregada de l'oració de la cerimònia deixa, ara, de mirar els fullets escrits pels membres del Partit de l'Estat i empra els del codi civil de la República Federal Alemanya (codi que passà a servir per al país reunificat). Així, hom continua havent de jurar fidelitat l'un envers l'altre, respecte mutu... però ningú no ha de professar cap acte de fe envers el socialisme, els seus teòrics i l'Estat dels Obrers i Camperols.

Les associacions de *Freireligiösen*, *Freidenken* o humanistes sí que han recuperat la tradició d'abans de la dictadura feixista i ofereixen rituals de casament. Amb tot, la demanda de contraure matrimoni mitjançant aquestes associacions és ínfima. La *Humanistische Verband Deutschlands* dedica certs recursos a preparar ritus d'unió.⁵⁰¹ A la pràctica el que s'esdevé en aquesta entitat s'assembla al que succeï a a les empreses durant els socialisme real existent: tenen un departament a part dedicat únicament al ritual d'iniciació. L'altre departament, el cultural, és el que organitza i gestiona (de fet tot ho porta una sola persona, la qual cosa indica que la quantitat de peticions no és gens elevada) els altres rituals: *Namensweihe* i casaments. Cal destacar, això no obstant, que la qüestió de la mort va per uns altres camins que es tractaran en el proper punt.

La *Humanistische Verband*, doncs, prepara "esposalles humanistes" i les presenta com a alternativa a les protestants o eclesiàstiques. El resultat és, ara com ara, que les parelles que no es volen casar sota la tutela de l'església (sigui la que sigui) troben la necessitat coberta casant-se pel civil, car d'aquesta manera poden organitzar la celebració a la seva mida i, per tant, no han de recórrer a cap organització. Els que s'acullen a aquesta celebració són les parelles homosexuals. Aquestes parelles—si més no en el moment de l'entrevista— no poden oficialitzar el seu enllaç ni pel Registre ni tampoc per cap de les institucions religioses, ja que legalment no són reconegudes, per la qual cosa busquen una entitat que els permeti fer explícita i pública la seva unió. A més, com en el cas de la *Namensfeier*, els que se sotmeten al ritu donen molta importància al document que se'ls lliura, en què es constata que s'ha efectuat l'acte, qui l'ha realitzat i la data. El document no és oficial, però és lliurat per una institució i això és, per a ells i elles, tot un gran reconeixement, que

---

⁵⁰¹ Part de la informació dels recursos dedicats als casaments humanistes (lliures de qualsevol instància religiosa) es pot trobar a www.humanismus.de.

segurament és el major que, ara com ara, poden aspirar a tenir. Sembla, doncs, que només aquells per als quals la societat encara no ha trobat una fórmula per la seva manera de viure, o bé que no accepta la forma de vida per ells escollida, són els que van a buscar en estructures, diferents de les oficials, la manera de ritualitzar els esdeveniments de l'existència que consideren rellevants.

LES EXÈQUIES

W. Kaul aporta unes xifres aproximatives de rituals fúnebres de després de la reunificació:

“(A) les grans ciutats, com ara Hamburg i altres del nord, la participació eclesiàstica a les exèquies ha descendit a menys del 60%. El percentatge mitjà d'exèquies celebrades eclesiàsticament en els Bundesländer de l'oest sobrepassa el 70%. A l'est, en canvi, la mitjana actual és menor al 50%.⁵⁰²”

El procés de secularització de l'Alemanya occidental és més semblant i comparable al que s'esdevingué a la resta de l'Europa no soviètica. Ateses aquestes circumstàncies, s'ha d'entendre que els ciutadans de la RDA no creients, però alhora sense tendències polítiques gaire profundes, no recorreguessin a l'església quan es moria un familiar. És a dir, per ells, a diferència del que pot succeir a la nostra societat, passar per l'església no és la solució més fàcil. Aquest és un dels motius que han permès que proliferessin les cerimònies laiques pensades i organitzades pels lliurepensadors. A més, dels quatre rituals analitzats, el que comporta la mort és el més difícil d'ignorar, ja que –independentment de tota la retòrica, ideologia etc. que s'hi vulgui associar– confronta l'individu d'una manera més directa i punyent amb la vida i la mort. La mort és una de les situacions límit per excel·lència, per la qual cosa comporta, ja de per si, tot una sèrie de moviments de l'ànima que no poden romandre socialment desatesos.

Si el règim socialista havia buscat en les exèquies la manera de recordar i així expandir la pròpia cosmovisió, els moviments i les associacions paganes –sobretot les lliurepensadores– que han anat apareixent després de l'esfondrament de la RDA posen l'accent en el fet de donar, davant aquest tipus de circumstàncies, un suport psicològic a tots els qui, desprovistos d'una religió –en el sentit bergerià del terme–, han d'afrontar la

---

⁵⁰² Kaul, W. (1995): “Sterben, Tod und Trauer und die Freidenker”, a *Freidenker* vol. 54, núm.2. Deutschen Freidenker- Verbandes e.V. Dortmund. p. 52.

desaparició de persones estimades. El posicionament del govern del socialisme real enfront d'aquest ritual ha canviat radicalment respecte del dels lliurepensadors. Els primers oferien –més per convicció doctrinària que no pas social– una “manera digne” d'acomiar el difunt i admetien parcialment la seva impotència i la manca de consol que ells podien donar als afligits. Els lliurepensadors, en canvi, guiats més per la convicció social d'ajuda que no pas per acotar i imposar la seva *Weltanschauung*, es preocupen de crear tota una “cultura” de la mort, de l'aflicció, del patiment i van a oferir-la a les persones que ho necessiten.

El 1989, amb 40 anys de retard respecte de la RFA, es fundà a la República Democràtica Alemanya la *Verband der Freidenker* (VdF) (Unió de lliurepensadors), la qual va trobar entre els seus treballadors un potencial d'individus interessats i preparats per a les oracions fúnebres. El 31 de març del 1990 una quarantena de persones de la VdF crearen la *Fachverband für weltliche Bestattungs- und Trauerkultur e.V*” (Grup especialitzat en exèquies i “cultura del dol” profana) amb l'objectiu de cobrir el “ buit institucional ” del ritual per a les persones que compartien la seva cosmovisió. El contingut de la vida de l'associació reprenia essencialment el contingut de les discussions científiques que havien aparegut, especialment durant els anys seixanta, a cadascuna de les dues Alemanyes sobre la relació que hom havia de tenir envers el fet de morir-se, la mort i el dol. Tot plegat es vinculava i s'interrelacionava amb la visió del món que tenien els lliurepensadors del final de segle XIX. K. Westendorf, membre de l'esmentada associació, va comentar que un dels aspectes en el qual atorguen més rellevància és la personalització del ritual. També és important, segons l'entrevistat, que es comentin les circumstàncies en les quals ha mort el difunt: malaltia, accident, drogodependència,⁵⁰³ suï cidí... Així, el posicionament i el discurs de l'orador adquirirà un o altre to i contingut.

En una publicació interna dels *Freidenker* es pot llegir (referint-se al treball del dol) el següent:

“(É)s un anar-se acostumant a viure amb la pèrdua de l'ésser estimat... A més, per bé que és feina que cada individu ha d'estar disposat a fer per ell mateix, també pot ser ajudat, més o menys dirigit o acompanyat, per individus de l'associació que ja tenen experiència a ajudar altres persones que passen per situacions semblants. És

---

⁵⁰³ Com a anècdota, comenta que una vegada al llarg d'una d'aquestes sessions li digueren que el difunt havia mort de malaltia. En esmentar això al llarg de la cerimònia funerària es va trobar que es feren comentaris *sota voce* i que d'altres mostraven una cara més aviat burleta. Més endavant va saber que la malaltia en qüestió era l'alcoholisme i que tots els presents ho sabien excepte ell, que feia l'oració... “no vull que això em torni a passar”.

precisament durant, però sobretot després de la cerimònia fúnebre, que els afligits poden començar a treballar espiritualment la pèrdua d'un individu proper i anar-se habituant a una situació vital completament nova. Aquest "treball del dol" és indefugible. En cas de ser reprimit, les conseqüències poden actuar contínuament en forma de trastorns de les pròpies forces creatives i alterar el sentiment vital. Cal, doncs, dur a terme aquest treball d'interiorització de l'aflicció. Per aquest motiu l'esmentat "treball", demana sovint un Trauerbegleitung,⁵⁰⁴ un acompanyament del dol.”⁵⁰⁵

En aquest sentit hom no pot limitar-se a la cultura funerària profana per aconseguir la forma digne d'una celebració fúnebre (*Trauerfeier*). Aquesta cerimònia s'hauria de dirigir a estendre la tasca corresponent a "la cultura del dol" (*Trauerkultur*) de manera que estigués en condicions de proporcionar les formes possibles i desitjades d'un bon acompanyament espiritual per als afligits.

L'associació de lliurepensadors alemanys, que tingué una branca dedicada només a la cultura funerària, reuní, des de principis del segle XX, molta energia i temps per tal d'implantar-se no solament com a associació, sinó també com a oferidora d'una determinada *Weltanschauung*. L'organització de *freethinkers* dedicada a la cultura profana de les exèquies i del dol vol potenciar i introduir-se especialment en els afers següents:

- “1. Acumular tanta experiència com sigui possible, sobretot a partir del principi del segle XX, d'allò que pertany a la seva pròpia història.*
- 2. Noves demandes, modificacions de necessitats, formes que es corresponguin a l'època.*
- 3. Pensar lliurement en els éssers humans i la vida.*
- 4. L'associació per la cultura profana de les exèquies i del dol concep, com a prioritària, la seva tasca d'incidir en aquesta esfera per a una cultura humanística.”⁵⁰⁶*

Resumint, en comparació amb la *Namensweihe* i el casament, les exèquies han fet vessar força molts rius de tinta, sobretot a les organitzacions de lliurepensadors. Aquests organitzacions han dedicat i dediquen moltes hores a fer xerrades, cursos de formació, pamflets i assessorament de cara a la preparació de cerimònies fúnebres, però també

---

⁵⁰⁴ *Trauerbegleitung*. En el context emprat implica una presència física d'una o més persones que estiguin disposades a donar suport moral i espiritual als afligits.

⁵⁰⁵ "Sterben, Tod..." Obra citada, p. 51.

⁵⁰⁶ "Sterben, Tod..." Obra citada, p. 52.

moltes altres a qüestions paral·leles que envolten la mort. Estan intentant establir tot una cultura de la mort i de la preparació per al dia final, al mateix temps que es qüestionen aspectes de l'existència actualment problemàtics com ara el suïcida, l'eutanàsia, la malaltia. Sobta també el fet que “la mort” i la malaltia –reglamentats, però força silenciats a la RDA– siguin els elements motor (o si més no un aspecte molt important) del moviment de lliurepensadors.

LA JUGENDWEIHE

Introducció

Hi havia la callada creença que, en desaparèixer la República Democràtica Alemanya, s'esfumaria, també, un dels molts símbols que la constituï en: la *Jugendweihe*. La resposta popular ha estat sorprenent, de manera que el ritual persisteix amb molta més energia, fins i tot, del que secretament uns temien i d'altres desitjaven.

Només han passat onze anys d'ençà que es va signar la reunificació alemanya. I, durant aquest curt període de temps, la *Jugendweihe*, els seus plantejaments, les organitzacions que la fan perviure, etc. tot plegat ha estat molt canviant.

En aquest apartat hem intentat reflectir els viaransys pels quals ha passat el ritual, com també l'estabilitat que –des de fa un parell d'anys– sembla haver adquirit.

Modificacions de la *Jugendweihe* arran del canvi de règim polític

La pervivència del ritual i de les organitzacions que el preparaven tingué el seu punt d'inflexió amb la desaparició de la RDA. En aquest moment, es va tornar a posar sobre la taula el substantiu amb què s'havia de designar. Hom es preguntava si calia mantenir el terme “*Weihe*” (consagració) en un ritu laic. Chowanski i Dreier resumeixen la discussió de la manera següent:

*“El terme “Weihe” té connotacions religioses, per la qual cosa fóra millor renunciar a aquest mot. “Weihe” també ens recorda el Nadal (en alemany Weihnachten), com també l'encens (Weihrauch). Per majoria arribàrem a la conclusió que, això no obstant, ens quedàvem amb la denominació esdevinguda ja tradicional, és a dir, Jugendweihe.”*⁵⁰⁷

---

⁵⁰⁷ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 143.

I, per tal de justificar la decisió que es prengué, els autors del llibre afegeixen:

“(P)er què no hauríem d’organitzar una celebració en la qual els joves declaren la seva predisposició a consagrar la seva vida, el seu treball, els seus esforços a una bona causa humanista?”⁵⁰⁸

Els canvis d’orientació respecte de la *Jugendweihe* (què era i/o havia de ser en tant que ritual) anaven acompanyats de modificacions socials profundes i radicals. No és aquest el lloc ni el moment de detallar-les, però sí d’afegir que el desembre del 1989 la cúpula del Comitè Central de la *Jugendweihe* prengué un fort impuls. Dos membres d’aquest comitè comenten el següent:

“(L)es darreres Jugendweihen es realitzaren a la primavera del 1990.⁵⁰⁹ Foren alliberades de qualsevol “coacció” ideològica i esdevingueren, malgrat tots els problemes, un èxit. Més d’1,4 milions de ciutadans de tot Alemanya foren els nostres convidats a 5.565 celebracions. Això va ser molt més del que podíem esperar i no fou només pel que, per exemple, els diaris s’inventaren: ‘perquè tant els familiars com els regals ja estaven preparats des de feia temps’.”⁵¹⁰

L’inesperat, però benvingut èxit, d’aquesta celebració va ser, per a molts, com una garantia de continuïtat. Chowanski i Dreier comenten amb orgull que: *“El diari Süddeutsche Zeitung constatà amb tota la raó que: ‘la Jugendweihe ha sobreviscut al canvi en tant que festa familiar’.”⁵¹¹*

De mica en mica, s’anava gestant el que era el projecte estatutari de les celebracions de les “noves” *Jugendweihen*, bàsicament amb la intenció de celebrar de manera festiva (en públic i en l’atmosfera familiar) l’entrada dels joves a l’edat adulta. La quantitat d’elements de preparació en els programes es vinculava amb compromisos pedagògics: “Conèixer i desenvolupar representacions vitals ètico-humanístiques; desenvolupar el sentiment de responsabilitat i tracte propi per una societat humana i un medi ambient sa; familiaritzar-se amb els seus drets i deures fonamentals, establerts per la Constitució,⁵¹² i actuar en conseqüència; exercir la tolerància envers les persones que pensen i actuen diferent...; ser intransigent davant concepcions i fenòmens de feixisme, racisme i xenofòbia; l’associació

---

⁵⁰⁸ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 144.

⁵⁰⁹ No és que es celebressin les darreres *Jugendweihen* en general, sinó les que es realitzaren amb l’estructura i el funcionament del govern de la RDA. Foren, per tant, les darreres *Jugendweihen* socialistes.

⁵¹⁰ *Die Jugendweihe...* p. 145.

⁵¹¹ *Die Jugendweihe...* p. 146.

⁵¹² En aquests moments la Constitució que valia encara era la segona de la República Democràtica Alemanya, és a dir, la del 1968. Encara no s’havia fet la reunificació.

contribueix a l'educació per la pau, per la solidaritat i pel respecte als drets humans.”⁵¹³ Era d'aquesta manera que es fonamentava un programa exigent, obert i que, al mateix temps, s'adaptava a les condicions socials tan extremament canviants. Aquest, a més, anava acompanyat d'una modificació del programa de les *Jugendstunden*, del text de la Promesa i del contingut dels llibres d'obsequi. D'aquests darrers se'n tractarà una mica més endavant.

LA PROMESA

La Promesa passà a denominar-se: “La nostra paraula per a la *Jugendweihe*” (“Unser Wort zur Jugendweihe”). El text que se li va atribuir tingué dues versions, la segona de les quals evita els conceptes de “RDA, socialista” o bé “progressista” per emprar, en lloc d'aquests, “llar” o “democràcia i justícia.” Podem observar les petites diferències conceptuals que hi ha entre les dues darreres versions suara esmentades:

PROPOSTES DE REFORMA DE LA PROMESA

“La nostra paraula per a la Jugendweihe”

COMITÈ CENTRAL PER LA JUGENDWEIHE: *Projecte de promesa, tardor 1989 (a: “Jugendweihe”, 35, 1989)*

* *En aquestes hores festives prometem davant les nostres mares i els nostres pares viure honestament i franca i tractar els altres amb tolerància i dignitat.*

* *Els nostres somnis i desitjos vitals només els podem acomplir en la pau; nosaltres la protegirem i procurarem una Terra florida i un medi ambient sa.*

* *Amb coneixements i un bon treball volem ajudar a fer que la nostra República Democràtica Alemanya sigui digne de viure-hi per tots els éssers humans.*

* *Volem aprendre de la rica cultura i història del nostre poble i perpetuar les seves tradicions humanistes, antifeixistes i progressistes.*

* *Mantenim la nostra consciència desperta per la solidaritat i una convivència humana dels pobles.*

COMITÈ CENTRAL PER LA JUGENDWEIHE: *Segona versió, 1990 (a: “Jugendweihe”, 36, 1 i 2, 1990).*

* *En aquestes hores festives prometem viure honestament i franca i tractar les altres persones amb respecte i comprensió.*

---

⁵¹³ *Information Jugendweihe*, març de 1990, 7. Zentralen Ausschuss für Jugendweihe in der DDR, s.l.

* *Els nostres somnis i desigs vitals només els podem aconseguir en la pau; nosaltres la protegiem i procurarem una Terra pacífica i un medi ambient sa.*

* *Mitjançant l'estudi i el treball diligent volem contribuir a formar una llar digne per viure-hi tots els éssers humans.*

* *Volem aprendre de la història canviant i rica del nostre poble i perpetuar les seves tradicions humanistes i antifeixistes.*

* *Ens allistem per la democràcia i justícia, per la solidaritat enèrgica i una convivència amistosa entre tots els pobles” (Döhnert, p. IV).*

El 1990 desapareix completament la Promesa i ja no s'intenta trobar-hi un substitut. Es deixa, doncs, el ritu sense “professió de fe”.⁵¹⁴

LES JUGENDSTUNDEN:

L'època històrica en la qual es vivia no deixava intuir unes perspectives clares de futur. S'apostava pel canvi, però ningú no sabia exactament com s'efectuaria ni cap on s'enfocaria. Amb tot, els membres del CCJ no es quedaren amb els braços plegats bo i esperant que les aigües es calmessin, sinó que van anar reaccionant activament als diferents esdeveniments.

A més d'apostar per fer perviure la *Jugendweihe* de forma digne i abundosa, apostaven per un model de societat que, tanmateix, havien de definir més per passiva que no pas per activa. És a dir, més que fer declaracions dels seus propis principis, declaraven els límits d'aquests. Això ho feien recorrent a textos de les belles èpoques de l'Alemanya de l'Est i ho empraven per refer el programa de les *Jugendstunden*. Es recorria a la “ideologia” següent:

“La participació no està intrínsecament relacionada amb cap confessió envers una Weltanschauung. La Jugendweihe respecta i tolera totes les concepcions cosmovisionals excepte les neofeixistes, racistes i els idearis de menyspreu envers les poblacions... El moviment social de la Jugendweihe⁵¹⁵ serà dirigit pel Comitè

---

⁵¹⁴ Allò que alguns científics socials (sobretot els de l'oest, o si no teòlegs de l'est) i detractors de la cerimònia critiquen a la *Jugendweihe* actual és, precisament, que consideren que sense Promesa professada pels neòfits no hi ha contingut a transmetre. I, un ritual sense contingut, continuen arguint, no té sentit, o no es pot considerar precisament un ritual i, per tant, és mancat de la necessitat individual i social i es relega a un poder polític. Per aquest motiu, és relativament fàcil sentir-los a dir: "La *Jugendweihe* d'avui no és cap ritu d'iniciació, sinó un desig de retornar a la RDA o bé, una celebració cada vegada més consumista".

⁵¹⁵ Era una època en què quedava molt bé parlar de la *Jugendweihe* com a quelcom més que un ritual. Es sobreentenia que implicava un moviment ciutadà, social.

*Central, que és independent i no està, consegüentment, vinculat a cap altra organització o institució estatal... Donem la benvinguda i demanem la col·laboració de tots els progenitors que siguin ciutadans interessats pel territori, membres dels partits i moviments democràtics tradicionals...*⁵¹⁶.

Amb tot, no era ben bé cert que el CCJ fos independent, per aquest motiu sorgiren veus de pares i pedagogs que exigiren la desvinculació d'aquest respecte de la institució escolar:

*“Mai més no s’ha de tornar a donar l’ocasió. Cal que hi hagi una separació consegüent entre la Jugendweihe i l’escola. La Jugendweihe ha d’estar lliure de voluntats adoctrinadores.”*⁵¹⁷

Si durant anys la *Jugendweihe* havia estat un element més d’un engranatge social que gairebé funcionava sol, a partir d’aquest moment es produeix una separació molt clara i significativa del ritual amb l’escola i, molt més important encara, amb l’Estat. Tot i que oficialment no es podia mantenir més temps l’entramat d’institucions, es manifestava un incessant interès per part de professors respecte d’aquestes estructures:

*“(S)om del parer que la separació de l’escola respecte de la Jugendweihe no implica l’aïllament d’aquesta. No pot ser que un mestre tingui prohibit de decidir si ell assisteix a una Jugendweihe quan els pares i els participants li ho ofereixen. Demanem al Ministeri d’Educació de possibilitar que el comitè local trobi en el director de l’escola un interlocutor i que els membres del comitè romanguin accessibles envers l’espai escolar de manera que puguin mantenir converses amb mestres, alumnes i pares.”*⁵¹⁸

En la mateixa línia encara es pot afegir la reivindicació dels seus drets que feien els ateus que no estaven d’acord amb el Règim:

*“També els mestres, educadors i pedagogs del temps lliure decidiran de forma completament lliure si volen col·laborar activament i fer ús, així, del seu dret democràtic a constituir-se fora de l’escola per a la Jugendweihe.”*⁵¹⁹

El contingut de les *Jugendstunden* també es ressent de les transformacions socials i polítiques i acaba per haver de modificar-se (havia quedat ben demostrat que la doctrina socialista que havia donat sentit a tantes coses i fins i tot a l’existència d’un país, la RDA, no podia tenir continuïtat). Llavors, Chowanski i Dreier, autors del llibre *Die Jugendweihe: eine Kulturgeschichte seit 1852*, anuncien que “en comptes de les 10

---

⁵¹⁶ Jugendweihe 1957. Núm. 9. Zentralen Ausschuss für Jugendweihe in der DDR, s.l.

⁵¹⁷ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 141.

⁵¹⁸ “Abschied von Schulausschüssin”. A: “Jugendweihe”, 36 (1990), núm. 12. Zentralen Ausschuss für Jugendweihe in der DDR, s.l.

hores de preparació obligatòria, es proposi un programa marc”.⁵²⁰ Es tractava d’elaborar el contingut de les sessions de les *Jugendstunden* a partir d’aquest marc, que es va sintetitzar en els punts següents:

- “1. El que tu has heretat dels teus pares. Aquí hi posàvem temes com: pau pel meu país i pel món; el llegat de la resistència antifeixista i nosaltres; la cultura i l’art també són vida.
2. El treball: font de tota riquesa. Aquí pensàvem en temes com: per mitjà del treball podem trobar el camí cap al benestar. Treballar implica només guanyar diners?; qui és més llest, l’èsser humà o l’ordinador?; el medi ambient ens concerneix a tots.
3. Tu i els teus drets i deures. Aquesta oferta estava composta per temes com: el poble som nosaltres, amb 14 anys; davant la llei tots som iguals; de la representació escolar a la representació del poble.
4. Un ésser humà, com sona d’orgullós aquest mot! Temes d’aquest apartat podrien ser: l’altre, el del meu costat, el necessito o em necessita?; models per ala vida, sí o no?; solidaritat, què representa per mi?; amb els colzes a través de la vida?; fins on arriba l’amistat?; quan comença l’amor?”⁵²¹

Es podien tractar cadascun dels temes citats o bé hom podia centrar-se en els que més l’interessessin. L’important era que es possessin d’acord totes les persones que havien de fer-ho, tant els joves com els encarregats de preparar l’acte.

Juntament amb les qüestions de contingut i l’estructura de la celebració, n’aparegueren d’altres com ara qui havia de fer, a partir d’aleshores, els discursos del ritual. Fins aquell moment, els oradors els reclutaven de les files del Partit: normalment eren funcionaris dirigents i també podien provenir, encara que fos amb certa coacció, d’alguna de les anomenades organitzacions de masses. Totes aquestes persones, però, es negaren a fer més aquesta tasca tan aviat com no s’hi veieren constrets, i d’altres que potser sí que ho haurien fet van ser refusats per l’entitat.

EL FINANÇAMENT DE LA JUGENDWEIHE

Un altre problema conseqüència de tots aquests canvis fou el del finançament. La *Jugendweihe* de la primavera del 1990 es començà a gestar, com sempre s’havia fet, a la tardor de l’any anterior. Per tant, havia estat planificada “a la socialista”. La posada en

---

⁵¹⁹ “Information Jugendweihe”, març, 1990, 7. Obra citada.

⁵²⁰ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 141.

⁵²¹ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 141.

pràctica, però, ja s'esdevingué al bell mig dels canvis institucionals. Tanmateix, i atesa l'excepcionalitat de les cerimònies d'aquella primavera, encara es va aconseguir que econòmicament fossin a càrrec de les arques públiques. A partir d'aquell moment, va quedar molt clar per a tothom que a partir del 1991 la *Jugendweihe* s'havia d'autofinançar.

L'estat que havia implantat el CCJ s'havia encarregat de tot el cost de la *Jugendweihe* ja des del primer dia. Pares i particulars feien algunes contribucions econòmiques d'una quantitat no gaire elevada i adequades, sempre, a les possibilitats de cada família. Des de la caiguda del Mur, la consegüent privatització de les empreses i la independència política de l'associació que substituï a el Comitè Central de la *Jugendweihe*, el ritual i les entitats que vetllen per fer-lo perviure es queden sense recursos econòmics.⁵²² Cal, doncs, buscar noves vies de finançament. Actualment, aquest tipus d'organitzacions disposen d'uns ingressos estables no gaire elevats: són els que provenen dels socis, de les activitats i, en menor grau, de subvencions. També és important l'ajuda de patrocinadors privats (editorial dels llibres d'obsequi, botigues de fotografies o moda de joves, serveis institucionalitzats de festes i banquets... tots els quals tenen relació directa amb l'esdeveniment).

LA DESAPARICIÓ DEL COMITÈ CENTRAL DE LA JUGENDWEIHE

El CCJ havia de desaparèixer un moment o altre per tal com formava part de l'estructura centralista del règim de la RDA. Ara bé, el Comitè, en tant que òrgan del SED, podia haver desaparegut perfectament sense deixar rastre. I no fou així! I és que certs sectors de població més aviat pròxims al socialisme (o antics militants del Partit) tenien un gran interès a perpetuar el ritual. D'altra banda, els lliurepensadors veien en la nova situació una manera

---

⁵²² En certa manera aquesta qüestió ha comportat un cert malestar entre els ateus, *Freidenker*, *Freireligiösen* envers l'estat pel que fa a la seva política de subvencions eclesiàstiques. A Alemanya l'Estat no destina un percentatge determinat del seu pressupost a l'Església, sinó que canalitza els impostos eclesiàstics que els individus paguen voluntàriament. És a dir, quan un ciutadà fa la declaració de renda es pot professar catòlic, protestant o bé no creient. En el primer i segon cas, el ciutadà no està expressant tant la seva professió de fe (tot i que normalment coincideix), sinó la voluntat de pagar l'impost per l'església catòlica o per la protestant (segons hagi escollit). Això no obstant, l'Estat contribueix a subvencionar algunes de les activitats de les esglésies, ja siguin de les esmentades, ja siguin d'altres confessions. Davant d'aquesta situació, les associacions humanístiques i de lliurepensadors se senten desavantatjats perquè consideren que la seva cosmovisió no mereix la mateixa consideració que la de les altres institucions per part de l'Estat. A més, afegeixen que moltes de les activitats que ells programen i realitzen persegueixen objectius semblants als executats per les institucions eclesiàstiques: solidaritat, respecte per l'altri, respecte per la natura, etc.

de reimplantar-se en el territori, després d'haver estat prohibits per Hitler primer i pel Partit Únic després.

Les *Jugendweihen* de la primavera del 1990 provocaren un gran debat que tingué com a incentívadors i escenari els mitjans de comunicació:

“La Jugendweihe fou criticada depenent del lloc de partida i de la seriositat del mitjà. Els uns la consideraven com una relíquia de la RDA i del SED. Per aquest motiu, la volien foragitar de la mateixa manera que volien suprimir tot allò que pogués recordar que una vegada hi havia hagut un intent –per bé que intel·ligent– d’una alternativa social sobre el terra alemany (...) Els altres (...) consideraven que la Jugendweihe va ser deformada i ritualitzada mitjançant els diferents tipus de relacions polítiques que es produïen a la RDA i els responsables no oferiren prou resistència per evitar-ho.”⁵²³

El debat sobre la futura cerimònia d’aquest estil conduí, paral·lelament, a preparar una reunió per constituir una associació l’objectiu de la qual fos organitzar els ritus d’iniciació de cara a un futur no gaire llunyà. Els dirigents de l’entitat ja no es donaven per satisfets amb un parell de correccions de maquillatge sobre el ritual existent, sinó que apostaven per una renovació radical.

A l’informe de la Jornada del Comitè Central de la *Jugendweihe* s’hi pot llegir:

“La nova Jugendweihe té en compte el dret de cadascú d’autodeterminar la pròpia cosmovisió. A més, li permet aprendre equitativament, a partir de diferents visions del món, i pretén ser de molta ajuda per als nois i les noies per tal que cadascú es faci una imatge pròpia del món. (...) Tot allò que s’esdevingui durant el període de preparació de la Jugendweihe contribuirà a fer comprendre millor l’entorn social i natural, a orientar i donar entrada a la cultura, la història, la ciència i la tècnica.”⁵²⁴

Les preguntes sobre el nou sentit que havia d’adquirir la *Jugendweihe*, com també els replantejaments sobre la millor forma d’organitzar i estructurar una entitat capaç de preparar el ritual atesa una conjuntura político-econòmica radicalment diferent, anaren minant el CCJ al qual, per acabar-ho d’adobar, li reemplaçaven, de mica en mica, totes les

---

⁵²³ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 147.

⁵²⁴ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 148.

relacions institucionals que havia tingut sota el règim del socialisme real. El 3 de març del 1990 es celebra un congrés extraordinari del CCJ, en què es discuteixen i condemnen els posicionaments i les propostes per reformar la *Jugendweihe*. S'acorda l'abolició de la Promesa, del programa preestablert de les *Jugendstunden* i es renuncia al llibre *Vom Sinn unserer Lebens*. Condemnen, a més, qualsevol vulneració del principi de voluntariat i acaben amb la direcció centralitzada de la *Jugendweihe*.

Uns dies més tard, el 27 del mateix mes, es registra amb el número 123 a l'audiència territorial de Berlín Mitte l'entitat "Aussschüsse für Jugendweihe e.V." (Comitè per a la *Jugendweihe*) i el 9 de juny s'autodissol. La gent que malgrat tot vol continuar preparant el ritual, ni que sigui sota una altra bandera i unes condicions diferents, passa a denominar-se "Interessenvereinigung Jugendweihe e.V.", que assumeix l'herència legítima del CCJ.⁵²⁵ El mateix dia s'aproven els estatuts de l'entitat per unanimitat i la constitució d'una Junta Directiva Central, amb Ina Ende com a presidenta. Així, l'associació deixa de respondre al que –des de l'Estat– s'havia anomenat moviment d'organització de masses.

Al mig de la tardor, la Junta Directiva Central aprova unes modificacions dels estatuts que fan possible la instauració de centres regionals (*Landesverbänden*), de manera que pel març de l'any següent la "Interessenvereinigung" s'autodetermina a partir d'aquí com a federació d'associacions amb centres regionals en tant que membres. L'organigrama de la nova entitat presenta un grau elevat de descentralització, la qual permet altes dosis d'autonomia. Werner Riedel esdevé president i el Dr. Klaus-Peter Krause, vicepresident. Amb la nova versió dels estatuts, els centres regionals obtenen sobirania financera i de tot el que això comporta.

Contra tots els pronòstics, entre els mesos de març i de maig del 1991 77.404 nois i noies participen en les *Jugendwiehen* organitzades per aquesta entitat. Veient que, comptat i debatut, hi havia molta més participació del que els mateixos organitzadors havien esperat d'entrada, van fer una bona sessió inaugural. Posteriorment, el 26 de setembre del 1991 es du a terme una campanya publicitària, "*Jugendweihe*", que inaugura el *Jugendweihejahr* 1991/92, amb la participació de tots els centres regionals a Wuhlheide, a Berlín.

En veure que les ofertes humanistes de treball juvenil que l'entitat feia als joves tenien cada vegada més bona acollida i que la ressonància que provenia de la *Jugendweihe* envers els pares i els fills era creixent, l'Assemblea Federal acordà que a partir del dia 13 de juny del

---

⁵²⁵ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 149.

1992 l'associació passaria a denominar-se "Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und Jugendweihe e.V.". Els estatuts es veuen parcialment modificats i el president i el vicepresident citats anteriorment són reelegits. També és a partir d'aquest moment que s'envien circulars als socis per donar a conèixer el començament de cada *Jugendweihejahr*.

Associacions organitzadores de la *Jugendweihe* avui

Actualment hi ha tres associacions que es dediquen, entre altres activitats, a pensar, organitzar i oferir un ritu d'iniciació laic. A aquestes entitats més majoritàries cal afegir-n'hi d'altres de tradicions humanistes, lliurepensadores, etc., que disposen d'un públic molt més reduït, i alguns ex-pastors que s'han donat d'alta dels autònoms i s'ofereixen com a oradors per a diferents rituals. Heus aquí cinc cèntims de les tres organitzacions que, avui dia, es disputen el mercat juvenil a fi de celebrar la *Jugendweihe*.

HUMANISTISCHE VERBAND DEUTSCHLANDS (HVD) (FEDERACIÓ HUMANISTA D'ALEMANYA)

Aquesta entitat es fundà el 1993, procedent de moviments humanistes ja existents. S'autodefineix com a organització de membres aconfessionals i es pressuposa que tots els partidaris tenen un fonament ideològic ateu:

*"La... (HVD) és una comunitat d'individus que ostenten una Weltanschauung apartidista, que no construeixen Déu o altres doctrines de la gràcia, sinó que confien en les seves pròpies forces; estan convençuts que els individus poden donar un sentit a la pròpia vida; que no volen deixar durant més temps que l'Església sola prengui les decisions sobre els valors i les conductes morals; que volen transmetre els seus valors ètics i morals a l'humanisme pràctic de l'educació, dels consells sobre la vida...; representen els interessos i drets dels aconfessionals a l'Estat i a la societat."*⁵²⁶

L'organització de lliurepensadors de Berlín occidental, que el 1989 es trobava en una època de profunda crisi, s'expandí ràpidament per l'altra part de la ciutat així que s'obrí el Mur. I és que la capital de la RDA estava altament secularitzada, però fins aquell moment s'hi havien reprimat les associacions de *Freidenker* i d'humanistes.

---

⁵²⁶ Fullet Mitglied werden? Mitglied werden! Humanistischer Verband Deutschlands, 1995.

La Federació humanista d'Alemanya intentà, ja de bon principi, desmarcar-se fins on va poder de tot el que provenia del socialisme real posant l'accent en la seva tradició. Els dirigents d'aquesta entitat volgueren denominar *Jugendfeier* (festa de la joventut) el que entenien que havia de ser el ritual d'iniciació, car no estaven gaire d'acord amb el significat que s'havia donat a la *Jugendweihe*, fonamentalment, durant l'època de la RDA. Ara bé, es trobaren que, si volien tenir realment una certa projecció social i arribar al si de les famílies, havien d'explicitar què entenien sota el concepte que presentaven. Ells mateixos foren els primers d'adonar-se que si només haguessin parlat de *Jugendfeier* no hagueren tingut públic. És per aquest motiu que, encara avui dia, enuncien el seu ritu als fullets, als llibres i a tot el que publiquen, de la següent manera: "La *JugendFEIER*, l'alternativa a la *Jugendweihe*." Al llarg de l'entrevista que els vàrem fer comentaren que tenien la intenció de treure tota la frase i deixar el substantiu *JugendFEIER* tan aviat aquest terme s'hagués estès i hagués quallat entre la població.

4.2. DER DEUTSCHER FREIDENKER-VERBAND E.V. (DFV) (FEDERACIÓ ALEMANYA DE LLIUREPENSADORS)

La Federació alemanya de lliurepensadors, amb seu a Dortmund, fou l'únic grup de l'Alemanya occidental que reaparegué després de la prohibició imposada a qualsevol tipus d'entitat amb l'ascens de Hitler al poder. Es fundà el 1951. Tenia una tradició política d'esquerres i el 1989 saludà, amb satisfacció i alegria, l'aparició a l'Alemanya de l'Est del "Freidenker deutscher Verband der DDR" (Federació alemanya de lliurepensadors de la RDA). Després de l'obertura del Mur, el contacte entre ambdues organitzacions s'accentuà i es desenvolupà ràpidament bo i buscant una manera d'estructurar-se i de mantenir-se en estret contacte.

A principis dels anys 90 a Alemanya hi havia, al costat de petits grupuscles, dues grans organitzacions de lliurepensadors: la HVD i la DFV, les quals provenien de diferents tradicions i representaven, consegüentment, diferents concepcions de l'humanisme. A. Döhnert defineix així les diferències que les separen:

"Mentre la HDV intenta alliberar-se considerablement del seu passat socialista i es vol presentar com a emprenedora de serveis del sector terciari, com també de subvencions estatals, el DFV s'identifica fortament amb el rol d'una federació de

cosmovisió (Weltanschauungsverbandes) socialista i lluitador culturalment que es veu com a oposició del sistema dominant polític, moral i espiritual.”⁵²⁷

De totes maneres, les organitzacions de lliurepensadors de l'oest intentaren aprendre al màxim possible de les de l'est, sobretot de tot el que està relacionat amb la *Jugendweihe*.

La Federació alemanya de lliurepensadors (originària de l'oest del país) evità, el 1989, apropiar-se, en el seu programa de treball, de la *Jugendweihe*, car hi havia la tradicional estructura de comitè que s'encarregava de l'elaboració d'aquest. Això no obstant, el 1990 l'associació ja havia organitzat, per la seva banda, certs ritus d'iniciació, tot i que intentaren deixar ben clar que no volien fer la competència a ningú ni treure la importància de cap altre cercle organitzat. Els lliurepensadors es presentaren de la manera següent:

“A partir del 1991 els Freidenker elaboren la preparació d'una Jugendweihe. Això no ha de ser cap tipus de competència envers la Jugendweihe ja existent, sinó una ampliació de l'oferta per als joves i els pares que estan interessats en una visió del món materialista.”⁵²⁸

“INTERESSENVEREINIGUNG FÜR HUMANISTISCHE JUGENDARBEIT UND JUGENDWEIHE E.V.”

El Comitè Central de la *Jugendweihe* es va dissoldre deixant com a hereva legítima la “Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und Jugendweihe” (Agrupació d'interessos pel treball juvenil i la *Jugendweihe*). També molts dels membres que, si més no en un primer moment, hi treballaven eren els que ja havien estat membres de l'antiga entitat. Amb tot, no s'han mostrat a la societat actual com a descendents del CCJ o del socialisme, sinó que, desmarcant-se ara i adés d'aquestes etiquetes, s'han erigit en defensors de l'obertura de dogmes, de la laï citat, de l'humanisme, d'un món més just, etc.

L'associació ha anat fent actes i reunions, des que es va crear, per tal de donar-se a conèixer a tota la societat: s'organitzen en grups de treball com per exemple el de “Perspectives de desenvolupament”, que amplia el contingut del programa de la *Jugendweihe*; fan trobades de joves per divulgar l'organització; estableixen intercanvis

---

⁵²⁷ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 147.

⁵²⁸ E. Richter, VdF - Verband der Freidenker der DDR. A: “Der Freidenker”, 49 (1990), p. 46.

entre joves i nens de diferents *Bundesländer*, etc. Fins que, del 22 al 24 de setembre del 1996, “amb nou joves, la *Interessenvereinigung* és representada per primera vegada a la celebració del Parlament Alemany a Bonn, titulada ‘Jugend und Parlament’”. I també per primera vegada diputats del SPD (socialistes), FPD (liberals) i PDS (comunistes, partit hereu del SED) posen el seu mandat a la disposició d’aquesta celebració. Actualment, aquesta és potser l’entitat que gestiona més *Jugendweihen* per any.

L’any 1997 es posen en relleu les dues branques dins de l’organització de la *Interessenvereinigung*. Per això, es produeixen certes modificacions dins l’entitat: “La reunió federal es reuneix a Suhl i acorda el programa: ‘El canvi de segle, objectius i tasques de la *Interessenvereinigung für humanistische Jugendarbeit und e.V.*’, com també modificacions dels estatuts, els quals evidencien la separació entre el treball juvenil (*Jugendarbeit*) i les celebracions de la *Jugendweihe*”.⁵²⁹ S’ha d’efectuar aquesta distinció –sobretot pel que fa a les qüestions de gestió–, atesa l’envergadura de cadascun dels dos tipus d’activitats. La interrelació entre ambdós grups és, però, necessària i manifesta.

Contingut actual de les *Jugendweihen*

En el capítol anterior hem mostrat fins a quin punt la *Jugendweihe* era emprada –entre altres mecanismes– com a mitjà de propagació d’una cosmovisió que venia definida per un sistema social concret i específic: el socialisme real existent. En anorrear-se aquest, el ritual –per no quedar ni obsolet ni fora de lloc– ha de modificar, ni que sigui parcialment, el seu significat.

Actualment s’està discutint molt per què aquest ritual, ara que no és obligatori, és tan freqüent. L’increment de participants que any rere any arpleguen les dues grans organitzacions berlineses (a més dels que s’hi puguin sumar d’altres entitats més petites de la mateixa ciutat i d’altres ciutats del país) sorprèn molta gent. Cada primavera els diaris esmenten, amb cert astorament renovat, l’esdeveniment al mateix temps que intenten donar-hi una explicació, la qual s’acaba extraient més de sensacions i/o d’interessos polítics que no pas d’investigacions serioses. També científics socials es pregunten el perquè de la *Jugendweihe*, ara que no hi ha cap Promesa envers cap institució, país i/o cosmovisió. Quin és el sentit d’un ritu, es pregunten Wolbert (sociòloga de l’Alemanya

---

⁵²⁹ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 278.

occidental) i Meier (periodista també de l'oest i autor d'un llibre sobre aquest ritual),⁵³⁰ que vol ser d'iniciació, si d'una banda ha desaparegut el contingut i, d'una altra banda, la forma s'ha convertit en simple espectacle? Les respostes més freqüents passen per afirmar que els ciutadans de l'est s'aferren cada vegada més a allò que havia format part de la seva vida quotidiana durant anys. És a dir, la *Jugendweihe* és un producte de la nostàlgia, de quelcom passat que ha desaparegut. Aquest sentiment s'ha batejat a Alemanya amb el nom d'*Ostalgie* (contracció d'*Ost* –en alemany, *oest*– i de nostàlgia).

Quin significat es dóna, doncs, a la *Jugendweihe*? El paraigua que encobreix el sentit de la cerimònia, independentment de l'entitat que l'organitza, és el d'asseverar que és un ritu d'iniciació que s'ha de celebrar davant d'un cert públic i que, sobretot, ha de tenir un abast familiar molt important. La presència dels amics més íntims de l'adolescent i de la família també és considerada fonamental. Així el que perd és la part més doctrinal.

E. Carlebach escriu un article a la revista de l'organització del *Freidenker* titulat "Jugendweihe in unserer Zeit." Conscient com és de la manca de comprensió que té aquest ritual en certs cercles actuals i, bàsicament a l'oest, intenta aclarir-ne el significat:

*"La Jugendweihe és un mitjà essencial mitjançant el qual nosaltres, els lliurepensadors, ens esforcem a immunitzar els nois i les noies en contra del verí, de la incitació a la drogodependència i a la criminalitat."*⁵³¹

El mateix autor argüeix que, avui en dia, davant l'elevat índex d'atur, de la quantitat de gana i de persones sense sostre que hi ha arreu, davant també de la gran quantitat i varietat d'esglésies i consegüentment de religions, de partits i de sectes, es fa més necessari que mai dotar el "jovent d'un camí" a seguir i d'uns "objectius a perseguir". Afegeix, a més, que cal combatre la hipocresia oficial dels que es beneficien de les guerres, dels qui oprimeixen i exploten els altres:

"D'aquí ve que les celebracions de la Jugendweihe que determinen les discussions clares i obertes amb els joves que van creixent (...) esdevinguin una arma que

---

⁵³⁰ *Jugendweihe-JugendFEIER...* Obra citada. p. 223.

⁵³¹ *Freidenker Spezial* (1995): *Sterben, Tod, Trauer*. Deutschen Freidenker – Verbandes e. V. Dortmund, p. 14.

nosaltres col·loquem en contra de l'Ungeist (manca d'esperit) de la inhumanitat."⁵³²

Però no per tothom la *Jugendweihe* és únicament una orientació de futur per als joves, sinó també la possibilitat que amplii n el pas individual a la col·lectivitat, és a dir, el jove no solament ha de ser capaç –a partir del ritual i de tot el que l'ha acompanyat– de fer-se un lloc a la vida com a individu, sinó que ha d'arribar a ser responsable de cara a ell mateix, de cara als altres i del món del demà. Schink, un altre lliurepensador, ho expressa així:

*“La Jugendweihe és l'expressió i la forma de percepció de la responsabilitat que s'estén de generació en generació. És essencial en l'adquisició d'experiència espiritual i ha de divulgar una moral i uns valors socials.”*⁵³³

Una mica més endavant, el mateix autor explicita el que acabem de citar bo i introduint la dimensió més personal:

*“(E)l temps del pas entre infant i adolescent ofereix una bona ocasió, una bona receptivitat i sensibilitat que expressen obertament: ‘en tant que generació futura sou responsables de com vosaltres us organitzeu la vostra vida, però també de què en feu, d'aquest món. Examineu la nostra concepció del món i preneu-ne allò que us pugui ser més útil. Nosaltres emprem la Jugendweihe per presentar-vos la nostra concepció i experiència del món i lliurar-vos-la. Nosaltres l'expressem davant l'examen crític i la discussió amb una obertura que no es produeix sempre en el cercle familiar. Tampoc no ens avergonyim de trencar ‘convencions socials.’ L'important és que puguem donar consells dels pensaments propis i lliures.”*⁵³⁴

En principi, i atès que actualment el sistema polític-social és democràtic, sembla que hi hauria d'haver una aproximació o bé un front comú entre les associacions que es dediquen a preparar la *Jugendweihe*. Al llarg de certes entrevistes i converses hem percebut que entre els membres si més no de les dues organitzacions més significatives de Berlín hi ha certes reticències. Ateses les circumstàncies i després d'haver tingut contacte amb dues de les tres organitzacions, hem trobat una mica fora de lloc, l'afirmació que Schink fa en el seu

---

⁵³² Freidenker Spezial (1998): *Jugendweihe, Jugendfeier. Nichts religiös un trotzdem*, vol.14 Deutschen Freidenker – Verbandes e.V. Dortmund. p.14.

⁵³³ Freidenker Spezial (1998) Obra citada, p. 15.

⁵³⁴ Freidenker Spezial (1998) Obra citada, p.15.

article “n contra” de l’associació “Humnaisitsche Verband Deutschlands”. Concretament escriu:

“Naturalment que tots nosaltres ens alegrem de tots els qui participen a la Jugendweihe per continuar amb el seu camí vital. Ara bé, una Jugendweihe que converteix els seus participants en membres d’una organització després d’una sessió de fer mitja, com s’esdevé en el cas dels Freidenker del Berlín de l’oest, promou amb prou feines la llibertat i l’autorealització de l’individu. Això és billiger (barat) Lobbyismus i abusar del nom (es refereix a la cerimònia) per obtenir guanys materials, és a dir, per fer un negoci.”⁵³⁵

Amb tot, també hi ha organitzacions que fan comentaris molt més positius i de cooperació mútua. Arribà un moment en què hi havia força individus que treballaven activament tant a la DFV com al CCJ /Interessenvereinung. Hi ha diversos informes en què es veu clarament l’estreta relació entre ambdós tipus d’associacions, sobretot als actuals Länder de Saxònia i Turíngia. El mateix president de la “Interessenvereinung” mostra, en diverses ocasions, el seu interès per continuar l’esmentada cooperació:

“Nosaltres valorem la feina de la Deutscher Freidenker-Verbandes, amb seu a Dortmund, i sabem que els lliurepensadors se situen al nostre costat de la balança de la Jugendweihe. A Turíngia i Saxònia ja s’ha desenvolupat un treball comú ben estret. El senyor Hans-Jörg Rödiger és, per exemple, a la nostra presidència i, al mateix temps, molt actiu a la junta directiva de l’associació de Freidenker de Turíngia en què s’ocupa de les Jugendweihen. Molts membres de l’organització dels lliurepensadors han mantingut discursos aquesta primavera en sessions de Jugendweihen. En aquest sentit, nosaltres estem molt interessats en el desenvolupament d’un bon treball en comú amb l’entitat dels Freidenker.”⁵³⁶

Als qui demanaven el ritual els és força indiferent a quina associació adreçar-se, perquè ni hi veuen ni hi busquen diferències ideològiques, conceptuals o d’altres tipus... La majoria dels joves acaben escollint l’associació de bracet de la qual deixaran enrere la infantesa segons si és la primera que s’ha presentat a l’escola a fer la propaganda, o bé perquè és l’única que coneixen, o bé potser perquè és aquella on van a espetegar els seus companys.

---

⁵³⁵ Freidenker Spezial (1998) Obra citada, p. 15.

⁵³⁶ W. Riedel, “In den neuen Bundesländer: Die Jugendweihe lebt.” A: “Der Freidenker”, 51 (1992), p. 106.

Döhnert és del parer que la popularitat va salvar la *Jugendweihe* de l'oblit imminent que molts li auguraven:

*“Gràcies als canvis organitzatius i de contingut, la preparació de la Jugendweihe en el sentit més ampli a l'esfera pública no és percebuda com quelcom aliè o com si fos relíquia.”*⁵³⁷

Es pot dir que tota una part del ritual i de la seva preparació desaparegueren d'escena amb relativa facilitat i rapidesa si hom té en compte que la història de la cerimònia arribava a ser, pràcticament de 40 anys. La part del ritual a la qual ens referim és aquella que té unes implicacions i connotacions político-ideològiques més gravades. Això no hauria estat possible si no fos perquè ja abans del 1989 la *Jugendweihe* no tan sols era percebuda per les circumstàncies polítiques que l'acompanyaven, sinó que el sentit que se li donava era el de la part privada, la familiar.

*“El record que la Jugendweihe havia estat un mitjà de lluita subtil per part del SED envers la política eclesiàstica que empal·lidia amb la generació que anava creixent.”*⁵³⁸

Amb tot, no es pot dir que la *Jugendweihe* sigui, avui en dia, quelcom tret de context i sigui considerada per tothom com si fos neutre ideològicament parlant. En aquest sentit, el teòleg Döhnert assevera:

*“Les implicacions cíviqües formen una part essencial precisament del treball (que comporta la Jugendweihe) en els nous Bundesländer. Els polítics es comprometen en posicions prominents per a l'esmentada cerimònia, ja sigui en tant que oradors, ja sigui abonant-les en l'escena parlamentària. Això és vàlid, sobretot, pel PDS (partit comunista hereu del SED), que defensa enèrgicament el reconeixement de la Jugendweihe, com també el de les sessions de preparació als diferents parlaments regionals o comunals; també així pretén fer front a un suposat conservadorisme cristià del CDU.”*⁵³⁹

---

⁵³⁷ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 174.

⁵³⁸ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 175.

⁵³⁹ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 179. Aquí cal tenir en compte qui és l'autor del text per poder ser lleugerament més crític en la seva interpretació partidista... L'autor de la tesi és un teòleg i pastor protestant nascut als anys 60 i que visqué a Leipzig fins fa poc, que s'ha traslladat a Berlín.

Al Partit Socialista (SPD), força nombrós i que actualment és el que governa, juntament amb els verds, hi ha una gran quantitat de simpatitzants de la *Jugendweihe*.

G. Weissgerber, un parlamentari del SPD de Saxònia, després d'haver reflexionat sobre el tema, ni que sigui per confrontació personal, argüeix:

“La Jugendweihe omplí un buit molt important que hi havia a la població, sobretot a la part est d’Alemanya. Els joves no cristians també tenen tot el seu dret a tenir una celebració per afrontar una nova etapa vital més àmplia i complicada... jo mateix comprenc la meva tasca en tant que orador com a ocasió per adquirir –lliure d’adoctrinament– la constitució de la comunitat democràtica, per oferir als individus la real integració a la terra de la constitució d’acord amb la meva convicció humanista... la Jugendweihe alimenta una elevada necessitat; fa possible el pluralisme i aconsegueix així acceptació en àmplies esferes de la societat en benefici de la comunitat.”⁵⁴⁰

És doncs, a base d’argumentacions d’aquest tipus que la *Jugendweihe* de la RDA s’ha anat transformant i s’ha mantingut a unes quotes de popularitat i participació que, d’entrada, ningú no hauria pressuposat.

Llibres d’obsequi de la *Jugendweihe* (1990-2001)

Fins a la *Jugendweihe* del 1989 no hi hagué mai problema per seguir la tradició i repartir a la cerimònia un llibre d’obsequi per a cada neòfit. Ara bé, el 1990 i el 1991 no és que s’hagués apostat per modificar els costums, sinó que els canvis de contingut que havia experimentat el ritual i la seva preparació arran de tots els fets històrics no feien convenient continuar distribuint el mateix volum que fins aleshores, *Vom Sinn Unseres Lebens* (“Del sentit de la nostra vida”), sense incórrer en una contradicció o, si es mira des d’una altra perspectiva, en una broma de mal gust. A partir d’aquest moment s’ha renunciat a voler explicitar el sentit de la vida al llibre i es tracten qüestions generals, en les quals hi poden confluïr diverses cosmovisions. Per tant, durant aquests dos anys, i mentre els redactors procuraven estudiar com havien de fer els nous textos i redactar-los, es buscaren substituïts o alternatives dels llibres, que no deixaren, això no obstant, de ser sucedanis. Una jove entrevistada que celebrà la *Jugendweihe* el 1990 comentà que la seva germana (era més gran) sí que havia celebrat el ritu amb tots els ets i uts, però que ella i tots els de la seva

---

⁵⁴⁰ *Jugendweihe zwischen...* Obra citada, p. 180.

generació s'hagueren de conformar amb una cerimònia molt descafeï nada i es quedaren sense llibre.

La distribució de certificats (documents) i de llibres de regal dalt la tribuna el dia de la *Jugendweihe* és una tradició que es remunta al mateix començament del ritu d'iniciació en qüestió, a mitjan segle XIX. Sembla que aquesta tradició s'inspira en el llegat protestant de la *Konfirmation*. Als confirmadors se'ls lliurava la Bíblia o bé un llibre dels Càntics. La celebració de la *Jugendweihe* va acompanyada, doncs, del lliurament d'un volum que, com en el cas de la *Konfirmation* protestant, té per objectiu "justificar" el ritual i, sobretot, és un mitjà de transmissió de la cosmovisió que els encarregats de preparar la cerimònia li volen donar. Fer una breu història dels volums d'obsequi és una manera de fer una ullada als missatges doctrinals que en certa manera es volen difondre amb el ritual.

De les tres organitzacions que actualment gestionen la *Jugendweihe* dues han fet un gran esforç per reorientar els llibres que es lliuren als joves. Ara bé, com que els llibres amb què cada organització obsequia el neòfit són diferents, atès que cadascuna té un missatge concret a estendre i una cosmovisió per defensar, representar i transmetre, citarem els llibres d'obsequi lliurats en ocasió de la *Jugendweihe* o *Jugendfeier* tenint en compte les dues entitats:

6.1. La *Interessenvereinigung für Jugendarbeit und Jugendweihe e.V.*: amb aquest curt període de temps, ha donat signes d'una gran vitalitat pel que fa a elaborar i reelaborar materials. Malgrat tot, el ràpid canvi provocat per totes les modificacions polítco-socials i econòmiques provocà que el 1990 l'associació encara no tingués pensat res per substituir el darrer llibre d'abans de la caiguda del Mur. El 1991 i el 1992 l'esmentada associació encara no estava en condicions de repartir un volum per a l'ocasió i va salvar la situació de forma provisional. Així, per suplir la mancança es repartiren diferents mini-llibres, estoigs per escriure, fullets de viatge i altres *souvenirs*, tots amb el segell de la *Jugendweihe*. Aquests regals eren diferents a cada indret (regió, ciutat, poble). A Saxònia, el 1992 fou possible, gràcies a l'ajut de la "Hamburger Jugendweihe e. V." de lliurar un petit llibre titulat *Was ist der Mensch– Was soll der Mensch* (Què és l'ésser humà, què ha de ser l'ésser humà?).

El 1993 i el 1994 l'associació de la qual parlem establí un pacte amb l'editorial Bertelsmann - Lexikothek per editar el llibre que havia elaborat: *Deutschland –so schön ist unser Land* (Alemanya, així de bonic és el nostre país). Aquest volum està ple d'il·lustracions. És una mena de guia de viatges, d'atles i de col·lecció de fotografies de

les diferents regions, ciutats i *Länder* de l'Alemanya actual. Des del 1995 fins el 1997 es modificà l'amplitud del territori que el text abraça. Si el primer llibre era sobre Alemanya, el segon és sobre Europa: *Europa - ein Kontinent und seine Staaten* (Europa, un continent i els seus països). L'objectiu era donar a conèixer el continent: "Nosaltres desvetllem així l'interès dels joves per conèixer les persones, els paisatges, la història i els béns culturals dels països europeus".⁵⁴¹ També hi ha gran quantitat de fotografies i hom pot llegir-hi diferents experiències personals recollides i escrites per altres joves que visitaren aquests indrets en anys anteriors.

Des del 1998 es reparteix el llibre *Die Welt – in der wir leben* (El món en el qual vivim). En el pròleg, el president de l'associació (actualment expresident) Werner Riedel expressa:

*"En aquest llibre, que ha estat elaborat per la 'Interessenvereinigung Jugendweihe e. V.', hi trobaràs informació molt interessant sobre pobles i individus que despertaran en tu la comprensió per determinades circumstàncies vitals. T'incitarà a practicar la tolerància i a examinar països i cultures desconeguts. Només existeix aquest món i el que li esdevingui també ho hauràs decidit tu. Aprèn, amb l'ajuda del llibre que tens a les mans, a conèixer encara més."*⁵⁴²

Els volums esmentats no foren imposats per igual a tot el territori de l'Alemanya oriental. De fet, amb la dissolució del Comitè Central, també es dissol l'estructura centralista del funcionament de l'associació. Així, els indrets on volgueren publicar quelcom diferent del que es feia a Berlín (on hi ha la seu de l'entitat) no tingueren cap tipus de problema i així ho feren. Aquest fou el cas de les associacions de Saxònia i de la de Mecklenburg-Vorpommern. D'aquestes associacions només esmentarem, de passada, els títols dels volums publicats: a Mecklenburg-Vorpommern, des del 1995, s'edita i es reparteix: *Ein Portait für die Jugend* (Un retrat per a la joventut); a Saxònia, des del 1998, s'imprimeix *Sachsen bleibt jung* (Saxònia roman jove). En altres indrets i regions alemanyes s'han regalat altres llibres, en un dels quals, *Vor euch die Zukunft*, es pot llegir:

*"La Jugendweihe, que en la seva petició a la RDA estava sobrecarregada políticament i per aquest motiu era abusiva, es remunta a una tradició del nostre poble prou llarga. Aquesta havia i ha d'ajudar els nostres joves, com vosaltres, a capacitar-los, a tenir un punt de vista, a no deixar-se empènyer com un full envolat pel vent, a nedar tranquil·lament a contracorrent quan sigui necessari i a ampliar l'horitzó."*⁵⁴³

---

⁵⁴¹ *Die Jugendweihe...* Obra citada, p. 196.

⁵⁴² Sinnvwell, A. & Moczynski, R & Falk-Verlag AG, München (1998) *Die Welt in der wir leben*, Ed. Falk-Verlag AG, Munic, p. 5

⁵⁴³ A. Cielski, *Vor euch die Zukunft*, Küchenshagen 1994, p. 4

6.2. Humanistische Verband Deutschlands (HVD): pel que fa a l'altra gran organització de *Jugendweihen* (en aquest cas *JugendFEIERN*, tal com ja hem comentat), tampoc no han trencat la tradició d'obsequiar els neòfits amb un llibre en ocasió de la cerimònia. Pel que hem vist, no han estat tan actius com els de l'altra associació en el sentit que no han elaborat diferents títols.

No és fins el 1994 que la HVD acaba d'imprimir i pot distribuir el seu primer i únic llibre (aquest, tanmateix, ha estat anualment revisat i posat al dia). El títol és *Zwischen nicht mehr und noch nicht* (Entre el ja no i l'encara no) i està presentat en forma d'antologia de textos, dibuixos i poesies escrits per joves. El llibre, que es lliura a les *JugendFEIERN*, té un caràcter crític i compromès, s'hi exposen explicacions que intenten provocar la reflexió sobre diferents aspectes que no tan sols afecten la joventut, sinó que van també més enllà. El president de l'organització argumenta la presència social de la *Jugendweihe* de forma semblant a com ho hem estat fent fins ara:

“(N)osaltres ens posem a la nostra vida dates ben determinades. Amb sis anys els infants van a l'escola (sind eingeschult).⁵⁴⁴ Amb 14 anys hom fa la Jugendweihe o, en cas de ser cristians, la Konfirmation. Amb 18 anys arribem a la majoria d'edat. I, finalment, també està pautat legalment el final de la nostra vida laboral... Ara bé, aquestes pràctiques reglamentatives que fixen les dates per mitjà de la legislació només en són una part. No hi ha pas una celebració per als que tenen 14 anys que estigui normativitzada legalment...”⁵⁴⁵

El pròleg del llibre és com una invitació –per a tots els que han fet la *Jugendfeier*– a reflexionar sobre la nova situació vital i, al mateix temps, una manera de dir-los que no estan sols, que gairebé tot el que els passa és típic de l'edat i que, per tant, ho poden compartir amb els altres. Per això, aquesta part també és una invitació, per a la gent que no se senti gens identificada al llarg del llibre, a escriure quelcom sobre ella mateixa i que ho envii . No es pot obviar, és clar, el significat de l'acte que acaben de celebrar:

“Probablement pots descriure la teva nova etapa vital com una època palpitant. Segurament has estat reflexionant durant els cursos i projectes, i no només allà, que

---

⁵⁴⁴ A Alemanya, ja per una tradició que va més enllà de la II GM, el fet d'anar a l'escola per primera vegada (amb sis anys) és molt més festejat que a casa nostra. És tradició, per exemple que els infants rebin una espècie de paperina enorme plena de dolços i de vegades alguna joguina.

⁵⁴⁵ P. Block, Grimm, G) (1994): *Zwischen nicht mehr und noch nicht*. Ed de la HVD, Berlín.

significa realment deixar enrere la infantesa i aprendre a valer-se per un mateix. Ara ja tens la Jugendfeier darrere teu però ningú t'ha adreçat cap signe extern a partir del qual tu puguis dir: 'Jo sóc adult!'. Abans eren els primers pantalons llargs que es posaven els joves, la primera permanent que es feien fer les noies. Joves d'altres cultures reben el dia de l'acollida al món dels adults un senyal de la tribu que simbolitza haver passat per una prova de valentia. Així de senzill no t'ho farà ningú. I és que ser adult vol dir decidir per un mateix amb qui i quan t'has de trobar amb algú, com et vesteixes, l'aspecte que vols tenir, quan tornes a casa el vespre, l'esforç que has de dedicar a l'escola...''⁵⁴⁶

En aquest pròleg hom pot constatar la dificultat i alhora la facilitat del fet de celebrar el ritu d'iniciació, a la nostra societat. Una societat, a més, que ja no té el monopoli de les cosmovisions en les quals i per les quals viuen els seus membres. Així i tot, però, el més important és que els individus continuen optant per festejar aquest pas vital de forma institucionalitzada.

---

⁵⁴⁶ Block, P. (2000): *Zwischen nicht mehr und noch nicht*. Ed de la HVD, Berlín, p. 5.

CONCLUSIONS

Aquesta investigació ha girat a l'entorn d'una qüestió de fons, la resposta de la qual travessa el gruix de les pàgines que teniu a les mans. Tal com s'ha esmentat en el primer capítol, la pregunta inicial té molt a veure amb la manera desenvolupada per un estat dictatorial –concretament el de la República Democràtica Alemanya–, amb l'objectiu de legitimar-se davant la ciutadania. En fer-ho, l'ens governamental es va trobar amb la resistència activa i passiva de certs imaginaris col·lectius basats, en la immensa majoria dels casos, en el pes de la tradició. La cosmovisió que professava l'Església protestant des de feia segles a bona part del sòl alemany fou un dels majors objectius als quals l'Estat hagué de fer front.

Tant en l'apartat d'història de la RDA com en el de formes de socialització i adoctrinament del mateix país, s'han anat tractant, ni que sigui a grans trets, els diferents aspectes de les diverses estratègies desplegades pel Règim a fi de millorar la seva posició de força dins els diferents camps que componen la societat (de poder, cultural, de distribució de forces mediàtiques, de legitimació de sentit, etc.). Això no obstant, la present recerca és el fruit d'una investigació força més acotada ja que no ha pretès buscar l'exhaustivitat dels dispositius de l'autolegitimació (i, per tant, de legitimació de la pròpia visió del món) introduïts i desplegats per l'Estat. S'han definit, d'entrada, els mecanismes que seran objecte d'estudi i que formen part, al seu torn, de la macro-estratègia posada en pràctica pel govern de la RDA.

La pregunta principal, ja esmentada en el primer capítol, és la següent: “Quina és la manera per la qual la República Democràtica Alemanya es dota de quatre rituals bàsics a fi d'imposar la seva cosmovisió a la societat de l'Alemanya de l'Est?”. L'esmentada qüestió, per bé que s'ha erigit com a eix vertebrador de la recerca, ha estat acompanyada, en tot moment, d'un coixí de principis bàsics i d'hipòtesis que, sigui dit de passada, també s'han plantejat al a l'apartat introductori.

Les afirmacions que el marc teòric de referència ha donat com a punt de partida han anat buscant el seu encaix –tal com s'ha anat veient al llarg de la recerca– amb les hipòtesis i la tesi central. Aquestes afirmacions bàsiques es redueixen a tres. Les recordo breument: la primera (que ens pot remetre a les obres de Durkheim, Berger i Luckmann) parteix de la base que qualsevol persona necessita una cosmovisió mínimament estandarditzada per protegir-se de l'anomia, de la desestructuració o de l'angoixa provocada, aquesta darrera, per la percepció de les “situacions límit”. En segon lloc, continuant amb el rerefons de Berger, Luckmann i afegint-hi ara el de Van Gennep, s'ha considerat que qualsevol

“univers simbòlic” (ja sigui anomenat religió, cosmovisió o *Weltanschauung*), és parcialment concretable i concretat en un sistema de rituals. Invertint l’afirmació, tenim que qualsevol ritu porta en si mateix (o constitueix parcialment) l’univers simbòlic al qual està subscrit. I, estirant encara un xic més la corda, s’arriba al fet que aquests universos i el seu sistema de rituals es troben intrínsecament relacionats. Finalment, el tercer postulat bàsic és el que parteix de la convicció que totes les societats (des d’un punt de vista sincrònic i diacrònic) necessiten i, consegüentment, disposen d’una sèrie de ritus de pas que permetin als individus pautar les pròpies biografies tant respecte a la pròpia vida com en relació amb els altres individus de la mateixa societat. Aquest darrer punt es basa en teories diverses, les més destacables de les quals són les de Van Gennep i B. Bettelheim.

Ha estat, precisament, sobre aquesta base que s’han desenvolupat les cinc hipòtesis establertes des del primer capítol. Hipòtesis que aniré citant a mesura que es vagin complementant amb la consegüent resposta que se’ls ha anat donat al llarg d’aquestes pàgines i que ara em proposo de sintetitzar a tall de conclusió.

En primer lloc, s’ha suposat que **qualsevol canvi de cosmovisió comporta, necessàriament, un canvi de rituals**, en tant, aquests darrers, que concrecions de la visió del món. M’he situat en una societat que, desesperada, famolenca i desanimada havia de refer la vida dels seus membres després del gran contenciós bèl·lic que fou la Segona Guerra Mundial. El repartiment del territori alemany, tal com es decidí a la Conferència de Potsdam, posava tota una zona del país sota el control soviètic (SBZ, després RDA). Els dirigents polítics d’aquest àmbit foren situats al poder per part dels comunistes de la Unió Soviètica; sobretot es cridà els homes que durant la guerra –o fins i tot abans– havien hagut de fugir del poder marró i s’havien refugiat a la URSS (el grup Ulbricht, entre d’altres). Doncs bé, aquests individus –en entrar a formar part del govern– van voler imposar una cosmovisió als seus conciutadans, una cosmovisió, d’altra banda, que no era precisament la que fins aleshores havia sustentat espiritualment la major part de la població. Un elevat percentatge dels alemanys que romangueren en aquesta part del país havien seguit des de sempre la religió protestant. És cert, amb tot, que al futur nou país hi havia també gent que professaven altres religions (en el sentit de *Church oriented*), com ara el catolicisme, la dels testimonis de Jehovà o encara d’altres de més minoritàries. Val a dir, també, que no es pot negligir ni la presència de lliurepensadors (que acabaren essent prohibits pel Règim) ni la de comunistes. Precisament, després dels acords entre els aliats hi hagué persones que escolliren anar a viure a la zona de control soviètic perquè creien estar d’acord amb el nou model social que teòricament s’hi volia implantar. Fos com fos, la qüestió és que els

dirigents polítics –en voler imposar la seva manera fer, de veure les coses, d’apostar per uns o altres valors socials– varen xocar amb els de gran part de la col·lectivitat, la qual, més o menys explícitament, era protestant.

Les grans batalles simbòliques o de legitimacions institucionals no es podien donar en abstracte, és a dir, juxtaposant punts concrets, però teòrics de cadascuna de les visions del món, de la mateixa manera que, difícilment, algú pot inculcar o imposar una visió teòrica del món sense que hi vagi associada tota una sèrie de fets concrets. Aquest fou el motiu pel qual el Règim va veure convenient, entre d’altres qüestions, de proposar una sèrie de rituals a la població. Això es basava en la necessitat individual i social –ja comentada en esmentar els principis bàsics– que tenim de paular la nostra vida i les seves etapes. Aquestes pautes cristal·litzen en forma de rituals a la comunitat posant en contacte la cosmovisió des de la qual es parla amb els membres als quals hom es dirigeix, que presumiblement són els que constitueixen o constituïran l’esmentada cosmovisió. Així, quan els dirigents del socialisme real alemany volgueren imposar la seva *Weltanschauung*, no en tingueren prou de fer discursos diferents dels que fins llavors havien imperat, sinó que varen haver de canviar moltes altres qüestions. Entre altres coses, es trobaren amb la necessitat de repensar i replantejar els rituals que estaven en relació directa tant amb la visió del món que es volia institucionalitzar, la marxista-leninista, com a les etapes de la biografia individual. Calia buscar els herois de la nova *Weltanschauung* a fi que es mostressin com a models a seguir, calia introduir i retre homenatge als nous símbols, calia –en definitiva– reexplicar el passat (amb la gran ajuda i suport que pressuposava la nova ritualització de la vida), de manera que anés a desembocar com a reacció lògica i necessària a la societat per la qual s’apostava i, per tant, es treballava. Arribats en aquest punt podem connectar perfectament la primera hipòtesi amb la segona.

Pel que fa a la segona hipòtesi, he considerat d’entrada que el fet d’imposar una nova cosmovisió a la població creà un problema de **confrontació d’universos simbòlics** (disputa pel monopoli d’una o altra concepció del món, de la vida i, consegüentment, de la jerarquizació de valors, com també de significats últims). La resposta a aquesta qüestió es pot trobar d’una forma matisada al llarg de tota la investigació, però de forma explícita i concentrada al capítol anomenat, precisament: “Xoc de cosmovisions?”. S’ha vist, amb força detall, que la *Jugendweihe* (com també altres rituals no tan estesos), quan va ser introduïda pel govern com el ritual d’iniciació de la RDA, va xocar frontalment amb la *Konfirmation*, ja que pretenia desbancar-la. De fet, però, el que estava en joc no era un o altre ritual, sinó la preeminència d’una o altra institució, és a dir, de l’Estat o l’Església

protestant. Aquesta darrera, ja tenia instituint, des de feia molt més temps del que qualsevol ciutadà pot arribar a recordar, la *Konfirmation*. L'esmentada cerimònia va ser establerta i considerada com a ritu de pas que marcava l'abandó definitiu de la infantesa i l'entrada (més simbòlica que real) al món dels adults, al mateix temps que admetia els neòfits a la comunitat protestant, segons dictamina, encara avui, la llei canònica. S'ha pogut constatar, a més, que la lluita desencadenada entre el Govern i l'Església arran de les dues celebracions acabades de citar va ser llarga, duradora, però constant, ja que el que hi havia en joc era molt més que l'establiment d'una cerimònia primaveral (això era només l'excusa o la part visible de la batalla real). Ambdues institucions no es barallaven només per veure quin dels dos rituals aplegava més joves, sinó fonamentalment per establir un espai institucionalitzat des del qual es pogués escombrar cap a casa. És a dir, es buscava adoctrinar els joves mitjançant els rituals, de manera que tots els individus que s'havien socialitzat d'aquesta forma, a partir d'aquell moment, es mostressin –sense ni haver-s'ho de plantejar– conformes al ritu, al seu contingut i a la institució que l'oferia i que donessin per descomptat el món tal com se'ls havia exposat al llarg de les hores de preparació per a l'esdeveniment. Però, per què va ser la *Jugendweihe* i no els altres rituals el gran cavall de batalla entre ambdues instàncies de poder? La pregunta es resolt amb la resposta de la hipòtesi següent.

Quant a la tercera hipòtesi, la introducció dels quatre ritus de pas més estesos arreu i històricament responia a una **voluntat adoctrinadora** del Règim al mateix temps que a la necessitat de validació d'aquest. Les cerimònies aquí estudiades són les quatre que, al llarg de la vida dels individus, ens posen d'una manera més clara i directa en relació amb la cosmovisió de partida. El festeig del naixement correspon al fet de donar la benvinguda al nadó dins d'una societat o comunitat. Obliga, per tant, a definir quina és aquesta i a fer explícites les normes, els valors i els fins que la determinen. El casament celebra un començar una vida en comú dins la societat en què s'ha estat vivint i, consegüentment, dir sí a tot el que aquesta pressuposa. A més, expressa una afirmació de l'estructura social en tant que es considera la família (i el casament, n'és la condició) com la cèl·lula de la societat. La mort d'un familiar i/o d'un amic, és un esdeveniment que no pot deixar de celebrar-se, sigui de la manera que sigui. Pels familiars, amics i coneguts del difunt, el traspàs d'aquesta persona estimada fa replantejar –de sobte i de soca-rel– la pròpia vida, fins i tot fa trontollar en molts casos el sentit de l'existència i per tant els valors donats per vàlids fins llavors. És una situació límit, una de les que Berger i Luckmann anomenen situació límit per excel·lència i, per tant, el mantell protector que intenta ser la *Weltanschauung* no pot deixar l'individu desemparat davant d'aquests casos. Aquest límit

es refereix, inequívocament, al fet de trobar-se en un dels confins de l'univers simbòlic que hom havia adoptat com a propi i, que funcionava automàticament, sense haver de ser replantejat constantment. El ritual fúnebre esdevé, doncs, imprescindible per als afligits i, en conseqüència, per a la societat. D'altra banda, en aquest cas concret s'ha vist que no es pot afirmar que el Règim del socialisme alemany n'hagi fet gaire bandera. I és que, per un costat, és difícil fer propaganda per celebrar, per ritualitzar allò que no ens agrada, allò que indefugiblement ens posa tristos. Per l'altre costat, i encara més important, és que (tal com ja he explicat a l'apartat de les exèquies) el Règim no havia trobat una "solució" a la desesperació que ens provoca la mort. Menys, encara, quan el traspàs afecta nadons o infants o joves, és a dir, persones que no han acomplert el "cicle vital". Per als altres, és a dir, per a les persones que morien en edat avançada, s'havia trobat la fórmula científicista de donar sentit al traspàs: l'ateisme científic banyat en el comunisme marxista-leninista i passat pel sedàs del SED arribava a donar un sentit a la vida i a la mort. Els ideòlegs del ritual admetien (en certs cercles), tanmateix, que no sabien com "explicar" la mort en cas d'accident, de malaltia, sobretot, com ja s'ha dit, dels joves. A més, el fet de ser conscients d'aquesta limitació explicativa de la pròpia *Weltanschauung* davant d'unes circumstàncies tan delicades per a les persones afectades va fer rebaixar la força impositiva del ritual a la població.

Per acabar, la *Jugendweihe*. La implantació i celebració d'aquest ritual fou molt important per tal com era, de tots els que hem esmentat i tractat fins ara, el que possibilitava incidir més en l'adoctrinament dels ciutadans. Primerament, cal tenir en compte la tendre edat amb la qual els individus es preparaven per fer el ritu d'iniciació: 14 anys. Aquesta és una edat crucial en la biografia individual, ja que és el moment en el qual la persona s'està socialitzant (de fet encara no s'ha acabat el que en Berger i Luckmann designen com a segona socialització). El Règim aprofita aquesta maleabilitat de l'esperit per incidir en la formació, en l'educació dels joves, de la mateixa manera que al llarg de la història ho han intentat i encara ho intenten tots els governs i, amb més èmfasi, els totalitaris: el hitlerià – amb l'enquadrament dels nois i les noies i després amb el ritual d'iniciació a la cosmovisió nazista–; el franquisme –amb altres tipus d'enquadrament ja prou coneguts–, etc. S'intenta, en definitiva, que la capacitat que tenen els joves de captar noves informacions, estructures de pensament, valors, etc. sigui satisfeta amb els continguts que proposa (per l'interès que hi té de mantenir l'*status quo*) el Règim. La *Jugendweihe*, no tant per la celebració –que durava entre una i dues hores d'un diumenge primaveral–, com sí per la preparació (*Jugendstunden*) que requeria, és l'excusa que posa el govern per poder tenir enquadrats els joves sota la seva tutela "ideològica". A més, aconseguien crear un ambient harmònic de

contingut entre les hores d'escola, les de *Pioniere*, que precisament als 13-14 anys es converteix en FDJler (membres de la joventuts), i les mateixes hores de preparació per a la *Jugendweihe*. Tot plegat garanteix un *continuum* dins d'un mateix univers simbòlic, que incrementa les garanties de reeixir.

Per augmentar precisament el poder d'adoctrinament, el Règim dictaminà més tàcitament que no pas explícita i més de forma oral que no pas escrita, l'obligatorietat dels joves de participar i celebrar la *Jugendweihe*. No es va acabar d'atrevir, o bé no li va interessar prou abolir la *Konfirmation*, atès el que això pressuposa de confrontació amb una institució tan potent i arrelada com l'Església, però es va insistir molt en el fet que, com a mínim, els joves efectuessin la *Jugendweihe*, independentment, fins i tot, de si l'any següent volien participar en la *Konfirmation*. S'intentava, d'aquesta forma, arribar a assegurar un elevat grau de legitimació del Sistema per part de les joves generacions. A més, s'intentava incidir en la mentalitat dels adults per mitjà de mecanismes de propaganda i en l'àmbit laboral, tot i que se sabia que aquests no podien ser tan receptius com els joves. Aquest era el motiu pel qual apostaven pel que es podria anomenar "socialització invertida", és a dir, esperar que fossin els fills els que anessin introduint amb estimació i ingenuïtat la *Weltanschauung* del Règim als propis pares.

Finalment, cal comentar que l'interès per adoctrinar els joves i de passada resocialitzar els pares d'aquests estava fonamentat en la convicció weberiana que una societat, com més hagi interioritzat les pautes i els valors que legitimen els controladors del poder, menys caldrà recórrer a l'ús de la força física i, en conseqüència, el descontentament social. No és de sorprendre, doncs, que el Règim hagués desplegat tants mecanismes d'autolegitimació i tan diversos. Com s'ha vist, la *Jugendweihe* en va ser un element constitutiu.

En quart lloc, i dit això, ja puc referir-me a la següent hipòtesi, la qual acabo de respondre parcialment: la *Weltanschauung* socialista no omplia només la "necessitat de religiositat individual", sinó que, paral·lelament, funcionava com a sistema d'autolegitimació, és a dir, que es mataven dos pardals d'un sol tret. Es partia de la base que la legitimació d'uns mecanismes de poder podria ser més eficaç en el moment que estigués relacionada amb quelcom que fos percebut com a necessari o beneficiós per als individus. A més, també es donava per fet que qualsevol individu té una necessitat d'autotranscendir-se, és a dir, de sostenir-se psicològicament dins un univers simbòlic. Així, aquesta necessitat, que en ésser tan constitutivament individual passa a esdevenir social, es satisfà amb l'adopció d'una cosmovisió. El govern socialista, doncs, es dedica a presentar la seva cosmovisió, la que

anomèna marxista-leninista, amb el màxim grau de plausibilitat a fi d'encaixar al màxim amb la necessitat individual / social (i cobrir-la també al màxim), entenent que com més èxit aconseguixi en aquest exercici, més elevat serà el grau d'autolegitimació aconseguit.

La cinquena i darrera hipòtesi ens remet a l'**origen dels quatre rituals** estudiats. Tant en la seva categoria de cerimònia com en la de mitjà d'adoctrinament, aquests rituals no sorgiren del no-res, ni foren únicament una invenció del socialisme real de la RDA, sinó que ja gaudien d'**una certa tradició forjada en ambients de classe treballadora i/o de diversos moviments de lliurepensadors apareguts a mitjan segle XIX**. Tal com acabo de concloure més amunt, els quatre rituals analitzats són i han estat al llarg de la història de la humanitat uns ritus primordials, indispensables. Hi ha hagut, i encara existeixen, diverses maneres de satisfer aquesta necessitat, però el que m'interessa destacar aquí és que l'Església cristiana feia correspondre la seva litúrgia i, consegüentment, alguns dels seus sacraments amb aquests rituals. Més endavant, amb la Reforma protestant, la qüestió dels rituals –per bé que mantingué la mateixa idea de fons en el sentit de voler mantenir la necessitat de religiositat, és a dir, d'autotranscendir-se– es modificà lleugerament a fi de reajustar la *Weltanschauung* a les seves concrecions pràctiques. La primera adaptació s'efectua, precisament, dins el mateix marc eclesiàstic: el pas de la cosmovisió catòlica a la protestant comporta un canvi d'algun dels seus rituals, com per exemple el d'iniciació. Així, mentre l'Església catòlica celebra el ritual de la comunió (*Komunion*) i el de la confirmació (*Firmung*), la protestant els sintetitza en un de sol que anomèna *Konfirmation*. Però no m'estendré a exposar i valorar les litúrgies catòliques i evangèliques. Només volia fer constar que els esmentats canvis de rituals (acompanyats dels de les seves corresponents cosmovisions), lluny de produir-se només per passar d'un tipus de religió a un altre en el sentit de *church oriented*, també es produï en –com ha passat al llarg de la història– davant de qualsevol intent de substitució d'una *Weltanschauung* per una altra. No cal estranyar-se, doncs, que al segle XIX, quan hi hagué tot el seguit de moviments d'esquerres, pagans i ateus (ja fossin de lliurepensadors, *Freireligiösen*, comunistes, etc.) proposessin, cadascun, els seus rituals a fi de satisfer les necessitats transcendents dels propis membres. Aquests nous rituals serien els substitutius dels que els ciutadans havien interioritzat fins aleshores. Doncs, bé aquesta substitució de rituals és la que es va repetir amb la creació de la RDA, ja que es responia a la mateixa lògica. Era evident, per tot el que s'ha estat comentat, que un Règim no podia deixar els seus ciutadans sense punts de referència “espiritual”, sense proposició i sistematització d'objectius, de valors i de la seva jerarquitza. A més, com que el socialisme es legitimà recurrent a les doctrines, bàsicament de Marx i Engels (també del segle XIX), es va anar a

buscar, al mateix context d'ambdós pensadors comunistes, un model plausible i versemblant per substituir els quatre ritus que l'Església protestant havia anat celebrant al llarg de tant de temps.

No és gens descabellat d'afirmar, doncs, que formalment els rituals de naixement, iniciació a la comunitat d'adults, casament i exèquies s'assemblaven moltíssim als efectuats per l'Església protestant durant anys i panys. El règim de la RDA, en voler instaurar-se, no va pretendre reproduir tant els rituals del segle XIX –això li va servir més d'excusa legitimadora perquè en principi tots lluitaven pel mateix tipus de món i, sobretot, “en contra” del mateix: capitalisme i la Religió–, sinó que va crear tot un seguit de noves festes i va substituir certes tradicions rituals protestants per d'altres de socialistes, com és el cas del les quatre cerimònies aquí estudiades. I és que, en aquell moment en el qual els socialistes es volen imposar a la població, s'adonen que la base cosmovisicional real sobre la qual volen incidir és, fonamentalment, la religió protestant i tot el que aquesta ha anat aportant en l'àmbit de les tradicions i dels costums. Per il·lustrar el que s'acaba de dir, cal comentar que a la celebració de casament no s'hi afegeix ni es treu res del que ja hi havia formalment establert. Així es manté el *Polterabend* (equivalent al nostre comiat de solters) com a festa informal prèvia a les noces, amb la consegüent trencadissa de porcellana vella per desitjar sort a la parella. També es mantingué, i fins i tot es va promoure, la tradició que el nuvi serrés un tronc juntament amb la núvia per simbolitzar el treballar en comú per una mateixa causa. Però, si formalment no es modificà el que la tradició ja havia anat assentant al llarg dels anys, el que sí que es canvià és el tipus de discurs i el contingut efectuat en i a propòsit del ritual.

El reforçament últim de les hipòtesis plantejades, desenvolupades i contrastades fins ara procedeix del darrer capítol de la recerca, el qual sobrevola la situació actual dels rituals. La desaparició de l'Alemanya de l'Est en tant que país i, paral·lelament, en tant que sistema econòmic-polític-social no ha comportat, a diferència del que molts creien i potser fins i tot desitjaven, l'anorreament de cap dels quatre rituals. No es poden negar les transformacions que, malgrat tot, han sofert les esmentades celebracions, però tampoc es pot negligir que la seva continuïtat reforça el pressupòsit inicial de la necessitat ontogènica i filogènica de ritualitzar passos vitals. No deixa de ser curiós, a més, que sigui la *Jugendweihe* la cerimònia que ha arrossegat les altres, la que –en definitiva– continua presentant-se com a estàndard (portadora d'un missatge, d'un simbolisme que va molt més enllà del ritual estrictament considerat). També en aquest cas s'ha arribat a la conclusió que el ritu d'iniciació té un valor especial pel que pressuposa i comporta d'adoctrinament dels

individus que s'hi sotmeten. Això no obstant, la *Jugendweihe* actual sembla tenir, si més no a grans trets, dos altres significats afegits: el de la defensa d'una cosmovisió atea-lliurepensadora (amb tots els matisos possibles) i el de manifestar explícitament el que s'ha designat com a *Ostalgie* (nostàlgia de l'Est), la qual cosa no implica necessàriament una defensa incondicional del Règim deixat enrere, sinó més una recerca d'identitat. D'altra banda, la cerimònia fúnebre ha adquirit potser una mica més de rellevància de la que va aconseguir tenir durant l'època del socialisme real. La necessitat de ritualitzar l'esdeveniment és la mateixa. Sembla, tanmateix, que els lliurepensadors actuals se senten més còmodes davant la pregunta per la fi de l'existència davant la mort d'un infant, d'una persona jove, d'un suï cidi. A més, el fet que els lliurepensadors no pretenguin imposar-se com a Religió d'Estat els deixa més marge de maniobra, en el sentit que no ha de donar resposta a les angoixes de tothom, sinó justament de la gent que comparteix, amb ells, la visió del món.

Per acabar, m'agradaria deixar apuntada una de les perllongacions lògiques del present estudi. Es tracta de canviar de marc geopolític i històric: traslladar-nos a la Catalunya actual, per analitzar el funcionament dels quatre rituals estudiats en una societat altament secularitzada però en la qual, a diferència de la de la República Democràtica Alemanya, l'ateisme (i els seus rituals) no sigui el punt de partida d'una visió institucionalista i institucionalitzada de l'Estat. Comparar la societat catalana actual amb la de l'Alemanya de l'Est és un exercici prou interessant que passaria –inevitablement– per haver de posar costat per costat l'ateisme monopolitzat des d'una instància omnipresent de poder amb el mol·litzat socialment, en el qual cada individu (i no l'Estat, l'Església, etc.) és qui ha de confeccionar-se el seu univers simbòlic, com si es tractés d'un vestit fet a mida.

BIBLIOGRAFIA

OBRES GENERALS

- Arendt, H. (1998): *Los orígenes del totalitarismo*. Taurus, Madrid.
- Benjamin, W. (1993): L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica. Edicions 62, Barcelona.
- Balcells, A. & Samper, G. (1993): *L'escoltisme català (1911-1978)*. Ed. Barcanova, Barcelona.
- Berger, P.L. (1967): Para una teoría sociológica de la religión. Kairós, Barcelona.
- Berger, P.L./ Luckmann, T. (1988): *La construcció social de la realitat*. Herder, Barcelona.
- Berger, P.L. (1992): *Invitació a la sociologia*. Herder, Barcelona.
- Bergson, H. (1991): Assaig sobre les dades immediates de la consciència. La intuïció filosòfica. Ed. 62. Barcelona.
- Bettelheim, B. (1974): *Heridas simbólicas*. Barral Editores, Barcelona.
- Borneman, J. (1992): *Belonging in the two Berlins*. Cambridge, New York, Oakleigh (Cambridge University Press).
- Bourdieu, P. (1993): *La misère du monde*. Éditions du Seuil, París.
- Bourdieu, P. / Wacquant, L. J.D. (1994): *Per a una sociologia reflexiva*. Herder, Barcelona.
- Bourdieu, P. (1994): *Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action*. Éditions du Seuil, París.
- Cardús, S. (2000): *El desconcert de l'educació*. Ed. La campana, Barcelona.
- Chowanski, J. & Dreier, R. (2000): *Die Jugendweihe. Eine Kulturgeschichte seit 1852*. Edition ost, Berlín.
- Cielski, A. (1994): *Vor euch die Zukunft*, Kitchenshagen.
- Costa, J. (1997): Dels moviments d'església a la militància política. Ed. Mediterrània, Barcelona.
- De Miguel, A. (1975): *Sociología del Franquismo*. Ed. Euros, Barcelona.

De Puelles Benítez, M. (1999): *Educación e ideología en la España contemporánea*. Ed. Tecnos, Madrid.

Döhnert, A. *Jugendweihe zwischen Familie, Politik und Religion*. Leipzig: Universität de Leipzig. Facultad de Teología, 1999. Tesis doctoral.

Durkheim, E. (1990): *L' évolution pédagogique en France*. Ed Presses Universitaires de France, París.

Durkheim, E. (1997): *Education et sociologie*. Ed. Presses Universitaires de France, París.

Eliade, M. (1959): *Initiation, rites, sociétés secrètes*. Ed. Gallimard. París.

Eliade, M (1998): *Das Heilige und das Profane*. Insel Verlag, Frankfurt am Main.

Estruch, J. / Cardús, S. (1979): "El bautismo como rito de iniciación: Transformaciones actuales de su significado" a *Concilium*. Núm. 142.

Fromm, E. (1980): *Tenir o ésser?*. Editorial Claret, Barcelona.

Judt, M. (1998): *DDR- Geschichte in Dokumenten*. Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn.

Kenntemic, W., Durniok, M. i Karlauf, T. (1993): *Das war die DDR*. Ed. Rowohlt, Berlín.

Kocka, J. (1993): *Historische DDR-Forschung: Aufsätze und Studien*. Der Akademie Verlag (VCH Verlagsgruppe), Berlín.

Kuczynski, J. (1997): *Fortgesetzter Dialog mit meinem Urenkel*. Schwarzkopf & Schwarzkopf, Berlín.

Kuczynski, J. (1999): *Ein linientreuer Dissident: Memorien 1945-1989*. Aufbau Taschenbuch Verlag, Berlín.

Lorrain, S. (1994): *Histoire de la RDA*. Presses Universitaires de France, París.

Lowenthal, D. (1998): *El pasado es un país extraño*. Ediciones Akal, Madrid.

Luckmann, T. (1973): *La religión invisible*. Ediciones Sígueme, Salamanca.

Mählert, U. i Stephan, G.R. (1996): *Blaue Hemden, rote Fahnen. Die Geschichte der Freien Deutschen Jugend*. Edition Deutschland Archiv, Opladen.

Maisonneuve, J. (1991): *Ritos religiosos y civiles*. Herder, Barcelona.

Martín de la Guardia, R.M. / Pérez Sánchez, G.A. (1995): *La Europa del Este, de 1945 a nuestros días*. Ed. Síntesis, Madrid

Mead, G.H. (1934): *Mind, self and society*. University of Chicago Press, Chicago.

Mehringer, H. (1995): Von der SBZ zur DDR. Studien zum Herrschaftssystem in der sowjetischen Besatzungszone und in der DDR. Schriften der Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte, Munic.

Meier, A. (1998): *Jugendweihe-JugendFEIER*. Deutscher Taschenbuch Verlag, Munic.

Neusch, E. (1973): *Auf der Suche nach Gatt*. Mitteldeutscher Verlag, Halle (Saale).

Ramos-Oliveira, A. (1973): *Historia social y política de Alemania*. Fondo de cultura económica, Mèxic.

Reiher, R. (1995): *Mit sozialistischen und anderen Grüßen*. Anfbau, Berlín.

Rendtorff, T. (1975): *Gesellschaft ohne Religion ?*. R.Piper & Co., Múnic.

Richter, K. (1977): "Ritos y símbolos en la cultura industrial", a *Concilium*. Núm. 122.

Sinnvwell, A. & Moczynski: (1998) *Die Welt in der wir leben*, Ed. Falk-Verlag AG, Munic.

Sopeña, A. (1994): *El florido Pensil*. Ed. Crítica, Barcelona.

Staritz, D. (1985): *Geschichte der DDR*. Suhrkamp, Frankfurt.

Taberner Guasp, J. (1999): *Sociología y educación*. Ed. Tecnos, Madrid.

Turner, V.W. (1973): *Simbolismo y ritual*. Pontificia Universidad Católica del Perú. Departamento de CCSS. Area de Antropología, Lima.

Turner, V.W. (1988): *El proceso ritual: Estructura y antiestructura*. Taurus. Alfaguara, Madrid.

Van Gennep, A. (1986): *Los ritos de paso*. Taurus, Madrid.

Vovelle, M. (1981): *Introducción a la historia de la Revolución Francesa*. Crítica. Barcelona.

Vovelle, M. (1988): *La Revolution contre l'Église*. Complexe, París.

Weber, M. (1994): *L'ètica protestant i els orígens del capitalisme*. Ed. 62, Barcelona.

FONTS DOCUMENTALS

AAVV (1954), (1956): *Weltall-Erde-Mensch*. Verlag Neues Leben Berlin, Berlín.

AAVV febrer del 1958: Fullet del Zentralvorstandes der Gewerkschaft Unterricht und Erziehung die Jugendweihe als Bestandteil der sozialistischen Erziehung, Ed. Gewerkschaft Unterricht und Erziehung, Leipzig.

AAVV (1971): Staatsbürgerkunde: Einführung in den dialektischen und historischen Materialismus. Dietz Verlag, Berlín.

AAVV (1971): Staatsbürgerkunde: Einführung in den dialektischen und historischen Materialismus. Dietz Verlag, Berlín.

AAVV (1975): *Der Sozialismus – Deine Welt*. Verlag Neues Leben, Berlín

AAVV (1978): *Meine Jugendstunden: Teilnehmerheft 1979/80*. Zentraler Ausschuss für Jugendweihe. Berlín.

AAVV (1983): *Vom Sinn unseres Lebens*. Verlag Neues Leben, Berlín.

AAVV (1984): *Unter der blauen Fahne*. Verlag Junge Welt, Berlín.

AAVV (1985): *Meine Jugendweihe: Teilnehmerheft 1986/87*. Zentraler Ausschuss für Jugendweihe. Berlín.

AAVV (1986): *Abschulssbericht Jugendweihe*. Publicat a BLHA. Rep. 601-8257, Frankfurt/Oder. Presentació del Comitè del *Bezirk* pel Secretariat del SED-Bezirksleitung.

AAVV (1996): Mit sozialistischen und anderen Grüßen. Aufbau Verlag, Berlín.

Amt für Information der Regierung der DDR. (1949): “Die Verfassung der DDR”. Landesdruckerei Sachsen, Leipzig. [La Constitució].

Amt für Information der Regierung der DDR. (1968): "Die Verfassung der DDR". Landesdruckerei Sachsen, Leipzig. [La Constitució].

Arnold, A. (coordinador), (1961): *Die Jugendweihe in der DDR. Materialsammlung*. Ed. Deutscher Zentralverlag, Berlín.

Autorenkollektiv der Parteihochschule "Karl Marx" beim Zentralkomitee der SED (1987): *Fragen und Antworten zum Programm der SED*. Dietz Verlag, Berlín.

Billerbeck, B. 1963. "Die Jugendweihe – eine revolutionäre Tradition der deutschen Arbeiterklasse." *Pädagogik*. Núm. 17. s.d.

Block, P. & Grimm, G. (1994): *Zwischen nicht mehr und noch nicht*. Humanistische Verband Deutschlands, Berlín.

Block, P. & John, C. & Maleskies, R. (2001): *Einmal im Leben! Ein elternratgeber zur JugendFEIER/Jugendweihe*. Humanistisches Verband Deutschlands, Berlín.

Das BertelsmannLexikon. 6 vol. Gütersloh: Ed. C.Bertelsmann Verlag, 1964

Diccionari de la llengua catalana. 5^a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1995.

DUDEN. Das Fremdwörterbuch. 3^a ed. Dudenverlag, Manheim, 1997.

Freier Deutscher Gewerkschaftsbund s.a: *Neue Menschen feiern auf neue Weise*. Freier Deutscher Gewerkschaftsbund, Magdeburg.

Gransow, Volder (1975): *Kultur Politik in der DDR*. Verlag Volker Spiess, Berlín.

Hahn, S. & Thom, A. (1983): *Sinnvolle Lebenswahrung-humanes Sterben* VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlín.

Hörhold, K., Molkenbur & Dr. H. Oeser (1978): *Feste und Feiern im Territorium*: Zentralhaus für Kulturarbeit in der DDR, Leipzig.

Isemeyer, M./Sühl, K. (1989): "Hundert Jahre Jugendweihe". Elefant Press, Berlín.

Karlheinz, L. (1988): *DDR; kleine politische Landeskunde*. Gesetz über das einheitliche sozialistische Bildungssystem, Berlín.

Kaul, W. (1995): „Sterben, Tod, und Trauer und die Freidenker“, a *Freidenker*, vol. 54, núm. 2. Deutscher Freidenker-Verbandes, e.V., Dortmund.

Langenscheidts Grosswörterbuch. 5^a ed. Berlín, Munic: Langenscheidt Berlín, 1996-97.

Meier, A. Gener 1964. "Offene Worte". *CHRONIK*. Núm. 10 B. Ed. Zentral Ausschusses für Jugendweihe, Berlín.

Meyer, P (1984) *Meyer Lexicon*. Dietz Verlag, Berlín.

Mohrmann, U. (1982): "Hochzeiten in Berlin. Studentische Forschungen zur Lebensweise in der Hauptstadt", a *Letopis (Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung)* núm. 25. VEB Domowina-Verlag, Bautzen.

Mohrmann, U. (1986): "Alltag und Festtag in der DDR. Zu unserem Umgang mit (volkskulturellen) Traditionen", a *EAZ Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift* núm. 27. Bereich der Ur- und Frühgeschichte und der Ethnologie an der Humboldt-Universität, Berlín.

Neubert, E. (1994): "Die postkommunistische Jugendweihe - Herausforderung für kirchliches Handeln", a *Begegnungen* núm. 4/5. Evangelische Kirche in Deutschland & Studien- und Begegnungsstätte Berlin, Berlín.

Neubert, E. (1996): "Gründlich ausgetrieben - Alltagsverfahren - Voraussetzungen missionarischen Handelns", a *Begegnungen* núm. 13. Evangelische Kirche in Deutschland & Studien- und Begegnungsstätte Berlin, Berlín.

Ostin-Kühl, A. (1995): „Geschichte der Feuerbestattung - von der Antike bis Gotha 1878“, a *Freidenker*, vol. 54, núm. 2. Deutscher Freidenker-Verbandes, e.V., Dortmund.

Richter, E. "VdF – Verband der Freidenker der DDR". 1990. *Der Freidenker*. Núm, 49, Organ des Deutschen Freidenker-Verbandes e. V., Dortmund.

Richter, K. s.a. "Sozialistische Weihen: Analysen und Berichte". *Die deutsche Jugendbewegung*, Verlag Wissenschaft und Politik, Colònia.

Riedel, W. "Jugendweihe, Jugendfeier. Nichts religiös und trotzdem" 1998. *Der Freidenker*. Núm. 14. Organ des Deutschen Freidenker-Verbandes e. V., Dortmund.

Riedel, W. "In den neuen Bundesländer: Die Jugendweihe lebt." 1992. *Der Freidenker*. Núm. 51. Organ des Deutschen Freidenker-Verbandes e. V., Dortmund.

Schönlanks, B. (1948): *Material für sozialistische Jugendfeierstunde*. Ed. SED-Kreissekretariat Altenburg, Leipzig.

Seghers, A.(1965): *Das siebte Kreuz*. Ed. Rowohlt, Berlín.

Seibold, K. (1938): "Sinn und Gehalt der deutschen Schulentlassungsfeier". *Die deutsche Schulfeier*. Núm. 2-3. Ed. Reichsverwaltung des NS-Lehrerbundes, s.l.

Sense autor (no es volgué donar a conèixer, és treballador del cementiri socialista), s.a. (1986-87?): „Die Betreuung Hinterbliebener als humanistischer Auftrag in der Sozialistischen Gesellschaft“. Berlín: Humboldt Universität zu Berlin. Facultad de filosofía. Tesi de llicenciatura.

Sense autor. (1982). "Hochzeiten in Berlin- studentische Forschung zur Lebensweise in der Hauptstadt". Anuari *Jahresschrift für sozialistische Volksforschung* N.25, VEB Domowina-Verlag, s.l.

Sense autor (1983): *Die kirchliche Bestattung*. Evangelische Haupt-Bibelgesellschaft zu Berlin und Altenburg, Berlín.

Ulbricht, W. (1964) Declaració programàtica: "El cristianisme i l'objectiu humanista del socialisme no són cap contradicció: els marxistes i els cristians influeixen conjuntament en la pau i l'humanisme" (Schriftenreihe des Staatsrats der DDR 4), Ed. Bund der Evangelischen Kirchen in der DDR. (epd-Dokumentation 1), Witten-Frankfurt-Berlín, Berlín.

Victor, W. (1957): *Unser Deutschland*. Ed. Neues Leben, Berlín.

Weber, H. (1991): *DDR. Grundriss der Geschichte 1945-1990*. Fackelträger Verlag, Hanover.

Westendorf, A. (1995): „Warum ich froh bin, meine Trauerfeier nicht erleben zu müssen“, a *Freidenker*, vol. 54, núm. 2. Deutscher Freidenker-Verbandes, e.V., Dortmund.

Wolbert, B. (1995): “Jugendweihe. Zur Transformation einer rituellen Praxis”, a *Kuckuck* vol. 10, núm. 2. Notizen zur Alltagskultur und Volkskunde, Berlín.

Zentraler Ausschuß für Jugendweihe in der DDR: “Material für die Gestaltung sozialistischer Feierstunden zur Jugendweihe”. Zentraler Ausschuß für Jugendweihe in der DDR, Berlín.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1972): “Alles hat am Ende sich gelohnt”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1973): “Offen steht das Tor des Lebens”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1974): “Hochzeit machen. Material für die Fest- und Feierngestaltung”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1974): “Sei willkommen Kind”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1982): “Der Tag hat sich geneigt”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR (1987): “Jugendweihe feiern”. Zentralhaus für Kulturarbeit der DDR, Leipzig.

ACTES

Bundesarchiv Stiftung Archiv der Parteien und Massenorganisationen der DDR

BA-SAPMO DR-2/5209

BA-SAPMO DR-2/5399

SAPMO DY 21/1, BL, 22

SAPMO DY 21/12

BA- SAPMO DY 21/10

BA-SAPMO DY 25/1465

BA-SAPMO DY 25/190

BA-SAPMO DY 30 IV 2/14/26

BA-SAPMO DY 30 IV 2/14/27

BA-SAPMO DY 30 IV 2/14/28

BA-SAPMO DY 30 IV 2/14/54

BA-SAPMO DY 30 J IV 2/2 A-340

BA-SAPMO DY 30 J IV 2/2 A-341

BA-SAPMO DY 30 J IV 2/2 A-363

BA-SAPMO DY 30 J IV 2/3 A-436

BA-SAPMO DY 30/ IV 2/ 14/248

BA-SAPMO DY 30/ J IV 2/3 A-67

BA-SAPMO DY 30 J IV 2/2 A- 340

BA-SAPMO DY 30 IV 2/2 A-363

BA-SAPMO NY 4182/930

ACDP VII-013-1534

SAPMO I IV 2/2- 353

Grundsätze und Erfahrungen bei der Gestaltung sozialistischer Feierlichkeiten, febrer 1959.

Az. kd 2431/58 III K.

INTERNET

http://www.bmi.bund.de/dokumente/Artikel/ix_21739.htm

<http://www.djh-freeweb.de/-gert.troellsch/namensweihe.htm>

<http://www.ekd.de/ezw/publ/ftexte/info0501-02.htm>

<http://www.freidenker.de/intro.htm>

<http://www.freidenker.de/grundsatz/berlin.htm>

<http://www.freidenker-mv.de/Namensw.htm>

<http://www.freidenker-mv.de/namensweihe/nk2001.htm>

<http://www.freidenker-mv.de/anmelden.htm>

<http://www.humanismus.de>

<http://www.kath.org/bistum/erfurt/aktuell/1999/ef990511.html>

<http://www.ulb.ac.be/cal/Cerimonies.html>

PUBLICACIONES PERIÓDIQUES

Diaris

Orlando Guevara Núñez. 16 d'octubre del 1999. "La primera trinchera del trabajo político ideológico con los niños es la escuela". *Granma*, Cuba.

S. Heymann. 13.02.1950. "Warum keine Jugendweihe?" *Neues Deutschland*, Organ des ZL der SED, Berlín.

Sense autor. 13.11.1954. "Proclamació del Zentralen Ausschusses für Jugendweihe". *Neues Deutschland*, Organ des ZK der SED, Berlín.

Sense autor. "Ein offenes Wort zur Jugendweihe!" 8.1.1955. *Neues Deutschland*, Organ des ZK der SED, Berlín.

I. R. 26.02.1972 "Der XXIV Parteitag der KPdSU und einige Fragen der atheistischen Erziehung" *Neues Deutschland*, Organ des ZK der SED, Berlín.

H. Duncker. 23.11.1957. "Das Menschheitsbewusstsein stark und lebendig machen" *Deutsche Lehrerzeitung*. Volk Und Wissen, Berlín.

K. Hager. 26.09.1958. *Deutsche Lehrerzeitung*. Volk Und Wissen, Berlín.

Revistes

Les revistes de les quals només me n'ha interessat un article i, per tant, no han estat analitzades com a bloc, les he citades a l'apartat de fonts documentals.

Der Freidenker. 1(1925)- 9 (1933) Deutscher Freidenker Verband, Berlín.

Der Freidenker. Organ des Deutschen Freidenker-Verbandes e.V., Dortmund.

Diesseits. Zeitschrift für Humanismus und Aufklärung, Berlín.

Jugendweihe. Ed. Zentralen Ausschuss für Jugendweihe in der DDR. 1(1955)-36 (1990).

MATERIALS ADIOVISUALS

Jugendweihe: Berlin 1993 [Videocasset VHS]. Berlín: Interessenvereinigung Jugendwehie e.V., 1993.

Jugendweihe: Berlin 1994 [Videocasset VHS]. Berlín: Interessenvereinigung Jugendwehie e.V., 1994.

Jugendweihe: Berlin 1995 [Videocasset VHS]. Berlín: Interessenvereinigung Jugendwehie, Landesverband Berlin e.V., 1995.

Jugendweihe: Berlin 1996 [Videocasset VHS]. Berlín: Interessenvereinigung Jugendwehie, Landesverband Berlin e.V., 1996.

Jugendweihe: Berlin 1997 [Videocasset VHS]. Berlín: Interessenvereinigung Jugendwehie, Landesverband Berlin e.V., 1997.

10 Jahre Interessenvereinigung für humanistische Jugend und Jugendweihe e.V. [Videocasset VHS]. Berlín: SMR Media-Service Grosser/Neukirchner GbR, 2000.